

מכון היצוא

התפתחויות ומגמות ביצוא הישראלי

דו"ח סיכום לשנת 2016 ותחזית לשנת 2017

מאמצים רבים הושקעו בהבטחת מהימנותו של המידע המתפרסם בחוברת זו. יחד עם זאת ייתכנו טעויות מטעויות שונות, אי לכך לא תחול על מכון היצוא כל אחריות ישירה או עקיפה לנזק שעלול להיגרם כתוצאה מטעויות שנפלו בחוברת זו או כתוצאה משימוש במידע המופיע בה (ט.ל.ח). © כל הזכויות שמורות למכון היצוא. **מחקר, כתיבה ועריכה:** היחידה הכלכלית, מכון היצוא **הפקה והוצאה לאור:** חטיבת פרסום ותקשורת, מכון היצוא **עריכה לשונית:** MGS Language Services **עיצוב עטיפה ופנים:** סטודיו בילט **הודפס בישראל:** מרץ 2017

נכתב על ידי היחידה הכלכלית מכון היצוא

תוכן עניינים

5	תקציר מנהלים
13	מגמות בסחר העולמי
13	יצוא הסחורות והשירותים
14	יצוא הסחורות
14	היצוא התעשייתי
17	יצוא ההיי-טק התעשייתי
18	היצוא ביתר ענפי התעשייה
19	יצוא על פי אזורי סחר
19	האיחוד האירופי
20	ארה"ב
20	אסיה
20	אמריקה הלטינית
20	אפריקה
22	התפתחויות ושינויים ביעדי היצוא העיקריים של ישראל
24	ארה"ב
25	בריטניה
26	סין
29	הולנד
29	גרמניה
30	טורקיה
32	צרפת
32	הודו
33	ספרד
34	איטליה
35	20 יעדי היצוא העיקריים של ישראל ב-2016
36	יצוא השירותים
41	התפתחויות בשער החליפין
47	הריכוזיות ביצוא הישראלי
50	יצוא ישראל בהשוואה בינלאומית
52	תחזית לשנת 2017
54	נספחים

תקציר מנהלים

מגמות ביצוא ב-2016

לאחר ירידה דולרית חדה של כ-7.5% בשנת 2015, נרשמה במהלך 2016 התאוששות בהיקפי היצוא מישראל. סך יצוא הסחורות והשירותים מישראל עלה בשנה זו בשיעור דולרי של כ-3% להיקף כולל של כ-95 מיליארד דולר. יצוא הסחורות והשירותים ללא יצוא חברות הזנק ויהלומים עלה בשיעור של כ-2% והסתכם בכ-86 מיליארד דולר.

יצוא הסחורות והשירותים ללא היצוא לרשות הפלסטינית הסתכם בשנת 2016 בכ-92 מיליארד דולר (עלייה של כ-3.5% בהשוואה לאשתקד). על פי ניתוח זה ירד **יצוא הסחורות** (ללא היצוא לרש"פ) בשיעור קל של כ-1%, בעיקר בעקבות הקיטון בהיקף היצוא במגזר התעשייה.

עם זאת, בניגוד לקיפאון שנרשם במגזר **יצוא השירותים** בשנת 2015, במהלך 2016 צמח היצוא במגזר זה בקצב גידול גבוה של כ-10% להיקף של כ-39 מיליארד דולר וקיזז את השפעת הירידות ביצוא הסחורות - וזאת בעיקר בזכות המשך הגידול המואץ ביצוא שירותי מחשוב, תוכנה ומו"פ.

יצוא הסחורות

בסיכום שנת 2016 עלה **יצוא היהלומים** הכולל (מלוטשים וגלם) בשיעור של כ-3% בהשוואה להיקפו אשתקד, לסך של כ-7.4 מיליארד דולר. עיקר העלייה התקבלה בזכות יצוא יהלומי גלם (עלה בשיעור חד של כ-23%), בעוד שיצוא היהלומים המלוטשים ירד בשיעור של כ-6% להיקף של כ-4.7 מיליארד דולר. המגמה השלילית המאפיינת את **היצוא החקלאי** נמשכה גם השנה ובסיכום 2016 ירד היצוא בשיעור של כ-3% להיקף של כ-1.1 מיליארד דולר. עיקר הירידה נבע מהתכווצות חדה ביצוא הסחורות החקלאיות למדינות האיחוד האירופי ולרוסיה, כשמנגד, עלייה חדה ביצוא לסין ולארה"ב תרמה למיתון ההשפעה השלילית הכללית. **היצוא התעשייתי**, המהווה כ-84% מסך יצוא הסחורות, ירד בכ-2% והסתכם בכ-44 מיליארד דולר.

היצוא התעשייתי

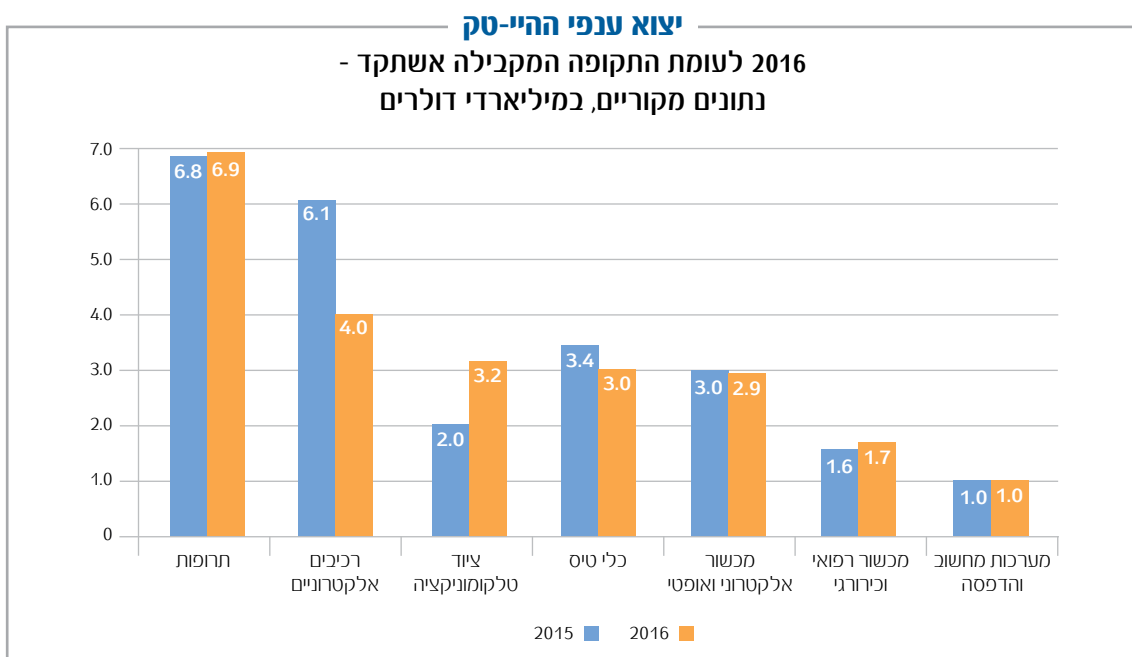
ניתוח מגמות היצוא התעשייתי מצביע על השפעה שלילית חזקה שנרשמה השנה בענפי היצוא הדומיננטיים והריכוזיים, בעיקר הרכיבים אלקטרוניים והכימיקלים, כאשר להערכתנו כבר בשנה הנוכחית (2017) נראה שיפור ביצוא הרכיבים והכימיקלים. סך היצוא של 3 הענפים הדומיננטיים (תרופות, רכיבים וכימיקלים), המאופיינים בריכוזיות רבה, ירד בשנת 2016 בשיעור של כ-16% בהשוואה ל-2015 והסתכם בהיקף כולל של כ-17 מיליארד דולר - 39% בלבד מסך היצוא¹. **היצוא ביתר הענפים² התאפיין השנה במגמה חיובית, כאשר בסיכום השנה רשם גידול מרשים של כ-6.5% בהשוואה להיקפו אשתקד. מגמה חיובית זו נרשמה לכל אורך השנה והגיעה לשיאה ברבעון האחרון של 2016 עם גידול חד בהיקפי היצוא (כ-14% בהשוואה לרבעון הרביעי של 2015).**

1 סחורות ללא יהלומים.

2 יצוא סחורות ללא יהלומים ובנטרול הענפים הדומיננטיים.

יצוא ההיי-טק התעשייתי רשם ירידה דולרית של כ-5%. סך היצוא של מגזר זה הסתכם בהיקף כולל של כ-22.7 מיליארד דולר - כמחצית מסך היצוא התעשייתי של ישראל.

הירידה נבעה בעיקר מנפילה חדה ביצוא רכיבים אלקטרוניים, שירד בכ-35% לעומת היקפו אשתקד. מדובר בירידה הנובעת מאירוע טכני-לוגיסטי נקודתי שאינו מעיד בהכרח על האטה ביצוא בענף. הייצור והיצוא בענף זה הושפעו מהותית מעבודות השדרוג של אינטל להוספת קו ייצור חדש ומתקדם ולהערכתנו צפויה התאוששות כבר בשנה הנוכחית. יצוא התרופות יציב ונותר כמעט ללא שינוי בהשוואה להיקפו אשתקד (כ-6.9 מיליארד דולר).

עיבוד וניתוח: היחידה הכלכלית, מכון היצוא

יצוא על פי אזורי סחר

ניתוח מגמות יצוא הסחורות על פי אזורים מעיד על ירידה דולרית ברוב אזורי הסחר. היצוא לאיחוד האירופי ירד בשיעור דולרי של כ-2%, היצוא של ישראל למדינות אסיה רשם ירידה דו-ספרתית של כ-12%, היצוא למדינות אמריקה הלטינית ירד בשיעור של כ-7% והיצוא ליבשת אפריקה הוסיף להתכווץ גם השנה ורשם ירידה חדה של כ-22% לעומת היקפו אשתקד. בניגוד למגמה הכללית, תנופת הצמיחה ביצוא לארה"ב נמשכה גם בשנת 2016 עם גידול של כ-3% בהיקפים, ובכך טיפסה לרמות שיא של 6 שנים ביצוא.

הירידה הדולרית החדה שנרשמה במהלך 2016 ביצוא הענפים הדומיננטיים (רכיבים אלקטרוניים וכימיקלים) באה לידי ביטוי גם בניתוח היצוא על פי אזורי סחר: הירידה הנומינלית החדה שנרשמה השנה ביצוא כימיקלים, השפיעה באופן משמעותי על היצוא לאזורי הביקוש ובמיוחד לאיחוד האירופי - שהוא יעד יצוא מרכזי בענף זה. במקביל, הירידה החדה ביצוא רכיבים אלקטרוניים מישראל הביאה לירידה דו-ספרתית ביצוא לאסיה.

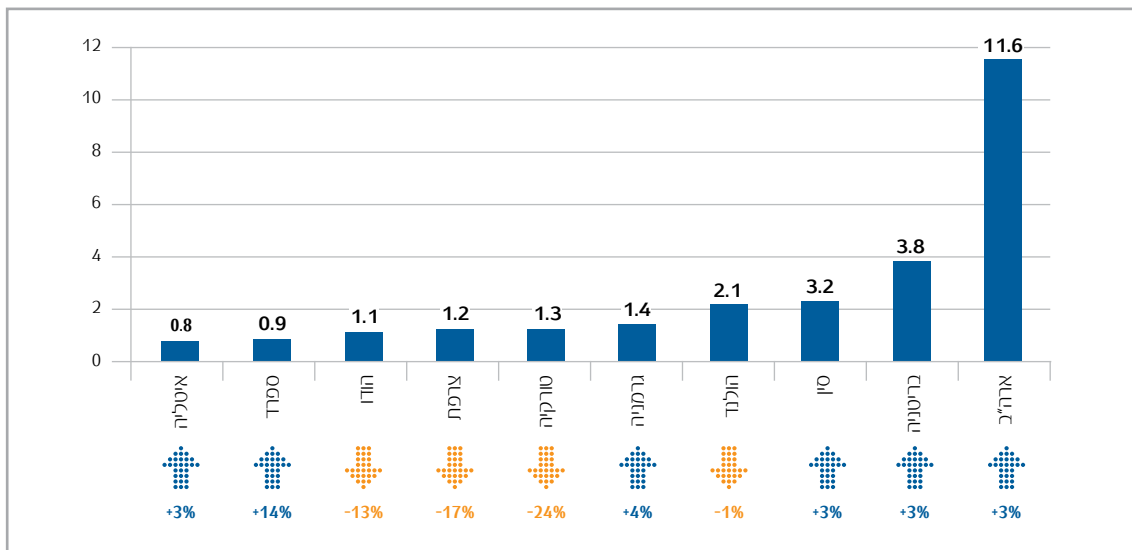

יצוא הסחורות ליעדים המובילים

תמונת היצוא של ישראל ליעדי היצוא העיקריים הצטיירה בהתאם לשינויים ולתנודות החריגות שנרשמו השנה בענפי היצוא הדומיננטיים. כך למשל, ליציבות בענף התרופות הייתה השפעה חיובית ממתנת על היצוא ליעדים באירופה. הירידה החדה ביצוא רכיבים אלקטרוניים השפיעה לשלילה על היצוא ליעדים שונים באסיה, וליצוא כימיקלים הייתה השפעה דומה על היצוא לטורקיה - המהווה יעד מהותי ביצוא בענף זה.

היצוא לארה"ב, יעד היצוא העיקרי והחשוב ביותר של ישראל, עלה במהלך 2016 בשיעור של כ-3% וטיפס להיקף של כ- 11.6 מיליארד דולר - שיא של 6 שנים. העלייה ביצוא לארה"ב התקבלה בעיקר בזכות הגידול ביצוא מוצרי היי-טק ובהובלת ענפי הפארמה והציוד הרפואי. היצוא לבריטניה, יעד היצוא השני והגדול ביותר באירופה, עלה בשיעור דולרי של כ-3%. יצוא התרופות, המהווה יותר משני שלישי מסך היצוא לאי הבריטי, נותר ללא שינוי השנה, בניגוד למגמת הגידול המואץ שנרשמה בשנים האחרונות.

מגמת הצמיחה ביצוא של ישראל לסין נמשכה גם ב-2016 וזאת חרף ההאטה הגלובלית והירידה בהיקף הביקושים של סין לסחורות מהעולם. היצוא לסין הסתכם בשנת 2016 בכ-3.2 מיליארד דולר - עלייה של כ-3% בהשוואה להיקפו אשתקד. היצוא הושפע השנה באופן מהותי מהתנודות בענפי הכימיקלים והמינרלים - בנטרול השפעות אלו נרשמה עלייה גבוהה יותר של כ-6%. מגמה חיובית זו אפיינה באופן גורף את רוב ענפי היצוא. לאור הגידול ביצוא לסין והירידה ביצוא הכולל לאסיה, משקלה של סין עלה גם השנה והוא עומד נכון להיום על כ-32% מסך הסחורות המיוצאות מישראל לאסיה.

המגמה השלילית החזקה שאפיינה את היצוא לטורקיה בשנת 2015 נמשכה גם בשנת 2016, במהלכה רשם היצוא למדינה ירידה חדה בשיעור של כ-24% לסך של כ-1.26 מיליארד דולר בלבד - היקף היצוא הנמוך ביותר ב-7 השנים האחרונות. הירידה החדה בהיקפי היצוא למדינה בשנים האחרונות נובעת בעיקר מהירידות החדות ביצוא כימיקלים ותזקיקי נפט, המהווה חלק ניכר מהיצוא למדינה - עם זאת גם ביתר ענפי היצוא נרשמה מגמה שלילית בשנים אלו.

היצוא **להודו** הסתכם בשנת 2016 בכ-1.15 מיליארד מיליון דולר, ירידה של כ-13%, זאת לאחר התאוששות מרשימה שנרשמה ביצוא למדינה, עם גידול דו-ספרתי חד של כ-21% ב-2015. הקיטון ביצוא להודו נבע כתיקון למגמה החיובית שנרשמה בשנתיים האחרונות ובהקשר זה חשוב לציין שהיקף היצוא ב-2016 נותר עדיין גבוה יחסית להיקפו בשנים 2013-2014.

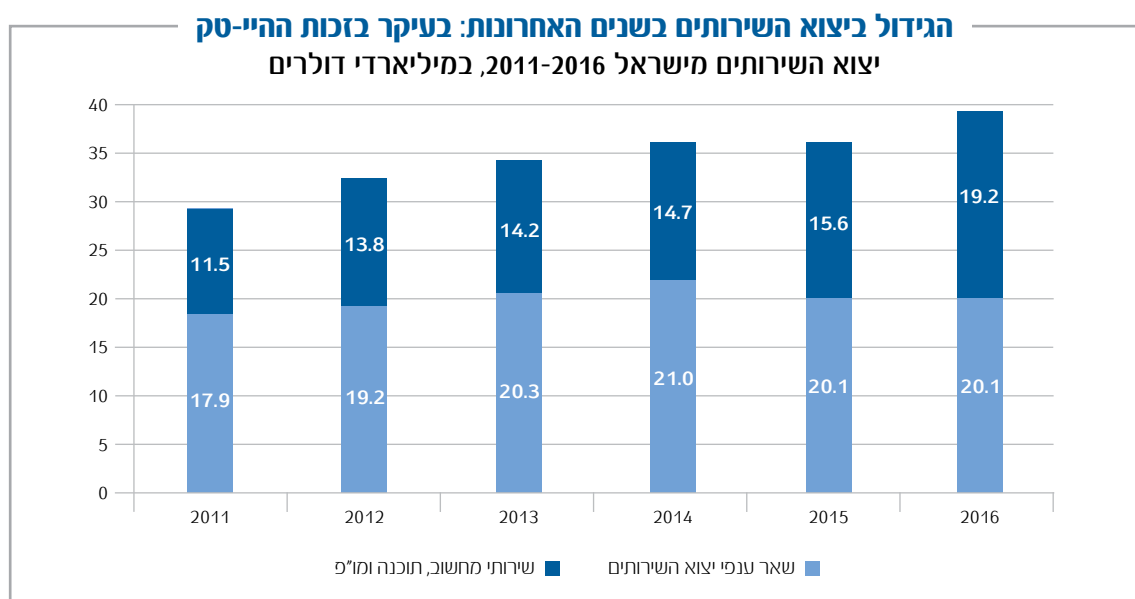
ביתר היעדים המובילים: ירידות נרשמו **ביצוא לצרפת** (-17%), כשמנגד נרשמו עליות **ביצוא לגרמניה** (+4%), **ספרד** (+14%) ו**איטליה** (+3%).

יצוא השירותים

נתוני מאזן התשלומים לשנת 2016 מצביעים על המשך הצמיחה **ביצוא השירותים** - מנוע הצמיחה של היצוא הישראלי בשנים האחרונות. בשנים אלו גדל היצוא במגזר זה בקצב מהיר יחסית ולאור הקיפאון המתמשך ביצוא הסחורות, היה גורם התמיכה העיקרי בצמיחת היצוא. הגידול המואץ ביצוא השירותים בשנים אלו הוא הגורם העיקרי למאזן הסחר החיובי של ישראל במאזן התשלומים - ולצד הירידה החדה ביבוא חומרי אנרגיה (מאז תחילת ההפקה ממאגרי הגז) תרם רבות לעודף בחשבון השוטף.

במהלך שנת 2016 חזר יצוא השירותים לצמוח, זאת לאחר שבשנת 2015, לאחר שנים רצופות של צמיחה, נכלמה זמנית מגמת הגידול. עיקר הגידול בהיקפי היצוא נזקף לזכות הצמיחה המואצת ביצוא שירותי מו"פ, תוכנה ומחשוב - הגורם המרכזי לגידול במגזר השירותים בשנים האחרונות.

בסיכום שנת 2016 עלה יצוא השירותים בשיעור דולרי של כ-10% בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד, וטיפס להיקף כולל של כ-39.3 מיליארד דולר³. הגידול החד נרשם בזכות העלייה החדה ביצוא שירותי ההיי-טק - שירותי מו"פ, שירותי מחשוב ותוכנה - שהסתכם השנה בכ-19.2 מיליארד דולר - גידול של כ-23% בהיקפים לעומת התקופה המקבילה אשתקד. היצוא במגזר זה **מהווה נכון להיום כמחצית מסך יצוא השירותים של ישראל**. יצוא השירותים בשאר הענפים נותר השנה ללא שינוי ולמעשה לא

3 כולל יצוא שירותי הזנק. ללא יצוא ההזנק גדל יצוא השירותים בשיעור של כ-7% והסתכם בכ-37.6 מיליארד דולר.

רשם גידול משמעותי בהיקפים בשנים האחרונות. יצוא **שירותי התיירות** ממשיך לסבול מביקושים חלשים ומהתחזקות המשמעותית של השקל מול האירו והרוכל בשנים האחרונות, ועלה השנה בשיעור קל של כ-1.5% לאחר שנתיים רצופות של התכווצות. יצוא **שירותי התחבורה** ירד השנה בכ-10% - ירידה שנתיית רביעית רצופה - וזאת בעיקר בהשפעת החולשה הכללית בפעילות הסחר הגלובלי.

שער החליפין

חרף מגמת התחזקותו של הדולר מול המטבעות המובילים בעולם (ראו הרחבה בהמשך), בסיכום שנת 2016 נחלש המטבע האמריקאי אל מול השקל ושערו הממוצע עמד על 3.84 ₪ - שחיקה של 1.1% לעומת שערו הממוצע בשנת 2015. שער הדולר ביום המסחר האחרון של 2016 נסגר על 3.845 ₪ - נמוך בכ-1.5% משערו בסוף 2015. במהלך החודשים הראשונים של 2017 חלה ירידה נוספת בשער הדולר מול השקל וזאת בניגוד למגמה העולמית.

בחודש דצמבר האחרון ירד שערו של סל המטבעות הריאלי - אפקטיבי אל מתחת לרף 90 הנקודות - וזאת לראשונה מאז דצמבר 2001, **קרי שפל של 16 שנים בערכו מול השקל!** הירידה נבעה בעיקר מהמשך התחזקותו של השקל מול האירו (נחלש ב-1.4% מול השקל), מול הפאונד הבריטי (ירידה של 1.1%) ומול הין היפני (ירד בדצמבר ב-2.9% מול השקל). הדולר נותר יציב מול השקל ואף התחזק ב-0.2% - רבות בזכות הרכישות שביצע בנק ישראל בחודש זה במטבע.

בשנתיים האחרונות חלה עלייה משמעותית בשערו של הדולר בעולם. התחזקותו של המטבע האמריקאי נרשמה כמעט מול כל המטבעות, אולם מול השקל נסחר הדולר במגמה הפוכה והשקל הישראלי היה מבין המטבעות היחידים בעולם שדווקא התחזק מול הדולר. כך למשל, במהלך 2016 נחלש הדולר מול השקל בשיעור של 1.1%, אולם מול מטבעות אחרים, דווקא רשם הדולר התחזקות

שפל של 16 שנים בסל המטבעות

סל המטבעות - ריאלי אפקטיבי

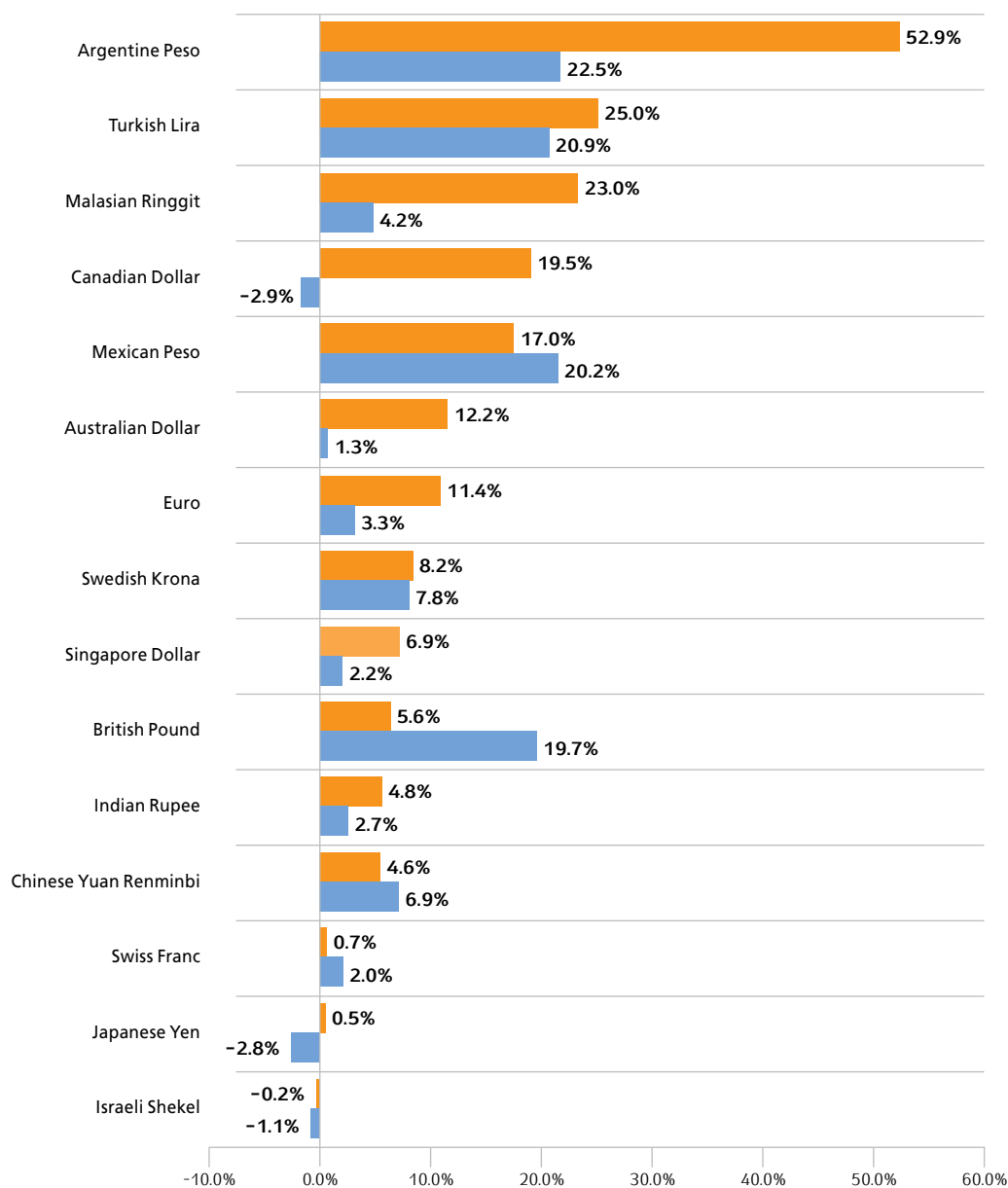

משמעותית: הרופי ההודי נחלש מול הדולר ב-2.7% (לאחר שירד ב-4.8% ב-2015), האירו ירד ב-3.3% (לאחר שנפל ב-11.4% ב-2015), הפאונד הבריטי ירד ב-5.6% עוד לפני הברקזיט וקריסה של כ-20% בשעריו ב-2016 וגם הקורונה השבדית נחלשה בכ-8% בכל אחת מהשנים האחרונות. מגמה דומה התקבלה בין השאר גם במטבעות של סינגפור, אוסטרליה, ושוויץ - כשלמעשה השקל הוא מהמטבעות הבודדים בעולם שצבר ערך מול הדולר גם ב-2015 וגם ב-2016.

התחזקות הדולר מול מטבעות מובילים בעולם בשנתיים האחרונות

שיעור שינוי בשערי המטבע מול הדולר

שערים יציגים 31/12/2016 מול 31/12/2015 ו- 31/12/2015 מול 31/12/2014

מקור נתונים: x-rates, עיבוד וניתוח: היחידה הכלכלית, מכון היצוא

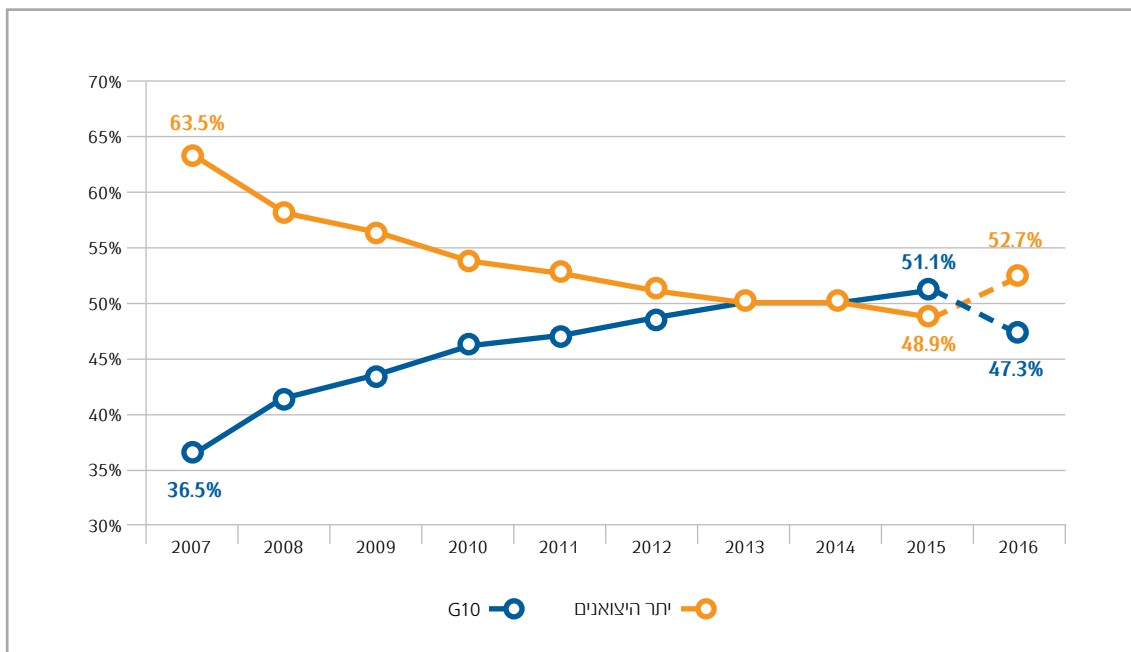

הריכוזיות ביצוא הישראלי

הירידה החדה שנרשמה השנה ביצוא בענפים הדומיננטיים (תרופות, רכיבים אלקטרוניים וכימיקלים) התבטאה גם ביצוא החברות הדומיננטיות ובהתאם לירידה החדה במשקלם של ענפים אלו התרחשה במקביל ירידה מהותית גם במשקל חברות היצוא הגדולות.

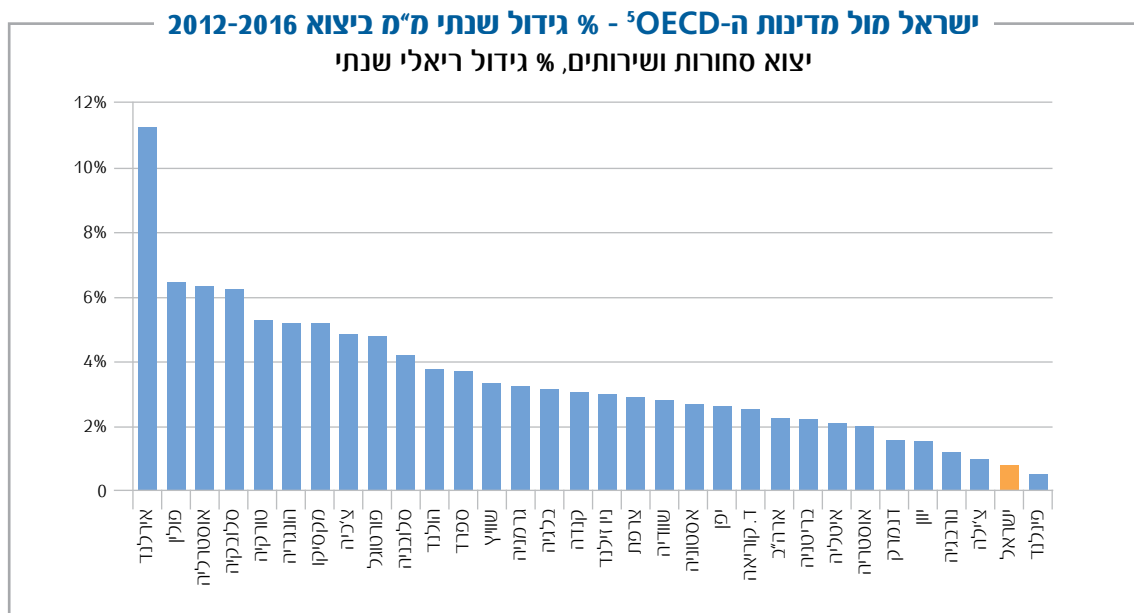
במהלך 2016 חלה ירידה משמעותית הן בהיקפי היצוא של חברות היצוא הגדולות במשק והן במשקלן בסך היצוא. סך היצוא של חברות אלו הסתכם בתקופה האמורה בכ-21.1 מיליארד דולר, ירידה של כ-11% לעומת היקפן אשתקד. משקלן של 10 חברות היצוא הגדולות מתוך סך היצוא עמד על 47.3% בלבד, ירידה מהותית לעומת חלקן בשנים האחרונות.

הירידה במשקלן של 10 החברות הגדולות לא נבעה רק מצמצום חד בהיקפי היצוא שלהן, אלא גם הודות לגידול יפה שנרשם ביצוא המצרפי של שאר החברות. היקף היצוא הכולל של חברות אלו הסתכם בשנת 2016 בכ-23.5 מיליארד דולר ומהווה גידול של כ-4% לעומת היקפן המצרפי ב-2015. בהתאם לאלו, גדל משקלן של שאר חברות היצוא והוא עומד, נכון לסוף שנת 2016, על שיעור של כ-52.7% מסך היצוא.

יצוא ישראל בהשוואה בינלאומית

בין השנים 2012-2016, צמח היצוא מישראל בקצב גידול ריאלי נמוך של 0.5% במוצע לשנה. שיעור נמוך זה ממקם את ישראל בתחתית הרשימה בהשוואה לשאר מדינות ה-OECD, ומצביע על ירידה בקצב הגידול בהשוואה לתקופות קודמות. כך לדוגמה, אם בשנים 2004-2007 דורגה ישראל במקום ה-11 מבין מדינות ה-OECD מבחינת קצב הגידול השנתי ביצוא אשר עמד על כ-9% בשנה, בשנים 2012-2016 התדרדרה ישראל למקום ה-31(!)⁴.

נתונים: OECD ולמ"ס, עיבוד וניתוח: היחידה הכלכלית, מכון היצוא

בהתאם לכך ניתן לראות בבירור את השפעת הגידול ביצוא על הצמיחה: בין השנים 2004-2007 צמח היצוא בקצב שנתי ממוצע של 9.4% ודחף לצמיחה ממוצעת של 5.3% בשנה וצמיחה לנפש של 3.4% לשנה. בשנות האחרונות, בין השנים 2012-2016, צמח היצוא בקצב של 0.5% בלבד, כשבהתאם נפלה הצמיחה השנתית הממוצעת ל-3.3% בלבד, והצמיחה לנפש ירדה לקצב שנתי ממוצע של 1.3% בלבד.

4 מתוך השוואה ל-32 מדינות ב-OECD. לא כולל השוואה לאיסלנד ולוקסמבורג.

5 לעיל

התפתחויות ומגמות ביצוא הישראלי

סיכום לשנת 2016

מגמות בסחר העולמי

שנת 2015 הייתה אחת השנים הקשות ליצוא הישראלי והגרועה ביותר מאז משבר האשראי העולמי. במהלכה, ירד יצוא הסחורות והשירותים מישראל בשיעור דולרי של 7.5% ובשיעור ריאלי של 4.3% - ירידה זו הציבה את ישראל במקום האחרון במדינות ה-OECD מבחינת שיעור הגידול הריאלי ביצוא.⁶ זו הייתה השנה הראשונה מאז שנת 2002 בה נרשמה ירידה ביצוא לצד גידול בהיקף הסחר העולמי.

לעומת זאת, במהלך 2016 החלה מגמה של התאוששות ביצוא וזאת בזכות הצמיחה המואצת ביצוא השירותים. במהלך שנה זו עלה היצוא להיקף כולל של כ-95 מיליארד דולר, גידול של כ-3% לעומת השנה שעברה. היצוא מישראל במונחים ריאליים עלה בסיכום השנה בשיעור של כ-3%.⁷ חשוב לציין כי למרות העליות ביצוא, נותר היקפו נמוך מזה שנרשם בשנים 2013 ו-2014.

הסחר העולמי גדל בשנת 2016 בשיעור של 1.9% - בשיעור דומה לגידול ביצוא מישראל באותה שנה. על פי תחזית קרן המטבע העולמית⁸, בשנת 2017 צפויה צמיחה מואצת בהיקפי הסחר בשיעור שנתי של 3.8%. אנו צופים כי גם השנה יצמח היצוא בהתאם למגמה העולמית ובסיכום 2017 יוצג גידול דולרי של כ-6%.

יצוא הסחורות והשירותים

על פי ניתוח נתוני הסחר הסופיים, הכוללים את חישובי מאזן התשלומים, בסיכום שנת 2016, רשם יצוא הסחורות והשירותים של ישראל עלייה בשיעור של כ-3% בהשוואה ל-2015 - להיקף כולל של כ-95 מיליארד דולר. בהתאם לתחזיות מכון היצוא מסוף שנת 2015, יצוא הסחורות והשירותים ללא יצוא חברות ההזנק עלה בשיעור של כ-2% והסתכם בכ-86 מיליארד דולר.

יצוא הסחורות והשירותים ללא היצוא לרשות הפלסטינית הסתכם בשנת 2016 בכ-92 מיליארד דולר (עלייה של כ-3.5% בהשוואה לאשתקד). על פי ניתוח זה, ירד יצוא הסחורות⁹ בשיעור קל של כ-1%, בעיקר בעקבות הקיטון בהיקף היצוא של מגזר התעשייה.

6 ניתוח מפורט ניתן למצוא בדוח התפתחויות ומגמות ביצוא הישראלי 2015 - עמ' 40. הניתוח הנ"ל מבוסס על נתוני החשבונות הלאומיים של הלמ"ס ליצוא הסחורות והשירותים, אשר התעדכן מאז מ- (3.1%) ל- (4.3%).

7 על פי נתוני חשבונות לאומיים - כולל יהלומים והזנק.

8 IMF, WORLD ECONOMIC OUTLOOK UPDATE - JANUARY 2017

9 יצוא סחורות כולל התאמות כסוי וללא היצוא לרש"פ.

בניגוד לקיפאון שרשם יצוא השירותים בשנת 2015, במהלך שנת 2016 צמח יצוא השירותים בקצב גידול גבוה של כ-10%, קיזז לחלוטין את השפעת הירידות ביצוא הסחורות ודחף לגידול הדולרי ביצוא הכולל, וזאת בעיקר בזכות המשך הגידול המואץ ביצוא שירותי מחשוב, תוכנה ומו"פ.

יצוא הסחורות

יצוא הסחורות: תעשייה, יהלומים וחקלאות (ללא היצוא לרש"פ)

בסיכום 2016 ירד יצוא הסחורות בשיעור קל של כ-1% בהשוואה להיקפו אשתקד ועמד על כ-52.5 מיליארד דולר. יצוא הסחורות ללא יהלומים ירד בשיעור של כ-2% להיקף של כ-45 מיליארד דולר¹⁰.

יצוא היהלומים הכולל (מלוטשים וגלם) עלה בתקופה זו בשיעור של כ-3% לסך של כ-7.4 מיליארד דולר (כ-14% מסך יצוא הסחורות). עם זאת עיקר העלייה התקבלה בזכות יצוא יהלומי גלם (עלייה בשיעור חד של כ-23% לכ-2.7 מיליארד דולר), בעוד שייצוא היהלומים המלוטשים ירד בשיעור של כ-6% להיקף של כ-4.7 מיליארד דולר.

המגמה השלילית המאפיינת את **היצוא החקלאי** נמשכה גם השנה ובסיכום 2016, ירד היצוא בשיעור של כ-3% להיקף של כ-1.1 מיליארד דולר (כ-2% מסך יצוא הסחורות). עיקר הירידה נבע מהתכווצות חדה ביצוא הסחורות החקלאיות למדינות האיחוד האירופי ולרוסיה, כשמנגד עלייה חדה ביצוא לסין ולארה"ב תרמה למיתון ההשפעה השלילית הכללית.

היצוא התעשייתי, המהווה כ-84% מסך יצוא הסחורות, ירד בכ-2% והסתכם בכ-44 מיליארד דולר.

היצוא התעשייתי¹¹

כאמור, במהלך שנת 2016 נרשמה ירידה דולרית קלה בהיקף היצוא התעשייתי - ירידה אשר הושפעה בעיקר כתוצאה משינויים ביצוא הענפים הדומיננטיים, בהובלת מגזר הרכיבים והכימיקלים. **ניתוח מגמות היצוא של התעשייה על פי ענפים מעלה כי ללא ענפים ריכוזיים אלו (רכיבים, כימיקלים ותרופות), גדל היצוא התעשייתי מישראל בשנה זו בשיעור של כ-6.5% לעומת 2015.**

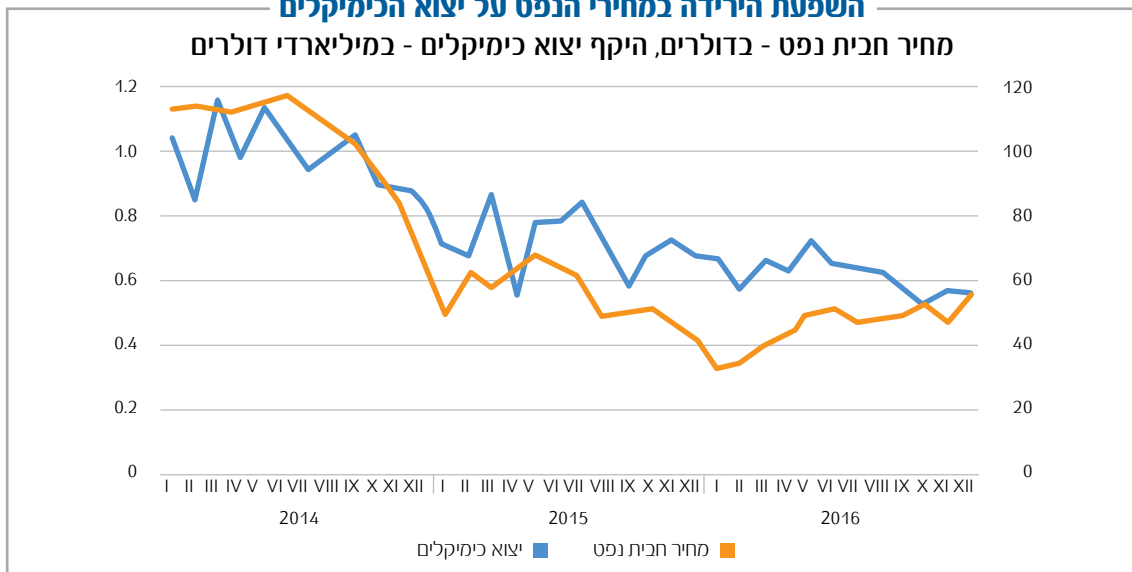
יצוא **כימיקלים ותזקיכי נפט** נותר השנה נמוך בהשוואה להקפים שהתקבלו בשנים האחרונות וזאת בהשפעת מחירו הממוצע הנמוך של הנפט בהשוואה לאשתקד וההתמתנות החריפה בהיקף הביקוש העולמי למוצרים כימיקלים ומינרלים. **סך היצוא הענפי ירד בשנת 2016 בשיעור של כ-16% להיקף כולל של כ-6.4 מיליארד דולר.**

10 לא כולל היצוא לרש"פ. יצוא הסחורות כולל היצוא לרש"פ עמד על כ-56 מיליארד דולר (ללא שינוי בהשוואה להיקפו אשתקד) ויצוא הסחורות ללא יהלומים (כולל היצוא לרש"פ) ירד בשיעור קל של כ-1% להיקף של כ-48.5 מיליארד דולר.

11 ניתוח מגמות היצוא במגזר התעשייתי המובא בפרק זה, כמו כן ניתוח מגמות היצוא על פי אזורי סחר ויעדים מובילים המוצגים בפרקים הבאים - מבוססים על נתוני סחר חוץ ואינם כוללים התאמות כיסוי ואת היצוא לרש"פ.

השפעת הירידה במחירי הנפט על יצוא הכימיקלים

מקור: עיבוד היחידה הכלכלית לנתוני EIA (Energy Information Administration) Europe Brent Spot Price FOB (Dollars per Barrel)

מחיר הנפט העולמי שירד בתחילת השנה לשפל של 12 שנים (30.7 דולר לחבית - מחיר ממוצע בחודש ינואר), רשם אומנם במהלך השנה התאוששות מרשימה עד למחיר של 53.3 דולר לחבית בדצמבר - אולם בסיכום שנתי המחיר הממוצע של חבית נפט עמד בשנת 2016 על 43.5 דולר, הנמוך בכ-17% ממחירו הממוצע ב-2015. בנוסף לכך הושפע היצוא הענפי מירידה בהיקף הביקושים מאירופה ומהתגברות התחרות בענף. השפעה דומה חלה על גם היצוא בענף המינרלים שחווה גם הוא ירידה משמעותית בביקושים, בעיקר בשווקים המתפתחים, ומירידה במחירי המכירה של מוצרי מינרלים.

יצוא רכיבים אלקטרוניים ירד השנה בשיעור חד של כ-35% להיקף של כ-4 מיליארד דולר. מדובר בירידה הנובעת מאירוע טכני-לוגיסטי נקודתי ואינו מעיד בהכרח על האטת היצוא בענף. הייצור והיצוא בענף זה הושפע מהותית מעבודות השדרוג של אינטל להוספת קו ייצור חדש ומתקדם, ולהערכתנו צפויה התאוששות כבר בשנה הנוכחית.

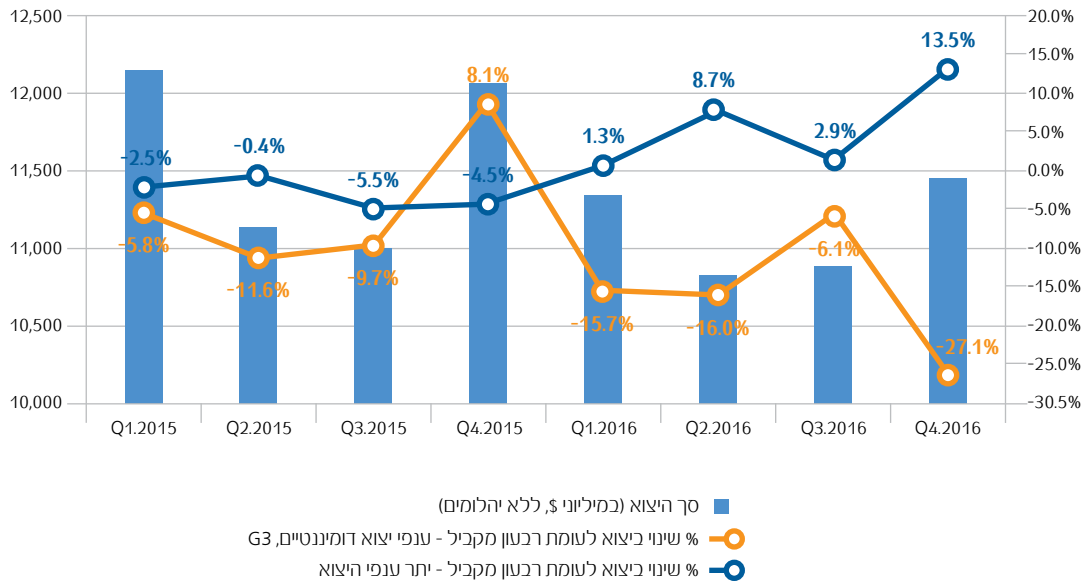
כפי שהערכנו בסיכום המחצית הראשונה של 2016, חרף ירידות חדות שנרשמו בתחילת השנה, יצוא **התרופות** התאושש במהלך המחצית השנייה ובסיכום השנה שמר על יציבות והסתכם בכ-6.9 מיליארד דולר - היקף יצוא דומה לזה שנרשם אשתקד (עלייה קלה של כ-1%). יצוין כי לפעילות הייצור והיצוא של טבע השפעה משמעותית על הייצור המקומי ועל יצוא הענף.

סך היצוא של 3 הענפים הדומיננטיים האלו, המאופיינים בריכוזיות רבה, ירד בשנת 2016 בשיעור של כ-16% בהשוואה ל-2015 והסתכם בהיקף כולל של כ-17 מיליארד דולר - 39% בלבד מסך היצוא (סחורות, ללא יהלומים).

היצוא ביתר הענפים (יצוא סחורות ללא יהלומים, בנטרול הענפים הדומיננטיים) התאפיין השנה במגמה חיובית, כאשר בסיכום השנה רשם גידול מרשים של כ-7% בהשוואה להיקפו אשתקד. מגמה חיובית זו נרשמה לכל אורך השנה והגיעה לשיאה ברבעון האחרון של 2016, עם גידול חד בהיקפי היצוא (כ-14% בהשוואה לרבעון הרביעי של 2015). מנגד נפל יצוא הענפים הדומיננטיים בשיעור חד של כ-27% ברבעון האחרון של השנה, ובמשך כל השנה רשם התכווצות בהשוואה להיקפו בתקופה המקבילה אשתקד.

התפתחות היצוא בחלוקה על פי ענפים דומיננטיים ושאר הענפים, Q1.2015-Q4.2016

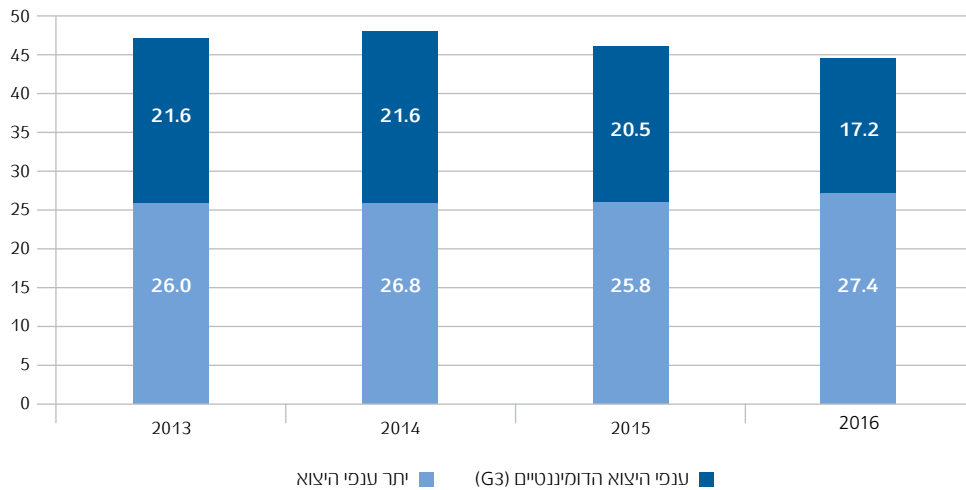
יצוא סחורות ללא יהלומים - נתונים מקוריים, במיליוני דולרים ושיעורי שינוי רבעון לעומת מקביל אשתקד

עיבוד וניתוח: היחידה הכלכלית, מכון היצוא

השפעת הענפים הדומיננטיים על היצוא, 2013-2016

יצוא סחורות ללא יהלומים - נתונים מקוריים, במילארדי דולרים

עיבוד וניתוח: היחידה הכלכלית, מכון היצוא

יצוא ההיי-טק התעשייתי

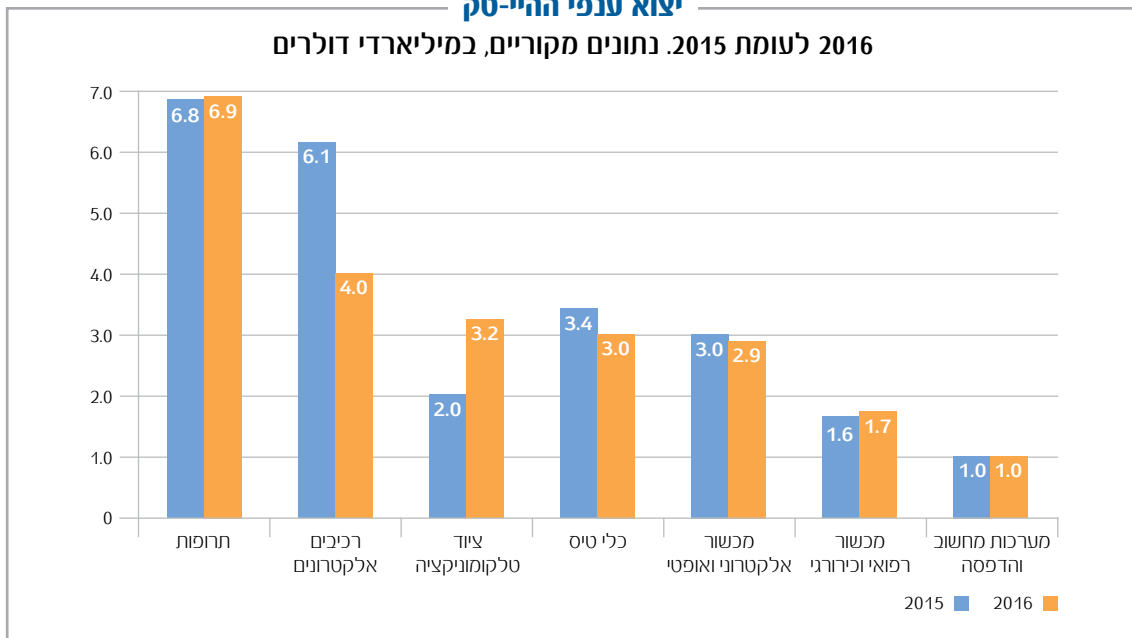
סך יצוא ההיי-טק התעשייתי (ציוד ומוצרים) רשם במהלך 2016 ירידה של כ-5% להיקף של כ-22.7 מיליארד דולר. הירידה ביצוא ההיי-טק התעשייתי נבעה בעיקר מהירידה החדה ביצוא רכיבים אלקטרוניים. שנפל השנה בשיעור של כ-35% להיקף של כ-4 מיליארד דולר. (כפי שנאמר, הירידה הושפעה מהותית מעבודות השדרוג של אינטל להוספת קו ייצור חדש. התאוששות צפויה כבר במהלך 2017). יצוא התרופות נותר כמעט ללא שינוי בהשוואה להיקפו אשתקד (כ-6.9 מיליארד דולר).

חרף הירידה החדה שנרשמה השנה בענף הרכיבים והקיפאון בענף התרופות, ענפים אלו נותרו בעלי השפעה ודומיננטיות רבה, הן ביצוא הישראלי בכלל והן ביצוא ההיי-טק בפרט. כיום עומד משקלם המצרפי על כמחצית מסך יצוא ההיי-טק התעשייתי של ישראל ומשקלם ביצוא עומד על כרבע מסך הסחורות המיוצאות מישראל. חשוב להדגיש כי ענף הרכיבים האלקטרוניים מושפע מהותית מפעילות הייצור והיצוא של חברת אינטל ובדומה לכך גם לפעילות הייצור, השיווק והמכירה של חברת טבע השפעה מהותית על יצוא התרופות, המהווה שחקן מהותי ביצוא הענפי.

השפעה חשובה נוספת ביצוא ההיי-טק התעשייתי ישנה לענף כלי הטיס, המאופיין גם הוא בריכוזיות גבוהה ובמיעוט חברות הפועלות בענף זה. לאחר שרשם עלייה חדה של כ-30% וטיפס להיקף שיא של כ-3.4 מיליארד דולר, ירד יצוא כלי הטיס בשיעור של כ-11% בהשוואה ל-2015 להיקף של כ-3 מיליארד דולר - חרף ירידה זו, נותר היצוא בענף גבוה משמעותית מממוצע השנים האחרונות.

יצוא ענפי ההיי-טק

2016 לעומת 2015. נתונים מקוריים, במיליארדי דולרים

עיבוד וניתוח: היחידה הכלכלית, מכון היצוא

סך היצוא של שלושת ענפים אלו (רכיבים, תרופות וכלי טיס) ירד השנה בשיעור מצרפי של 15% להיקף של 13.9 מיליארד דולר - כ-61% מסך יצוא ההיי-טק התעשייתי. עם זאת, אם בוחנים את יצוא ההיי-טק התעשייתי ללא ענפים אלו, מתקזזת הירידה כולה ביצוא מגזר זה ומתקבלת עליה דו-ספרתית לעומת אשתקד. עלייה זו נבעה בעיקר מהיקף חריג וגבוה ביצוא **ציוד טלקום**, אשר עלה בשיעור של כ-57% לעומת היקפו אשתקד (מכ-2 מיליארד דולר ב-2015 לכ-3.2 מיליארד דולר ב-2016)¹². **יצוא מכשור אלקטרוני ואופטי**¹³ ירד בשיעור קל של כ-2% (הסתכם בכ-2.9 מיליארד דולר), יצוא **מכשור רפואי** עלה בכ-6% (הסתכם בכ-1.7 מיליארד דולר) ויצוא **מערכות מחשוב והדפסה** עלה בשיעור קל של כ-2% (הסתכם בכמיליארד דולר).

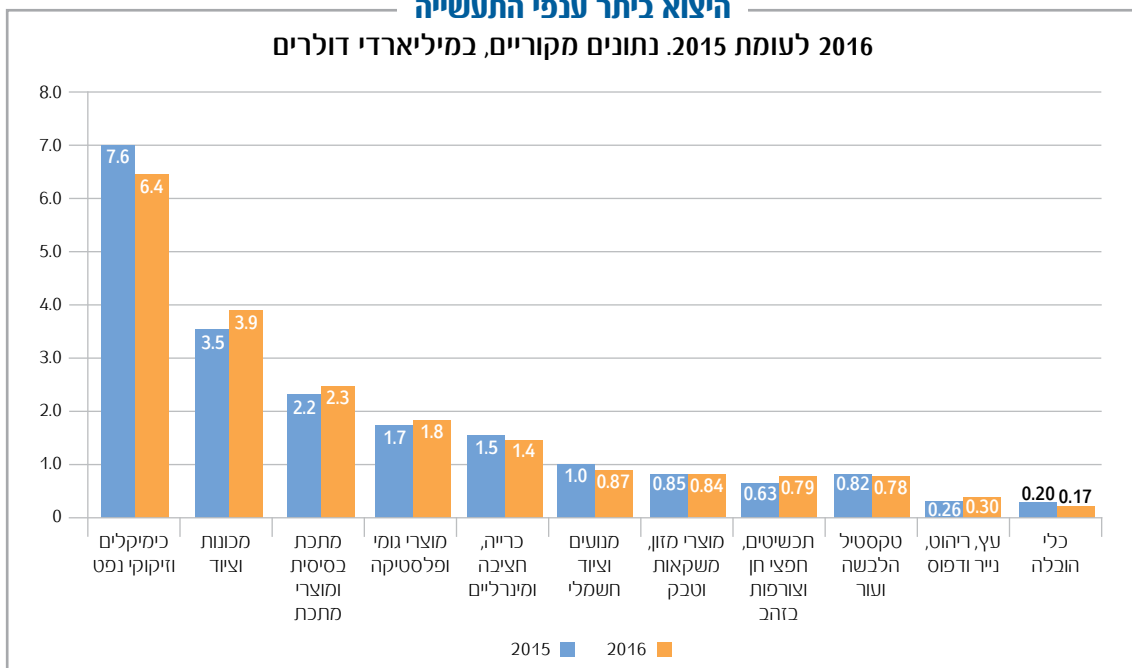
היצוא בשאר ענפי התעשייה

היצוא בשאר הענפים (יצוא תעשייתי ללא ענפי ההיי-טק) התאפיין במגמה מעורבת ורשם בסיכום הכולל ירידה דולרית קלה של כ-2% לעומת היקפו בתקופה המקבילה אשתקד. השפעה מהותית הייתה מטבע הדברים ליצוא כימיקלים אשר ירד כאמור בכ-16% לעומת השנה המקבילה אשתקד. ללא ענף זה רשמו יתר ענפי התעשייה גידול יפה של כ-6%.

מבין ענפי התעשייה: יצוא **מכונות וציוד**, אשר כולל בין השאר יצוא מכונות בתחום הדפוס, הרובוטיקה, ההשקיה והמזון, עלה בשיעור של כ-12% בהשוואה לשנה שעברה והסתכם בכ-3.9 מיליארד דולר, יצוא **מתכות ומוצרי מתכת**, עלה בכ-4% להיקף של כ-2.3 מיליארד דולר, יצוא **ציוד ומוצרי גומי ופלסטיק** עלה בכ-3% לכ-1.8 מיליארד דולר, יצוא **תכשיטים ואבני חן** הסתכם בכ-790 מיליון דולר - עלייה של כ-27% לעומת היקפו אשתקד ויצוא **מוצרי נייר, עץ ודפוס** עלה בסיכום שנתי בשיעור של כ-18% להיקף של כ-305 מיליון דולר.

היצוא ביתר ענפי התעשייה

2016 לעומת 2015. נתונים מקוריים, במיליארדי דולרים

עיבוד וניתוח: היחידה הכלכלית, מכון היצוא

12 להערכתנו, עקב משלוח או עסקה חד-פעמית של חברה בודדת.

13 הכולל בין היתר יצוא מכשור מתקדם למדידה ובקרה של תהליכי ייצור - בעיקר לתעשיית האלקטרוניקה.

מנגד נרשמו ירידות ביצוא **מינרלים** (ירידה של כ-7% לכ-1.37 מיליארד דולר), ביצוא **מנועים וציוד חשמלי**, הכולל בין השאר יצוא ציוד ומערכות בתחום האנרגיה החלופית, חשמל, ואלקטרוניקה (ירידה של כ-14% לכ-870 מיליון דולר), ביצוא **מזון ומשקאות** (ירידה קלה של כ-1% לכ-840 מיליון דולר), ביצוא מוצרי **טקסטיל** (ירידה של כ-5% לכ-780 מיליון דולר) וביצוא **כלי הובלה** (ירידה של כ-15% לכ-170 מיליון דולר).

יצוא על פי אזורי סחר

היצוא ב-2016 לאזורי סחר עיקריים - יצוא סחורות, ללא יהלומים וללא התאמות

ניתוח מגמות היצוא על פי אזורי סחר מעיד על ירידה גורפת ביצוא הסחורות מישראל לרוב האזורים, בהתאם למגמה הכללית ביצוא בשנת 2016. יש לזכור כי התפתחות היצוא לפי אזורים גיאוגרפיים קשורה קשר הדוק להתפתחות היצוא ברמה הענפית. כך, למשל, הירידה הנומינלית החדה שנרשמה השנה ביצוא כימיקלים, השפיעה באופן משמעותי על היצוא לאזורי הביקוש ובמיוחד לאיחוד האירופי - שהוא יעד יצוא מרכזי לענף זה. במקביל, הביאה הירידה החדה ביצוא רכיבים אלקטרוניים מישראל לירידה דו-ספרתית ביצוא לאסיה.

האיחוד האירופי

התאוששות מסוימת שנרשמה במהלך הרבעון האחרון של 2016 הביאה לכך שבסיכום השנה ירד היצוא לאיחוד האירופי בשיעור דולרי מתון של כ-2%. סך היצוא הסתכם בכ-13.2 מיליארד דולר (כ-30% מסך היצוא).

מדובר בנסיגה שנתית שנייה ברציפות ביצוא למדינות האיחוד, אשר ירד בשנה האחרונה לרמה הנמוכה ביותר ב-6 השנים האחרונות (מאז שנת 2010). בניגוד לשנה שעברה (2015) - אז רשם היצוא לאיחוד ירידה של כ-5% ובה הושפע היצוא מהותית מירידה חדה בערך האירו מול הדולר ומצלילת מחירי האנרגיה - השנה נרשמה ירידה חדה של המטבע האירופי מול הדולר ואף התנודות במחירי האנרגיה התמתנו לעומת הירידות החדות אשתקד. הירידה שהתקבלה השנה ביצוא לאיחוד הושפעה בעיקר מירידות ביצוא ענפי הכימיה וכלי הטיס.

מבין מדינות האיחוד, היצוא **לבריטניה**, יעד היצוא העיקרי של ישראל באירופה והשני בעולם, עלה בכ-3%. עליות בולטות נוספות התקבלו ביצוא **לגרמניה**, **בלגיה** ו**ספרד**. מנגד נרשמה ירידה חדה ביצוא **לצרפת** ו**קפריסין**.

ארה"ב

תנופת הצמיחה ביצוא לארה"ב נמשכה גם בשנת 2016. השנה רשם היצוא למדינה שיא של 6 שנים ובסיומם 2016 עלה בשיעור דולרי של כ-3% וטיפס להיקף של כ-11.6 מיליארד דולר - כ-26% מסך יצוא הסחורות של ישראל. הגידול ביצוא לארה"ב נרשם במגוון ענפים ובהובלת ענפי הפארמה והציוד הרפואי.

אסיה

במהלך 2016 ירד היצוא של ישראל למדינות אסיה בשיעור דולרי של כ-12%. הירידה נבעה בעיקר מהקטנת החד ביצוא רכיבים אלקטרוניים (מסיכות שהוזכרו לעיל) ובנטרול השפעה זו התמתנה הירידה החדה בהשוואה לאשתקד. יחד עם הגידול הצפוי ביצוא הרכיבים ב-2017, צפוי היצוא לאסיה להתאושש, בהתאמה.

למרות המגמה השלילית הכללית, היצוא לסיין רשם עלייה של כ-3% בהשוואה ל-2015, כך שלאור הירידה ביצוא הכולל ליבשת, משקלה של סין עלה והוא עומד נכון להיום על כ-32% מסך הסחורות המיוצאות מישראל לאסיה (לעומת 27% בתקופה המקבילה אשתקד). נראה שההתאוששות המרשימה ביצוא להודו שנרשמה במהלך שנת 2015, נכלמה מעט, והשנה נרשם תיקון של כ-12% ביצוא בהשוואה להיקפו אשתקד. ירידות נוספות בקרב מדינות אסיה התקבלו בין השאר ביצוא לווייטנאם (-33%), יפן (-4%) וסינגפור (-14%). עליות יפות נרשמו מנגד ביצוא לטייוואן (+27%) והונג-קונג (+13%). סך היצוא למדינות אסיה הסתכם בשנת 2016 בכ-10 מיליארד דולר, כ-22% מסך היצוא.

אמריקה הלטינית

היצוא למדינות אמריקה הלטינית, ירד ב-2016 בשיעור של כ-7% להיקף של כ-1.8 מיליארד דולר (כ-4% מסך היצוא). היצוא ליבשת הושפע בעיקר מירידה חדה ביצוא לקולומביה (-34%) ולמקסיקו (-12%). מנגד, היצוא לברזיל שמר על יציבות, זאת לאחר מספר שנים של התכווצות בהיקפי היצוא. ברזיל - הכלכלה החזקה ויעד היצוא העיקרי של ישראל באזור - מתאוששת כיום ממשבר כלכלי ופוליטי חמור, במהלכו חל פיחות חד בערך המטבע המקומי, אשר יחד עם ההאטה הכלכלית, פגע באופן משמעותי בכיבויים של המשק הברזילאי לסחורות מחו"ל.

אפריקה

במהלך 2016 רשם היצוא ליבשת אפריקה¹⁴ ירידה חדה של כ-21%, זאת בהמשך לירידה של כ-22% ב-2015 וירידה נוספת של כ-4% בכל אחת מהשנים 2013-2014 ושל כ-16% בשנת 2012. הירידה בהיקפי היצוא השנה נבעה בעיקר כתוצאה מהתכווצות חדה בערך היצוא של המוצרים הכימיקלים ליבשת. ירידות חדות נרשמו בהתאם למגמה הכללית ביצוא לדרום אפריקה (-11%), מצרים (-29%) וניגריה (-36%). סך היצוא לאפריקה ירד במהלך תקופה זו להיקף כולל של כ-800 מיליון דולר, כ-2% מסך היצוא של ישראל¹⁵.

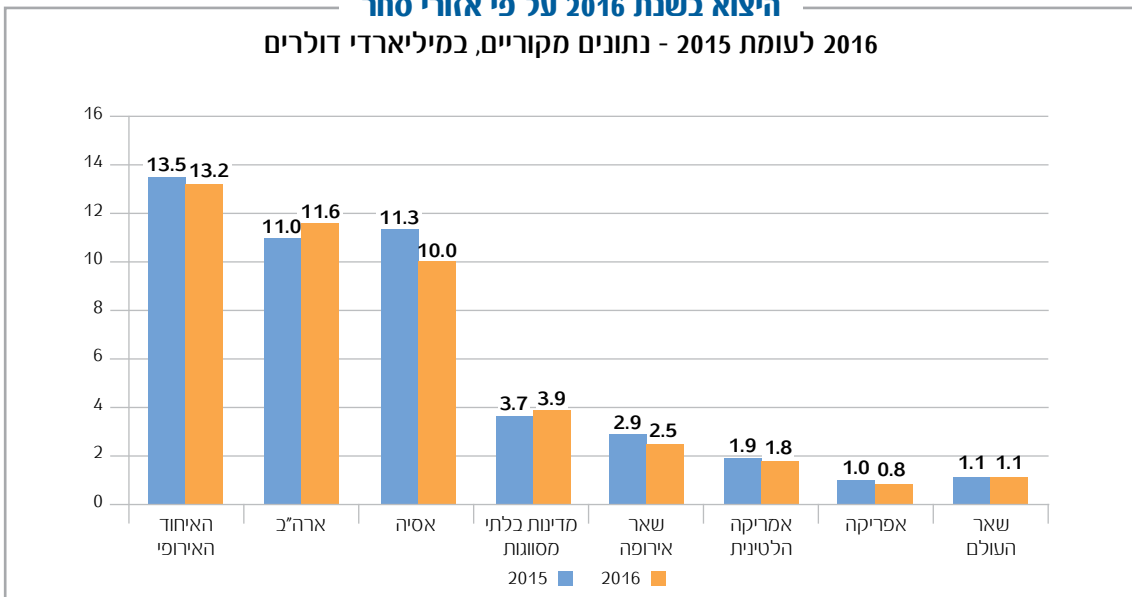
14 כולל היצוא למדינות צפון אפריקה.

15 חשוב לציין שחלק מהיצוא למדינות אפריקה נכלל תחת הסיווג "יצוא למדינות בלתי מסווגות".

היצוא בשנת 2016 על פי אזורי סחר

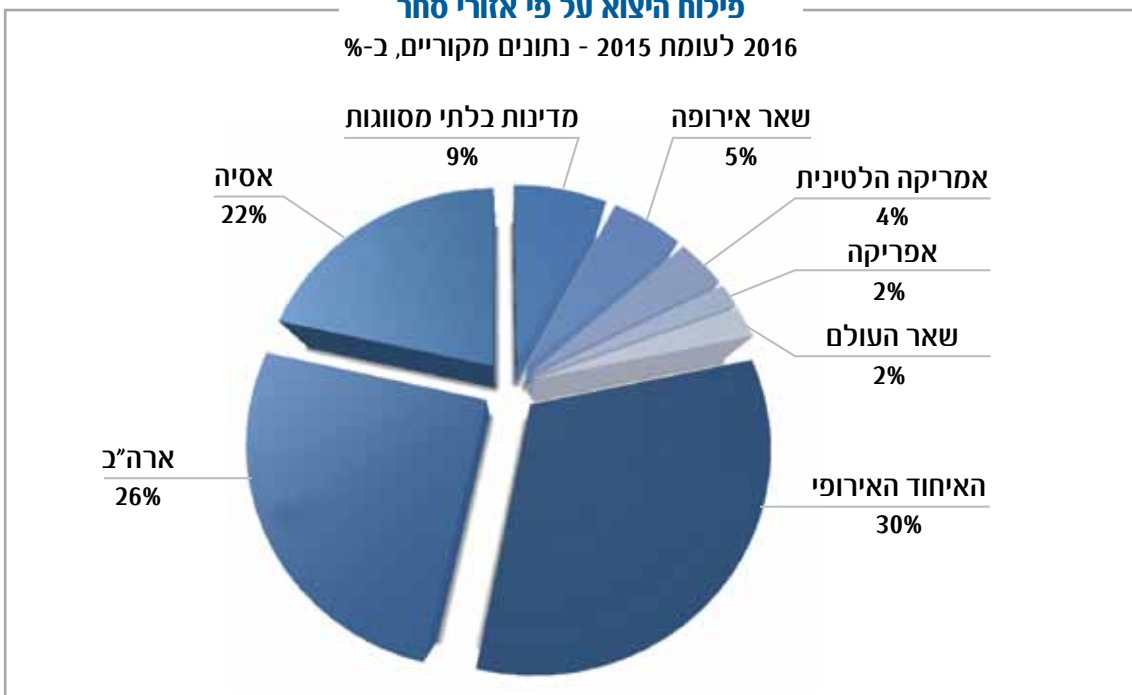
2016 לעומת 2015 - נתונים מקוריים, במיליארדי דולרים

עיבוד וניתוח: היחידה הכלכלית, מכון היצוא

פילוח היצוא על פי אזורי סחר

2016 לעומת 2015 - נתונים מקוריים, ב-%

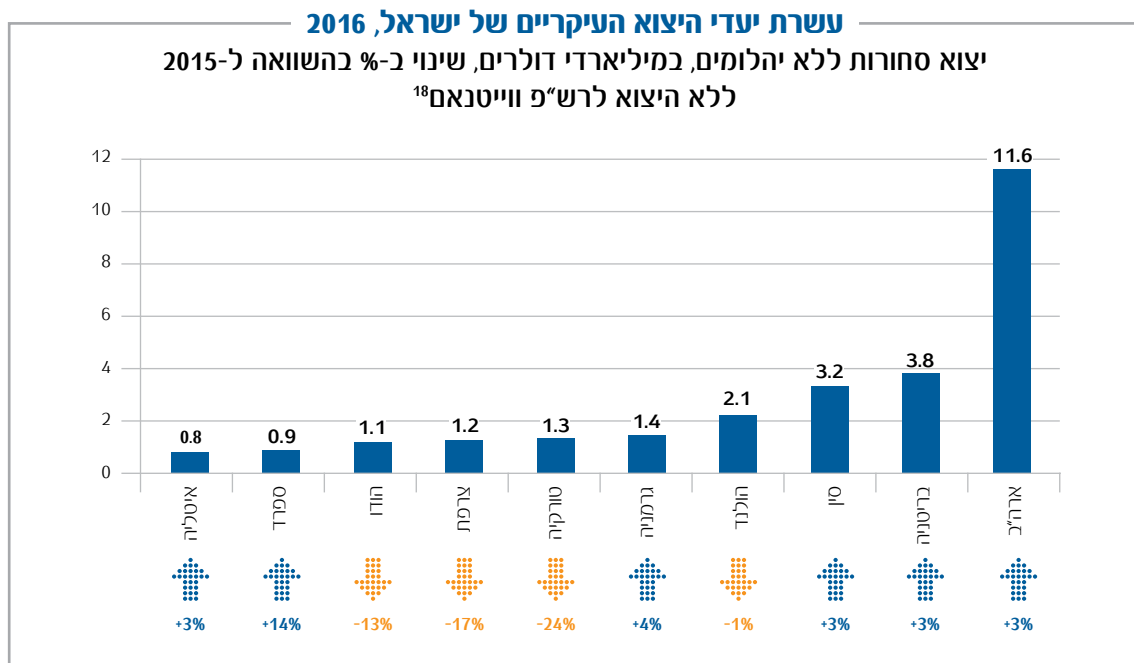
עיבוד וניתוח: היחידה הכלכלית, מכון היצוא

התפתחויות ושינויים ביעדי היצוא העיקריים של ישראל

דירוג היעדים ופירוט על פי ענפים, ביצוא סחורות ללא יהלומים

היצוא לעשרת היעדים המובילים היווה בשנת 2016 כ-62% מסך היצוא¹⁶, זאת לעומת משקל של כ-60% ב-2015. במהלך 2016 נרשמה ירידה בהיקפי היצוא רק ל-3 מתוך 10 יעדי היצוא העיקריים בהשוואה ל-2015¹⁷ (אז נרשמה ירידה ל-7 יעדים). מבין 20 היעדים הגדולים, המהווים כ-77% מסך היצוא, ירד היצוא רק ל-7 יעדים מתוך ה-20 (לעומת ירידה ל-13 יעדים שנה קודם לכן). מבין 20 היעדים, נרשמה השנה עלייה ביצוא ל-10 יעדים, ב-3 נותר היצוא ללא שינוי לעומת אשתקד.

בהתאם לשינויים ולתנודות החריגות שנרשמו השנה בענפי היצוא הדומיננטיים, הצטיירה תמונת היצוא של ישראל ליעדי היצוא העיקריים. כך לדוגמה, ליציבות בענף התרופות הייתה השפעה חיובית ממתנת על היצוא ליעדים באירופה. הירידה החדה ביצוא רכיבים אלקטרוניים השפיעה לשלילה על היצוא ליעדים שונים באסיה, וליצוא הכימיקלים הייתה השפעה דומה על היצוא לטורקיה, המהווה יעד מהותי ביצוא לענף זה.

עיבוד וניתוח: היחידה הכלכלית, מכון היצוא

16 סחורות, ללא יהלומים.

17 מלבד הולנד, שם נרשמה ירידה קלה של כ-1% בלבד.

18 מבין 10 היעדים לא נכללה ווייטנאם המושפעת באופן קריטי מענף יצוא בודד (יצוא רכיבים אלקטרוניים).

השינוי בדירוג עשרת יעדי היצוא, 2016

על פי היקפי יצוא סחורות ללא יהלומים, במיליארדי דולרים. ללא היצוא לרש"פ ווייטנאם

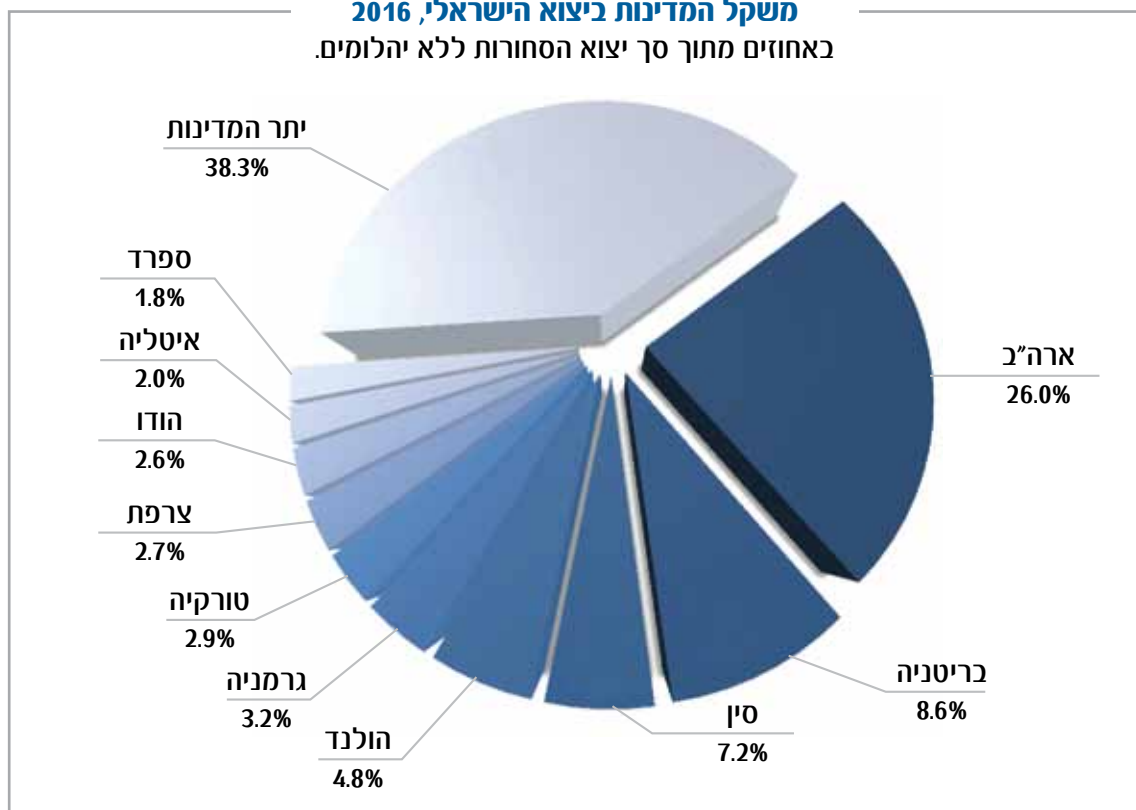
מדינה	יצוא 2016 (\$B)	% שינוי	דירוג 2016	דירוג 2015	שינוי בדירוג
ארה"ב	11.6	3%	1	1	(-)
בריטניה	3.8	3%	2	2	(-)
סין	3.2	3%	3	3	(-)
הולנד	2.1	-1%	4	4	(-)
גרמניה	1.4	4%	5	7	+2
טורקיה	1.3	-24%	6	5	-1
צרפת	1.2	-17%	7	6	-1
הודו	1.1	-13%	8	8	(-)
ספרד	0.9	14%	9	10	+1
איטליה	0.8	3%	10	9	-1

(*) היצוא לסין כולל הונג-קונג הסתכם בתקופה זו בכ-3.8 מיליארד דולר)

עיבוד וניתוח: היחידה הכלכלית, מכון היצוא

משקל המדינות ביצוא הישראלי, 2016

באחוזים מתוך סך יצוא הסחורות ללא יהלומים.

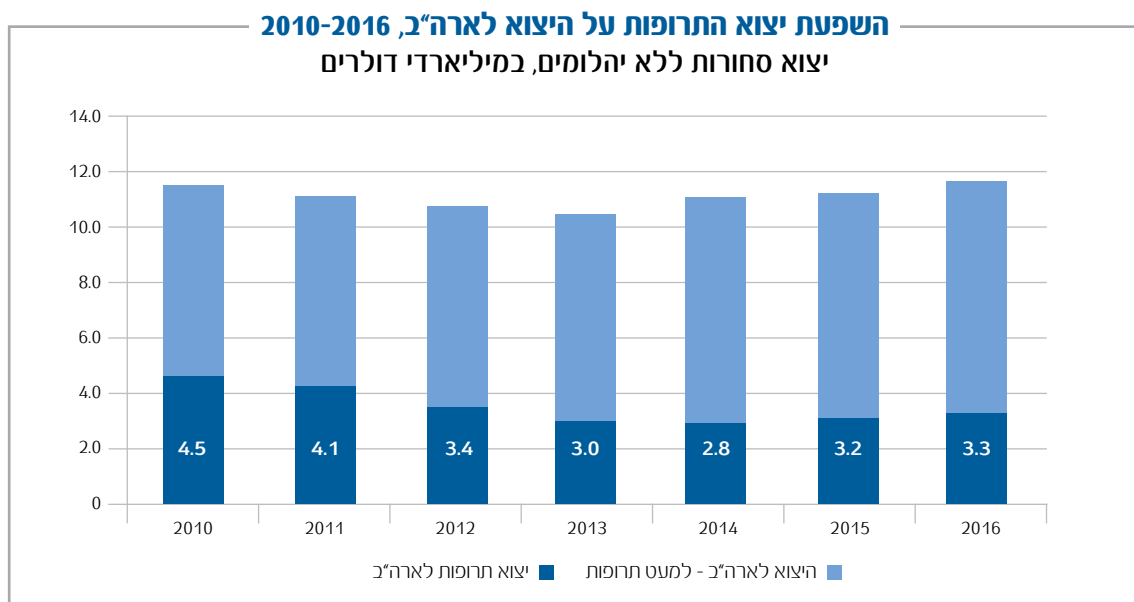
(*) היצוא לסין כולל הונג-קונג מהווה כ-8.6% מהיצוא)

עיבוד וניתוח: היחידה הכלכלית, מכון היצוא

ארה"ב

התנופה החיובית ביצוא לארה"ב נמשכה גם השנה. יצוא הסחורות לארה"ב, יעד היצוא הגדול והחשוב ביותר של ישראל, עלה במהלך 2016 בשיעור של כ-3% וסיפס להיקף של כ-11.6 מיליארד דולר - שיא של 6 שנים. העלייה ביצוא לארה"ב השנה נרשמה בעיקר בזכות הגידול ביצוא מוצרי היי-טק ובהובלת ענפי הפארמה והציוד הרפואי.

יצוא התרופות לארה"ב עלה בשיעור של כ-4% להיקף של כ-3.3 מיליארד דולר, בהמשך לגידול של כ-14% שנרשם ב-2015 וזאת לאחר שנים ארוכות של ירידות (כפי שניתן לראות בתרשים). חשוב לזכור שיצוא התרופות מהווה ענף ריכוזי ודומיננטי ביצוא לארה"ב (ובכלל ביצוא הישראלי) הנתון לתנודתיות רבה מתקופה לתקופה¹⁹. יצוא זה מושפע רבות מפעילות הייצור והיצוא של חברת טבע.

עיבוד וניתוח: היחידה הכלכלית, מכון היצוא

מלבד ענף התרופות, נרשמה השנה מגמה חיובית גם ביתר ענפי היי-טק: יצוא רכיבים אלקטרוניים, עלה בשיעור של כ-5% להיקף של כ-920 מיליון דולר, יצוא ציוד טלקומוניקציה, עלה בכ-11% להיקף של כ-500 מיליון דולר, יצוא מכשור אלקטרוני ואופטי²⁰ עלה בשיעור קל של כ-1% לכ-800 מיליון דולר, יצוא הציוד הרפואי, רשם עלייה יפה של 23% בהשוואה להיקפו אשתקד להיקף שיא של כ-690 מיליון דולר ויצוא מערכות מחשוב והדפסה עלה בכ-19% להיקף של כ-455 מיליון דולר.

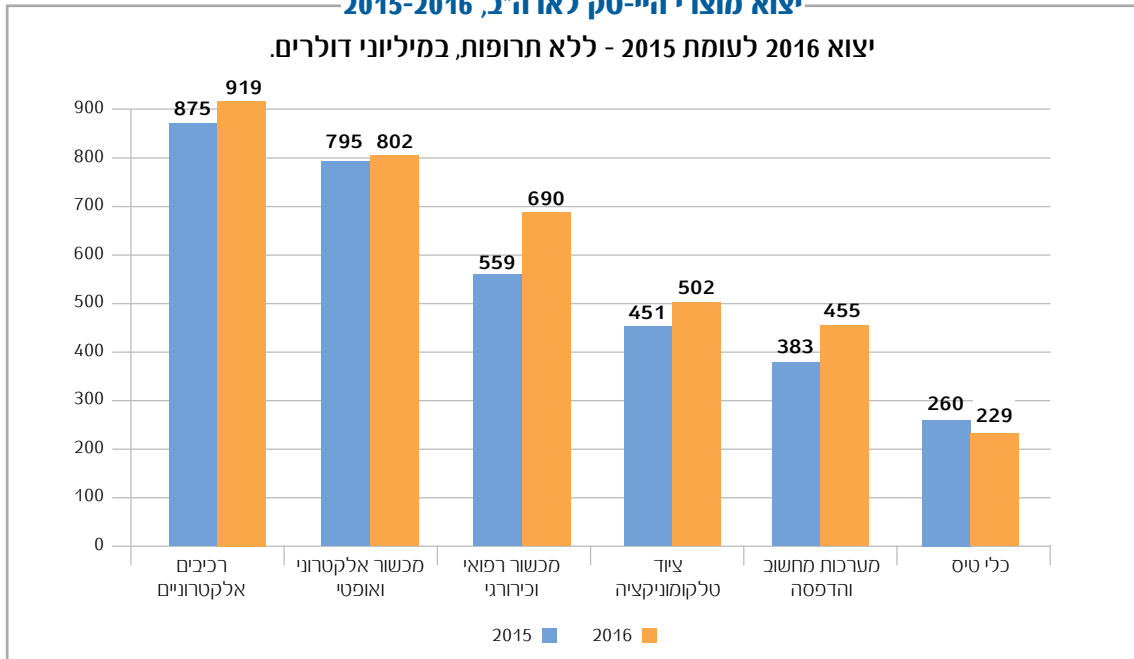
היצוא ביתר הענפים לארה"ב התאפיין במגמה מעורבת. מבין ענפי היצוא העיקריים, ירד יצוא כימיקלים בכ-11% להיקף של כ-1.1 מיליארד דולר, יצוא מכונות וציוד עלה בכ-3% להיקף של כ-770 מיליון דולר, יצוא מוצרי גומי ופלסטיק עלה בכ-12% להיקף של כ-535 מיליון דולר, יצוא מתכות עלה בכ-2% להיקף

19 נובע בין היתר משיקולים והחלטות עסקיות של היצרניות השונות בנוגע לחלוקת היצוא בין שוקי היעד השונים - שינויים אלו אינם מעידים בהכרח על תמורות ברמות הביקושים של השוק המקומי.

20 הכולל בין היתר יצוא מכשור מתקדם למדידה ובקרה של תהליכי ייצור - בעיקר לתעשיית האלקטרוניקה.

יצוא מוצרי היי-טק לארה"ב, 2015-2016

עיבוד וניתוח: היחידה הכלכלית, מכון היצוא

של כ-495 מיליון דולר, יצוא מוצרי טקסטיל והלבשה ירד בכ-6% להיקף של כ-315 מיליון דולר, יצוא מנועים וציוד חשמלי ירד בכ-7% להיקף של כ-305 מיליון דולר, יצוא תכשיטים עלה בכ-9% להיקף של כ-285 מיליון דולר ויצוא מינרלים ירד בכ-10% להיקף של כ-250 מיליון דולר. יצוא מוצרי מזון ומשקאות שמר על יציבות השנה ועמד על היקף של כ-240 מיליון דולר, בדומה להיקפו אשתקד.

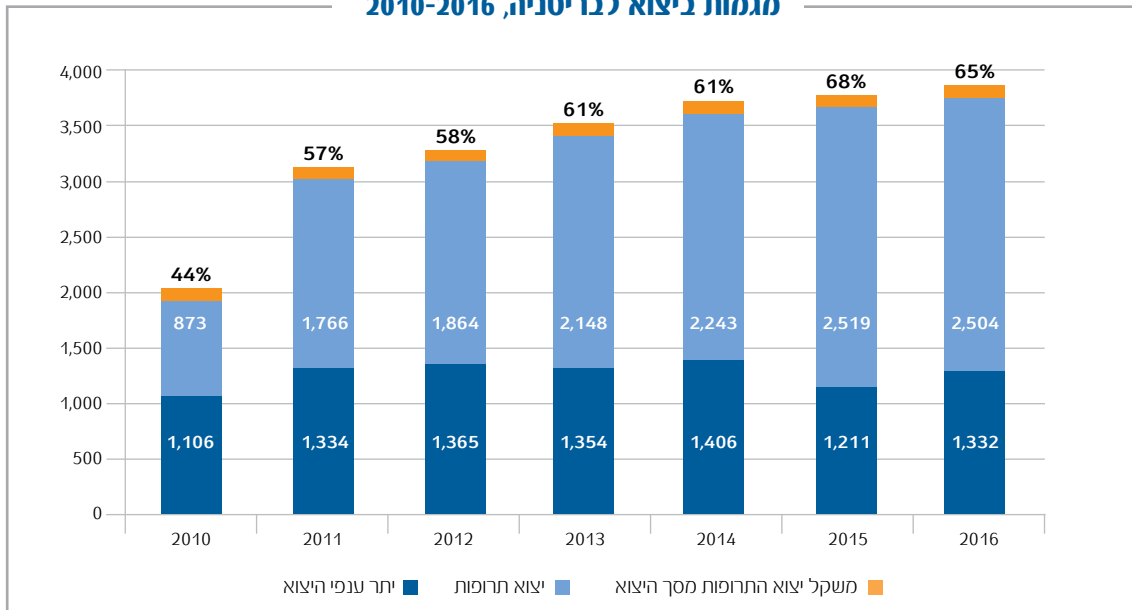
על פי נתוני סחר חוץ לשנת 2016, כ-26% מסך הסחורות המיוצאות מישראל מיועדות למשק האמריקאי. חשוב לזכור שמדובר ביצוא סחורות בלבד (ללא יהלומים) - אם בחישוב נכלל גם יצוא השירותים - משקלה של ארה"ב גדל עוד ביצוא של ישראל.

בריטניה

היצוא לבריטניה, יעד היצוא העיקרי של ישראל באירופה והשני בעולם, עלה במהלך שנת 2016 בשיעור דולרי של כ-3% והסתכם בכ-3.8 מיליארד דולר. עלייה זו התקבלה חרף הפיחות המהותי בשער הפאונד הבריטי מול הדולר והשקל, כאשר להערכתנו השפעה זו תבוא לידי ביטוי רק בשנה הנוכחית. במהלך 2016 נפל שער הממוצע של המטבע הבריטי לעומת הדולר בשיעור חד של כ-11%, כאשר מול השקל איבד המטבע כ-12% מערכו לעומת שווי הממוצע ב-2015.

ענף היצוא העיקרי לבריטניה שהפך לגורם בעל השפעה קריטית על היצוא למדינה בשנים האחרונות הוא ענף התרופות, המהווה כיום כ-65% מסך היצוא לבריטניה. בדומה לארה"ב, היצוא הכולל מושפע רבות מהדומיננטיות של ענף התרופות הנובע ברובו מפעילותה של חברת טבע באי הבריטי - שוק יעד מרכזי של החברה. הגידול החד והמהיר בשנים 2010-2016 היה הגורם המרכזי שקיבע את בריטניה כיעד היצוא השני בחשיבותו של ישראל בעולם וכיעד היצוא הגדול ביותר במדינות אירופה.

מגמות ביצוא לבריטניה, 2010-2016

עיבוד וניתוח: היחידה הכלכלית, מכון היצוא

בין השנים 2010-2016 היצוא מישראל לבריטניה כמעט והוכפל, מכ-2 מיליארד דולר ב-2010, לכ-3.8 מיליארד דולר ב-2016. יצוא התרופות זינק בשנים אלו בשיעור מצטבר של 187% מהיקף של כ-870 מיליון דולר ב-2010 לכ-2.5 מיליארד דולר ב-2016. ובעוד שבענף התרופות נרשמה עלייה חדה בהיקפים, היצוא בשאר הענפים כמעט ולא גדל כלל בשנים אלו: למרות עלייה יפה שנרשמה ב-2011, החל משנה זו ועד 2016 קפא היצוא ונותר ברמה ממוצעת של 1.3 מיליארד דולר.

עם זאת, אם כוונים את היצוא לבריטניה בשנה האחרונה (2016) ניתן לראות שינוי מגמה קל - בעוד שביצוא התרופות נרשמה יציבות, היצוא בשאר הענפים גדל בכ-10%. העלייה הושפעה אומנם מגידול חריג בענף התכשיטים וחפצי החרו, אך גם בנטרולו עלה היצוא בכ-2% לעומת השנה המקבילה אשתקד.

מבין ענפי היצוא העיקריים לבריטניה בשנת 2016: יצוא תרופות שמר על יציבות ברמה של 2.5 מיליארד דולר (כ-65% מסך היצוא), יצוא כימיקלים ותזקיכי נפט ירד בכ-10% להיקף של כ-295 מיליון דולר (כ-8% מסך היצוא), יצוא מוצרי גומי ופולסטיק נותר יציב ללא שינוי בהשוואה להיקפו ב-2015 והסתכם בכ-133 מיליון דולר (כ-3.5% מסך היצוא), יצוא תכשיטים וחפצי חן עלה בשיעור חד של כ-340% להיקף של כ-130 מיליון דולר (כ-3.5% מסך היצוא), יצוא חקלאי עלה בכ-3% להיקף של כ-105 מיליון דולר, יצוא מתכות עלה בכ-36% להיקף של כ-100 מיליון דולר, יצוא ציוד תעשייתי לבקרה רשם גידול חד של כ-113% להיקף יצוא של כ-82 מיליון דולר, יצוא ציוד טלקומוניקציה עלה בכ-7% להיקף של כ-68 מיליון דולר ויצוא מוצרי טקסטיל עלה בשיעור דומה של כ-7% להיקף של כ-66 מיליון דולר.

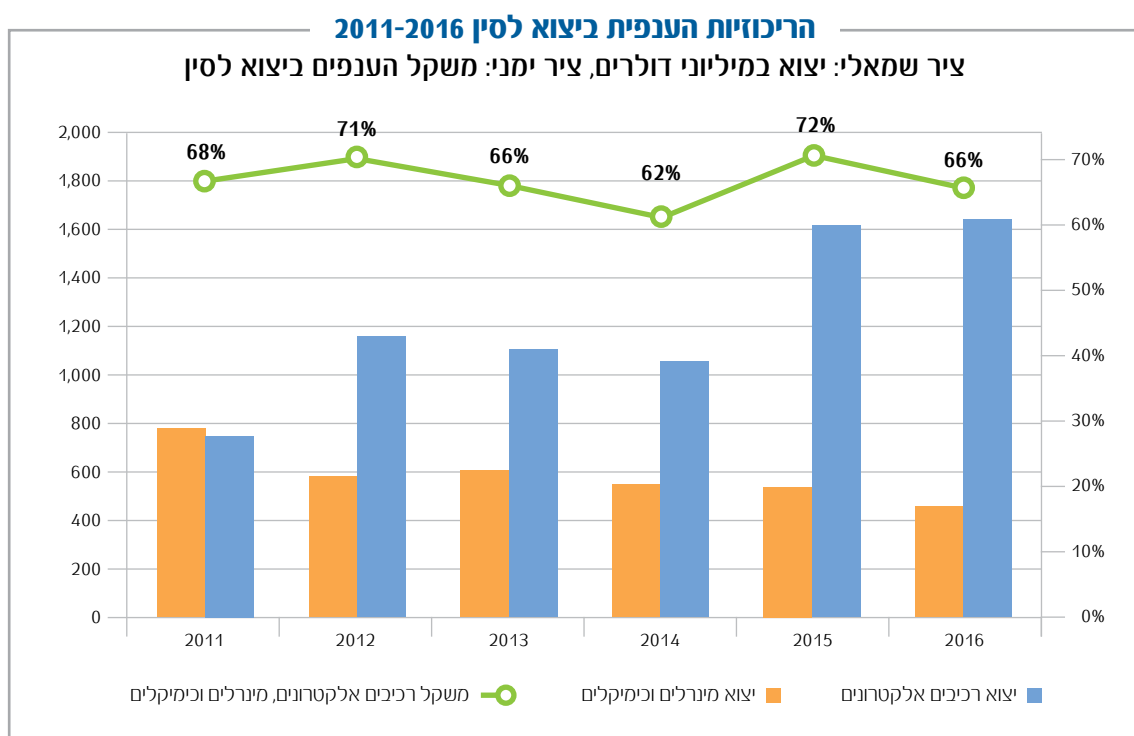
סין

מגמת הצמיחה ביצוא של ישראל לסין נמשכה גם ב-2016, חרף ההאטה הגלובלית והירידה בהיקף הביקושים של סין לסחורות מהעולם. היצוא לסין הסתכם בשנת 2016 בכ-3.2 מיליארד דולר - עלייה של כ-3% בהשוואה להיקפו אשתקד. כאמור, לאור הירידה ביצוא הכולל ליבשת אסיה, משקלה של סין עלה והוא עומד נכון להיום על כ-32% מסך הסחורות המיוצאות מישראל לאסיה (לעומת 27% בתקופה המקבילה אשתקד).

היצוא הושפע השנה באופן מהותי מהתנודתיות בענפי הכימיקלים והמינרלים - בנטרול השפעות אלו נרשמה עלייה גבוהה יותר של כ-6%. מגמה חיובית זו אפיינה באופן גורף את רוב ענפי היצוא. יצוא רכיבים אלקטרוניים הוא ענף היצוא העיקרי של ישראל לסין ונשלט בחלקו הגדול על ידי חברת אינטל. סך יצוא הרכיבים הסתכם בכ-1.6 מיליארד דולר, בדומה להיקפו אשתקד, והיווה יותר ממחצית מסך היקף היצוא של חברות ישראליות לסין (כ-51% מסך היצוא)²¹.

ענף מרכזי נוסף ביצוא לסין הוא יצוא כימיקלים, אשר בניגוד למגמה הכללית ביצוא הענפי (מסיבות שצוינו קודם), רשם דווקא עלייה חדה של כ-35% בהשוואה להיקפו אשתקד להיקף של כ-245 מיליון דולר (כ-8% מסך היצוא לסין). עלייה זו חריגה במיוחד נוכח המגמה הכללית של יצוא כימיקלים והשפעותיה של ירידת מחירי האנרגיה העולמיים על הענף.

עיבוד וניתוח: היחידה הכלכלית, מכון היצוא

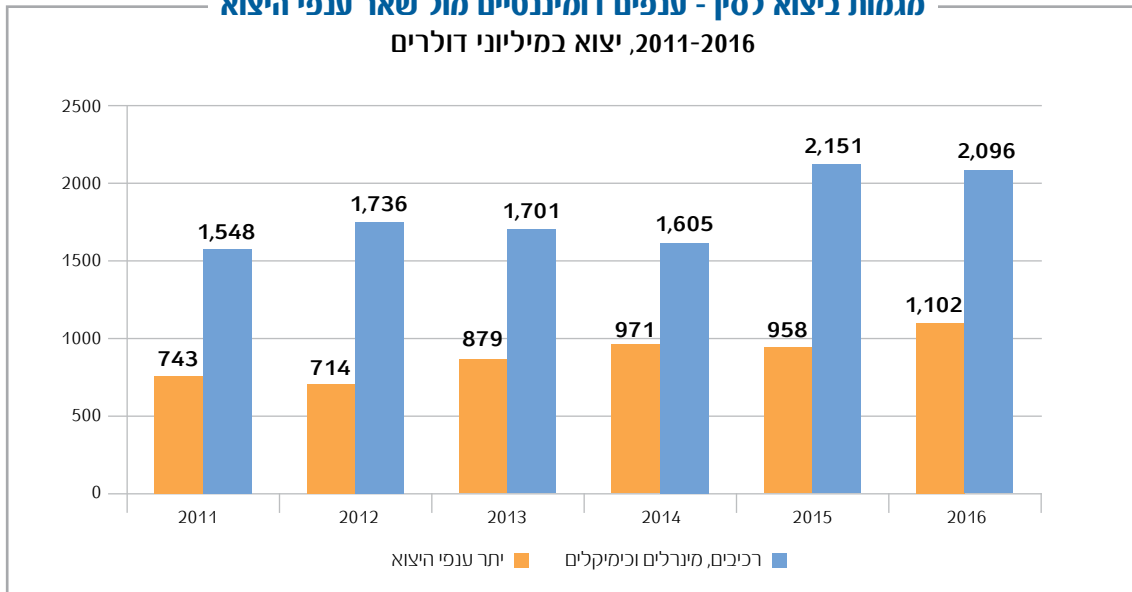
כפי שהערכנו בדוח הקודם לסיכום מגמות היצוא, אכן במהלך מחצית השנה השנייה של 2016 חלה התאוששות מסוימת ביצוא מוצרי מינרלים לסין והתמתנות במגמת הירידה החדה (ירידה של כ-77% במחצית הראשונה של 2016), זאת לאור החתימה על הסכמי אספקה חדשים. יחד עם זאת, בהתאם להערכתנו, הירידה ברמת המחירים העולמיים ועודפי הביקוש בענף השפיעו מהותית באופן שלילי על היקף ההכנסות מיצוא של ענף זה ויצוא מינרלים ירד בסיכום השנה בכ-40% להיקף של כ-213 מיליון דולר בלבד.

כפי שניתן לראות בתרשים הבא, בניתוח היצוא לסין על פי ענפים, נמשכה גם השנה מגמת הגידול בשאר ענפי היצוא (סך היצוא ללא הענפים הדומיננטיים). היצוא המצרפי של ענפים אלו גדל בשיעור של כ-15% ב-2016 והשלים צמיחה יפה קרוב ל-50% מאז שנת 2011.

21 לאינטל העולמית מפעלי בדיקה והרכבה במספר יעדים מרכזיים באסיה (בעיקר בסין, ווייטנאם ומלזיה) אליהם נשלחים שבבים המיוצרים במפעלי הייצור של החברה בישראל.

מגמות ביצוא לסין - ענפים דומיננטיים מול שאר ענפי היצוא

יצוא במיליוני דולרים, 2011-2016

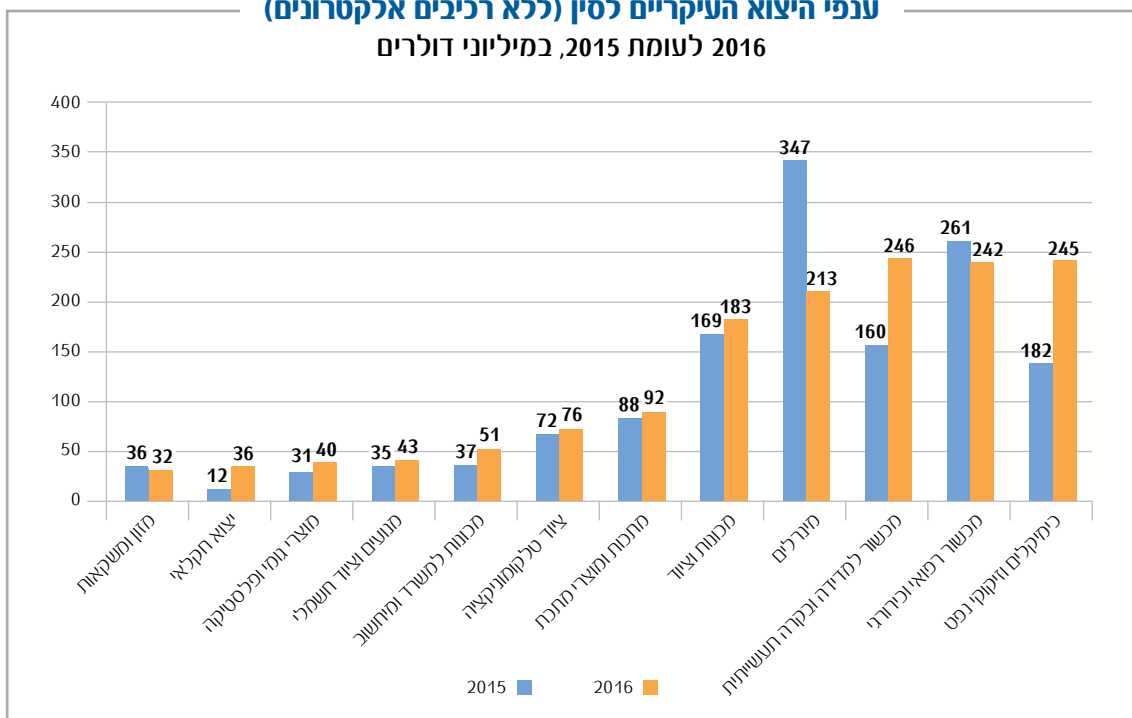

עיבוד וניתוח: היחידה הכלכלית, מכון היצוא

בין היתר נרשמו עליות יפות השנה ביצוא **מכשור למדידה ובקרה תעשייתית**²² (עלייה של כ-63% להיקף של כ-213 מיליון דולר), ביצוא **מכונות וציוד** (עלייה של כ-9% להיקף של כ-183 מיליון דולר), ביצוא **מתכות ומוצרי מתכת** (עלייה של כ-4% להיקף של כ-92 מיליון דולר), ביצוא **ציוד טלקומוניקציה** (עלייה של כ-5% להיקף של כ-76 מיליון דולר), ביצוא **מכונות למשרד ומערכות מחשוב** (עלייה בשיעור של כ-38% להיקף של כ-51 מיליון דולר), ביצוא **מנועים וציוד חשמלי** (עלייה בשיעור של כ-22% לכ-43 מיליון דולר), ביצוא **מוצרי גומי ופלסטיק** (עלייה של כ-29% לכ-40 מיליון דולר) וביצוא **חקלאי** שעלה בשיעור חד של כ-207% להיקף של כ-36 מיליון דולר.

ענפי היצוא העיקריים לסין (ללא רכיבים אלקטרוניים)

לעומת 2015, במיליוני דולרים

עיבוד וניתוח: היחידה הכלכלית, מכון היצוא

22 הכולל בעיקר יצוא ציוד לבקרת ייצור בתעשיית האלקטרוניקה.

לאחר מגמה ארוכה של עליות וצמיחה עקבית לאורך שנים, נרשמה השנה ירידה ביצוא **מכשור רפואי** (ירידה של כ-7% להיקף של כ-242 מיליון דולר). ביצוא **מזון ומשקאות** נרשמה גם כן ירידה (כ-13% לכ-32 מיליון דולר).

הולנד

סך היצוא להולנד הסתכם ב-2016 בכ-2.1 מיליארד דולר, בדומה להיקף היצוא שנרשם בסיכום 2015. כמו למדינות אחרות באזור, גם היצוא להולנד הושפע בשנה זו מתנודות ביצוא ענפי התרופות והכימיקלים - המהווים יחד קרוב למחצית מסך היצוא למדינה.

בהקשר זה חשוב להזכיר שהולנד, המהווה צומת מרכזית בסחר הבינלאומי, משמשת תחנת מעבר למשלוחי יצוא רבים המיועדים למדינות אחרות ולא דווקא לשוק ההולנדי²³.

בהתאם למגמה הכללית ביצוא למדינות האזור, ב-2016 נרשמה מגמה מעורבת ביצוא להולנד: יצוא **כימיקלים ותזקיכי נפט**, המהווה כיום כ-23% מסך היצוא למדינה, ירד בשיעור של כ-6% להיקף של כ-480 מיליון דולר. **יצוא התרופות**, שהציג צמיחה חדה בשנים 2012-2014 ונמצא מאז השיא במגמת התכווצות מתמשכת, ירד במהלך 2016 בשיעור של כ-12% להיקף של כ-455 מיליון דולר (כ-21% מסך היצוא למדינה). יצוא **מכונות וציוד**, שגם הוא ענף יצוא עיקרי להולנד, עלה בשיעור של כ-16% להיקף של כ-440 מיליון דולר (כ-19% מהיצוא).

מלבד אלו נרשמה ירידה ביצוא **החקלאי** (ירידה בשיעור של כ-9% להיקף של כ-123 מיליון דולר), ביצוא **מזון ומשקאות** (ירידה בשיעור של כ-5% להיקף של כ-68 מיליון דולר), ביצוא **ציוד טלקומוניקציה** (ירידה בשיעור של כ-10% להיקף של כ-65 מיליון דולר) וביצוא **מכונות למשרד ומערכות מחשוב** (ירידה בשיעור של כ-5% להיקף של כ-53 מיליון דולר).

מנגד נרשמה עלייה בתקופה זו ביצוא **מכשור רפואי** (עלייה בשיעור של כ-19% להיקף של כ-85 מיליון דולר), ביצוא **מוצרי גומי ופלסטיק** (עלייה בשיעור של כ-2% להיקף יצוא של כ-60 מיליון דולר), ביצוא **מוצרים מינרלים** (עלייה בשיעור של כ-11% להיקף יצוא של כ-52 מיליון דולר) וביצוא **מוצרי טקסטיל והלבשה** (עלייה בשיעור של כ-6% להיקף יצוא של כ-47 מיליון דולר).

גרמניה

גרמניה מהווה נכון לסוף שנת 2016 את שוק היעד ה-5 של ישראל בעולם, והשלישי באירופה²⁴. היצוא למדינה זו מאופיין ברמת ביזור גבוהה יחסית של ענפי היצוא, ללא ענף יצוא או חברה דומיננטיים המשפיעים באופן משמעותי על היצוא למדינה. היצוא לגרמניה, עלה במהלך השנה בשיעור של כ-4% והסתכם בסך של כ-1.45 מיליארד דולר.

מבין ענפי היצוא העיקריים נרשמה עלייה יפה בשיעור של כ-19% ביצוא מוצרים **כימיקלים ותזקיכי נפט**, להיקף כולל של כ-190 מיליון דולר (כ-13% מסך היצוא לגרמניה), כשגם ביצוא **מתכות ומוצרי מתכת** נרשמה עלייה נאה של כ-10% לעומת התקופה המקבילה אשתקד להיקף כולל של כ-126 מיליון דולר (כ-9% מסך היצוא).

²³ יש לציין שלחברות ישראליות רבות יש חברות אם, חברות בנות או חברות אחיות בהולנד, המהווה מצדה גשר כניסה עבור חברות ישראליות למדינות אחרות באירופה וגם למדינות מסימות מחוץ לאירופה.

²⁴ לאור העובדה שהולנד משמשת תחנת מעבר לסחורות ליעדים נוספים ברחבי העולם וסחורות המיוצאות מישראל לשם אינן מיועדות בלבד לשוק ההולנדי, ניתן להחשיב את גרמניה כשוק היעד ליצוא השני בחשיבותו באירופה.

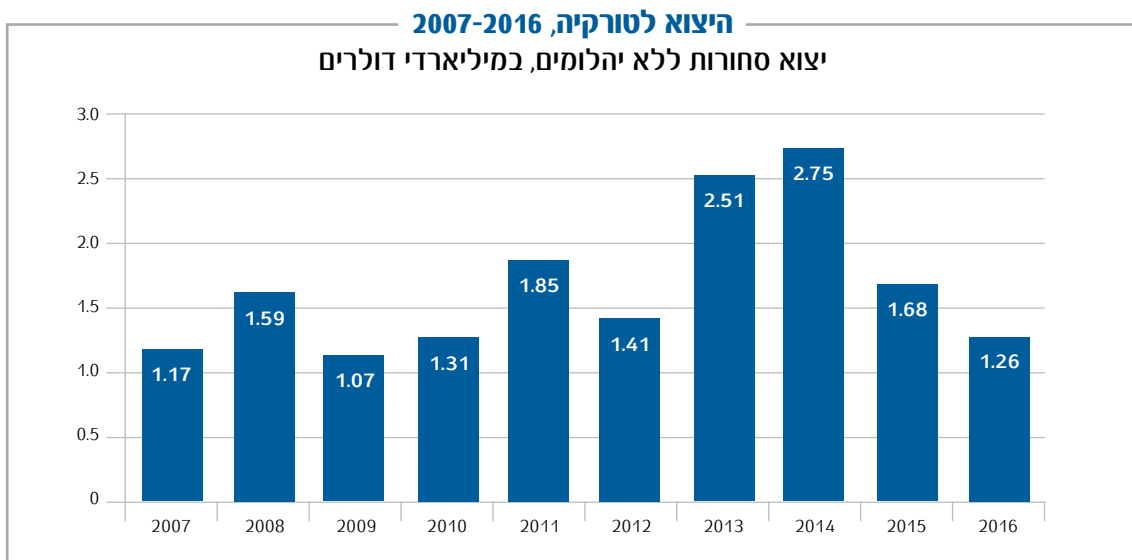
יצוא מכונות וציוד (הסתכם בכ-175 מיליון דולר), ו**יצוא מוצרי גומי ופולסטיק** (הסתכם בכ-140 מיליון דולר), שמרו על יציבות ונותרו ללא שינוי בהשוואה להיקפים שרשמו אשתקד.

בשאר ענפי היצוא נרשמה מגמה מעורבת: בין השאר נרשמו עליות ביצוא **מוצרי התרופות** (עלייה חדה של כ-43% להיקף של כ-92 מיליון דולר), ביצוא **מכשור למדידה ובדיקה** (עלייה של כ-5% להיקף של כ-53 מיליון דולר), ביצוא **מוצרי טקסטיל והלבשה** (עלייה של כ-18% להיקף יצוא של כ-50 מיליון דולר), ביצוא **כלי טיס** (עלייה של כ-57% להיקף יצוא של כ-45 מיליון דולר) וביצוא **מכונות למשרד ומערכות מחשוב** (עלייה של כ-11% להיקף יצוא של כ-42 מיליון דולר).

מנגד נרשמו ירידות ביצוא **רכיבים אלקטרוניים** (ירידה של כ-10% להיקף של כ-92 מיליון דולר), ביצוא **מכשור רפואי** (ירידה של כ-3% להיקף של כ-85 מיליון דולר), ביצוא **ציוד טלקומוניקציה** (ירידה של כ-10% להיקף של כ-55 מיליון דולר) וביצוא **חקלאי** אשר ירד בשיעור של כ-12% והסתכם בכ-44 מיליון דולר.

טורקיה

המגמה השלילית החזקה אשר אפיינה את היצוא לטורקיה בשנת 2015 נמשכה גם בשנת 2016, במהלכה רשם היצוא למדינה ירידה חדה בשיעור של כ-24% לסך של כ-1.26 מיליארד דולר בלבד - היקף היצוא הנמוך ביותר ב-7 השנים האחרונות (מאז שנת 2009, משבר האשראי העולמי אשר לוהה בנפילה של הסחר הגלובלי).

עיבוד וניתוח: היחידה הכלכלית, מכון היצוא

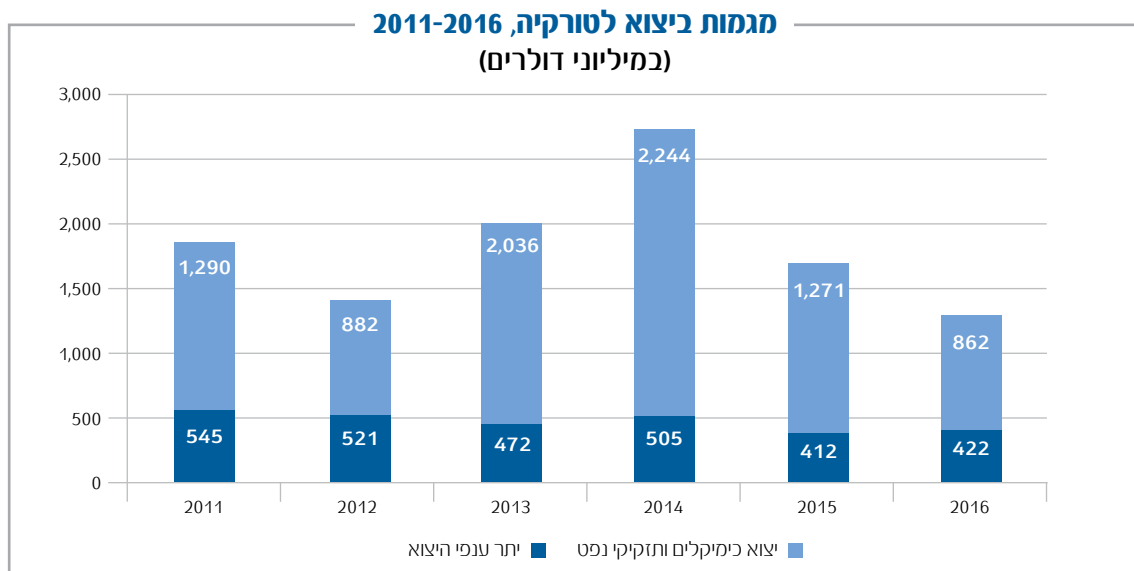
ענף היצוא העיקרי והדומיננטי ביותר המהווה חלק מהותי מהיצוא של ישראל לטורקיה הוא ענף כימיקלים ותזקיני נפט. הירידה החדה בהיקפי היצוא למדינה בשנים האחרונות נבעה באופן טבעי מהירידות החדות בענף יצוא זה (עם זאת גם בשאר ענפי היצוא נרשמה מגמת האטה בשנים אלו).

סך יצוא מוצרי כימיקלים ותזקיני נפט לטורקיה, ירד בשיעור חד של כ-32% לעומת היקפו ב-2015 והסתכם לסך של כ-860 מיליון דולר בלבד (לשם השוואה היקף היצוא הענפי ב-2015 עמד על כ-1.3

מיליארד דולר ואילו ב-2014 עמד היקף היצוא בענף זה על כ-2.25 מיליארד דולר). כפי שהודגש בסקירה זו, הסיבה העיקרית להתכווצות הדרסטית בהיקף יצוא ענף הכימיקלים ותזקיקי נפט נובעת מירידת המחירים החדה במחירי האנרגיה העולמיים, יחד עם זאת נודעת השפעה חשובה ובלתי מבוטלת גם לחולשת הסחר העולמי, לירידה בהיקף הביקושים הגלובליים למוצרים אלו ולהתגברות התחרות בענף. עוד חשוב להדגיש כי יצוא כימיקלים ותזקיקי נפט לטורקיה לא בהכרח מיועד לשוק המקומי ובמקרים רבים משמשת טורקיה כתחנת מעבר לחלק מהסחורות המיוצאות אליה.

כאמור, היצוא למדינה זו הוא ריכוזי ביותר ומושפע באופן מהותי משינויים בענף הכימיקלים. בנטרול ענף זה מתקזזת הירידה ביצוא לטורקיה, ומתקבלת עלייה של כ-3% יחסית לתקופה המקבילה אשתקד. יחד עם זאת, אם בוחנים את היצוא לטורקיה ללא ענף הכימיקלים, בנייתו רב-שנתי, נמצא שהיקפי היצוא נותרו עדיין נמוכים משמעותית מאלו שהתקבלו בשנים קודם לכן. לשם השוואה ממוצע היצוא בשנים 2015-2016²⁵ עמד על כ-417 מיליון דולר - נמוך בכ-15% ממוצע היצוא בשנים 2013-2014 ובכ-22% לעומת ממוצע היצוא בשנים 2011-2012.

עיבוד וניתוח: היחידה הכלכלית, מכון היצוא

בהתאם לאמור במהלך 2016 נרשמה מגמה חיובית כללית ביצוא לטורקיה, כתיקון קל לירידות שהתקבלו בשנה המקבילה אשתקד: עליות בהיקפי היצוא נרשמו בענף **המתכות**²⁶ (עלייה בשיעור של כ-6% להיקף של כ-70 מיליון דולר), **מכונות וציוד** (עלה בשיעור של כ-23% להיקף של כ-54 מיליון דולר), **תרופות** (עלייה בשיעור של כ-7% להיקף של כ-34 מיליון דולר), **מוצרי נייר ודפוס** (עלייה בשיעור של כ-38% לכ-30 מיליון דולר), ו**הטקסטיל** (עלייה בשיעור של כ-15% לכ-23 מיליון דולר).

מנגד נרשם קיטון ביצוא מנועים וציוד חשמלי (ירידה בשיעור חד של כ-24% להיקף של כ-50 מיליון דולר), ביצוא מוצרי גומי ופלסטיק (ירידה בכ-28% להיקף של כ-17 מיליון דולר) וביצוא החקלאי (ירידה בכ-14% להיקף של כ-16 מיליון דולר).

בנוסף חשוב לציין כי גם לפיחות המהיר בלירה הטורקית מול הדולר הייתה השפעה שלילית על הביקושים החלשים של השוק הטורקי לסחורות מהעולם בכלל ומישראל בפרט.

25 יצוא סחורות ללא יהלומים לטורקיה - בנטרול ענף הכימיקלים.
26 עיקר היצוא בענף זה הוא מתכות ממוחזרות ופסולת מתכת למיחזור.

צרפת

בסיכום שנת 2016 ירד היצוא לצרפת בשיעור דולרי של כ-17% בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד להיקף של כ-1.2 מיליארד דולר. הירידה בהיקפי היצוא נבעה ברובה מירידה חדה בענף כלי הטיס עקב עסקה שהושלמה. בנטרול ענף זה מתקזזת כמעט כל הירידה ביצוא (ירידה קלה של כ-1% בלבד).

ישראל מייצאת לצרפת בעיקר מוצרי מתכת מתקדמים, כימיקלים ותוצרת חקלאית, המהווים יחד כמחצית מסך היצוא למדינה. יצוא מוצרי מתכת נותר ללא שינוי והסתכם בכ-275 מיליון דולר - היקף דומה לזה שנרשם אשתקד. יצוא כימיקלים עלה בשיעור של כ-7% (בניגוד למגמה הכללית בענף) והסתכם בכ-190 מיליון דולר. יצוא התוצרת החקלאית ירד בשיעור של כ-11% והסתכם בכ-125 מיליון דולר. מלבד אלו התקבלה כאמור ירידה חדה של כ-82% ביצוא כלי טיס (הסתכם בכ-52 מיליון דולר), המוסברת על ידי השלמת עסקה שבוצעה אשתקד.

ביתר ענפי היצוא לצרפת נרשמה מגמה מעורבת: יצוא מוצרי גומי ופולסטיק ירד בשיעור של כ-3% לכ-90 מיליון דולר, יצוא מכונות וציוד הסתכם בכ-80 מיליון דולר, בדומה להיקפו אשתקד, יצוא מכשור רפואי עלה בשיעור של כ-9% לכ-53 מיליון דולר, יצוא ציוד טלקומוניקציה עלה בכ-3% לכ-50 מיליון דולר, יצוא מזון ומשקאות הסתכם בהיקף יצוא דומה של כ-50 מיליון דולר (ללא שינוי בהשוואה להיקפו אשתקד) ויצוא התרופות ירד בכ-4% ליצוא כולל של כ-35 מיליון דולר.

הודו

סך היצוא של ישראל להודו הסתכם בשנת 2016 בכ-1.15 מיליארד מיליון דולר, ירידה של כ-13% בהשוואה ל-2015.

על רקע ההאטה במשק ההודי בשנים 2010-2013, נוכחנו בהתאם בנסיגה מגמתית ומתמשכת בביקושים של הודו לסחורות מישראל, אשר הגיעו ב-2013 לשפל של 6 שנים. עם כינון הממשל החדש וההתאוששות הכלכלית המרשימה, חל שיפור ניכר בהיקפי הסחר בין המדינות שהתבטא בגידול חד גם בהיקפי היצוא. בשנת 2015 הגיעה מגמה זו לשיא והיצוא הציג גידול דו-ספרתי חד של כ-21% וטיפס להיקף כולל של כ-1.3 מיליארד דולר.

כאמור ב-2016 נרשם קיטון ביצוא להודו, וזאת כתיקון למגמה החיובית שנרשמה בשנתיים האחרונות. בהקשר זה חשוב לציין שהיקף היצוא ב-2016 נותר עדיין גבוה יחסית להיקפו בשנים 2013-2014.

הודו נחשבת לאחד היעדים הצומחים והחשובים ביותר של ישראל בעולם והיא נמנית באופן מסורתי בין 10 יעדי היצוא העיקריים. נכון להיום, הודו מדורגת כיעד היצוא ה-8 בגודלו ביעדי היצוא של ישראל.

ענפי היצוא העיקריים להודו, ציוד טלקומוניקציה ומוצרי מתכת שמרו על יציבות בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד. ענפים אלו מהווים כ-40% מסך יצוא הסחורות הכולל להודו. יצוא ציוד טלקומוניקציה, ירד בכ-2% להיקף של כ-240 מיליון דולר. יצוא מתכות ומוצרי מתכת²⁷, עלה בכ-2% להיקף של כ-212 מיליון דולר.

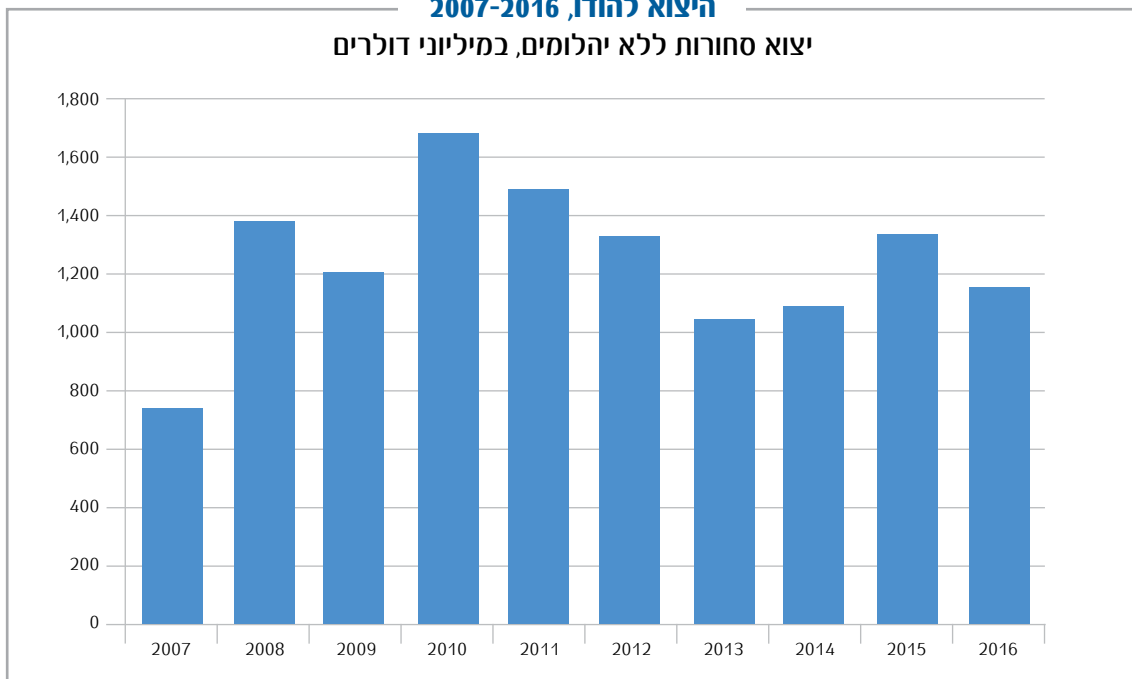
יצוא מינרלים אומנם עלה בשיעור קל של כ-3% לעומת היקפו אשתקד (הסתכם בכ-165 מיליון דולר) אולם עדיין נותר נמוך משמעותית מממוצע היצוא הענפי בשנים האחרונות. יצוא כימיקלים ירד בכ-9% לעומת התקופה המקבילה אשתקד והסתכם בכ-145 מיליון דולר.

27 מרבית יצוא מתכות ומוצרי מתכת מתייחס להשכחת כלי הובלה ומערכות בקרה.

היצוא להודו, 2007-2016

יצוא סחורות ללא יהלומים, במיליוני דולרים

עיבוד וניתוח: היחידה הכלכלית, מכון היצוא

בשאר ענפי היצוא נרשמה מגמה שלילית כללית: ירידות חדות נרשמו בין היתר ביצוא **ציוד לבקרה ומכשור אופטי** (ירידה של כ-30% להיקף של כ-90 מיליון דולר), ביצוא **מכונות וציוד** (ירידה של כ-20% להיקף של כ-72 מיליון דולר), ביצוא **מכשירים למדידה, לבדיקה ולניווט**, (ירידה של כ-69% להיקף של כ-28 מיליון דולר), ביצוא **מכשור רפואי**, (ירידה של כ-22% להיקף של כ-24 מיליון דולר), ביצוא **מנועים וציוד חשמלי**, (ירידה של כ-11% להיקף של כ-20 מיליון דולר), ביצוא **תרופות**, (ירידה של כ-30% להיקף יצוא דומה) וביצוא **מוצרי גומי ופולסטיק**, (ירידה של כ-17% להיקף של כ-17 מיליון דולר).

בניגוד למגמה הכללית ביצוא להודו, נרשמה עלייה ביצוא **רכיבים אלקטרוניים** (עלייה של כ-44% להיקף יצוא של כ-32 מיליון דולר) וביצוא **מכונות למשרד ומערכות מחשוב**, (עלייה בשיעור של כ-40% לעומת היקפו אשתקד שהסתכמה בכ-28 מיליון דולר).

ספרד

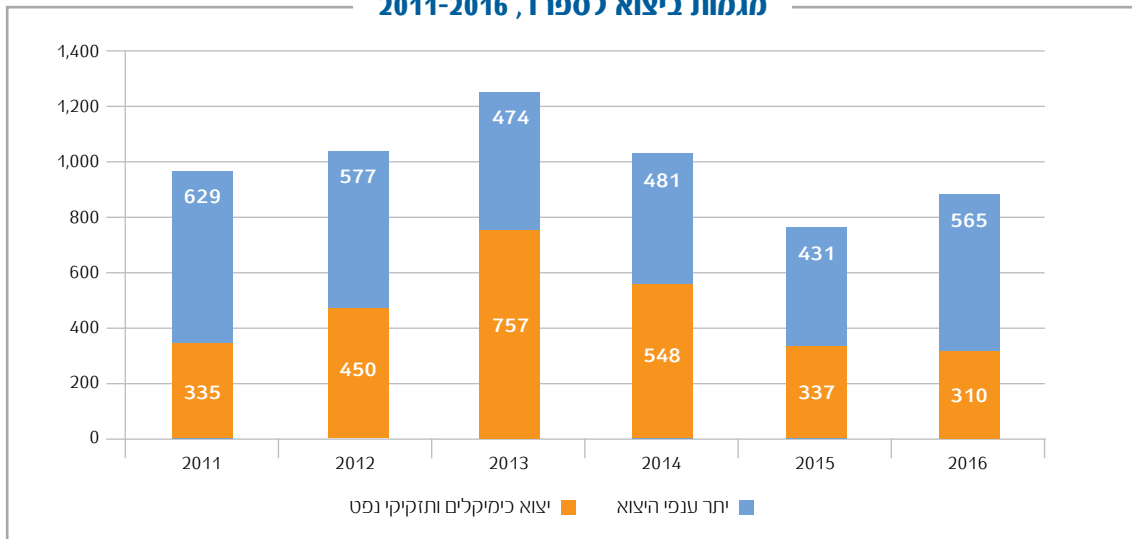
סך היצוא לספרד עלה בשנת 2016 בשיעור של כ-14% והסתכם בכ-875 מיליון דולר. למרות עלייה זו נותר היצוא נמוך משמעותית מממוצע השנים האחרונות. בשנת 2015 הושפע היצוא של ישראל לספרד באופן מהותי מהתנודתיות החריפה בענף כימיקלים ותזקיקי נפט, ענף היצוא העיקרי והדומיננטי ביצוא לספרד, המהווה באופן מסורתי יותר ממחצית היצוא למדינה. יצוא²⁸ כימיקלים ותזקיקי נפט הוא הגורם העיקרי בגינו חלה התכווצות חדה בהיקפי היצוא לספרד בשנים האחרונות ובהמשך למגמה זו, גם בשנת 2016 רשם היצוא בענף זה ירידה דולרית בהשוואה לשנה הקודמת (ירידה של כ-8% לכ-310 מיליון דולר, כ-35% מסך היצוא בלבד).

28 משקלו בממוצע היצוא בשנים 2013-2015 עומד על כ-53%.

בהקשר זה חשוב להדגיש שבנטרול ענף הכימיקלים מתקבלת עלייה חדה של כ-31% בהיקפי היצוא לספרד, לעומת 2015. היצוא המנוטרל מענף הכימיקלים גבוה בכ-22% מממוצע היצוא בשנים 2012-2015 והתקרר לרמתו משנת 2012.

בהתאם לכך נרשמה מגמה חיובית גורפת כמעט בכל ענפי היצוא לספרד: ביצוא מכונות וציוד נרשמה עלייה חדה של כ-44% להיקף של כ-130 מיליון דולר, ביצוא ציוד לבקרה תעשייתית, עלייה של כ-15% להיקף של כ-120 מיליון דולר, יצוא מוצרי נייר ודפוס רשם עלייה חדה של כ-270% להיקף של כ-60 מיליון דולר, יצוא מוצרי גומי ופלסטיק גדל בשיעור של כ-12% להיקף של כ-45 מיליון דולר, יצוא מוצרים מינרלים עלה בשיעור של כ-2% להיקף של כ-22 מיליון דולר, יצוא מתכות ומוצרי מתכת רשם גידול של כ-10% להיקף של כ-20 מיליון דולר, יצוא ציוד טלקומוניקציה רשם עלייה חדה של כ-115% לעומת היקפו אשתקד להיקף יצוא דומה ויצוא מזון ומשקאות זינק גם הוא בשיעור חד של כ-100% לעומת 2015 להיקף של כ-18 מיליון דולר.

מגמות ביצוא לספרד, 2011-2016

עיבוד וניתוח: היחידה הכלכלית, מכון היצוא

איטליה

היצוא של ישראל לאיטליה הסתכם בשנת 2016 בכ-810 מיליון דולר - עלייה קלה של כ-3% בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד, זאת לאחר שבמהלך 2015 רשם היצוא ירידה חדה של כ-23% בהשוואה ל-2014.

בדומה ליצוא לספרד (וליעדים נוספים באירופה), גם היצוא לאיטליה מושפע באופן מהותי מענף כימיקלים ותזקיני נפט - ענף היצוא העיקרי למדינה המהווה באופן מסורתי כמחצית מהיצוא למדינה²⁹. בסיכום השנה ירד היצוא של ענף זה בשיעור של כ-13% להיקף של כ-310 מיליון דולר (כ-38% מסך היצוא). מנגד, נרשם גידול חד בענף כלי הטיס, (להיקף של כ-47 מיליון דולר), בעקבות השלמת עסקה שנחתמה בעבר³⁰.

29 משקלו בממוצע היצוא בשנים 2013-2015 עומד על כ-48%.

30 ביולי 2012 חתמו ישראל ואיטליה עסקת תמורות, במסגרתה התחייבה ממשלת איטליה לביצוע עסקאות רכש גומלין עם התעשיות הביטחוניות הישראליות בהיקף של למעלה ממיליארד דולר.

מלבד השפעות ענפים אלו, התאפיין היצוא לאיטליה במגמה מעורבת. בין ענפי היצוא העיקריים נרשמה עלייה קלה ביצוא **מוצרי גומי ופולסטיק** (עלייה של 3% להיקף של כ-68 מיליון דולר), ירידה ביצוא **מכונות וציוד** (של 6% להיקף של כ-63 מיליון דולר), עלייה ביצוא **ציוד לבקרה תעשייתית** (של 52% להיקף של כ-40 מיליון דולר), ירידה ביצוא **מתכות ומוצרי מתכת** (של 3% להיקף של כ-32 מיליון דולר), עלייה ביצוא **מוצרים מינרלים** (של 21% להיקף של כ-30 מיליון דולר) וירידה ביצוא **החקלאי** (של 6% להיקף יצוא דומה).

20 יעדי היצוא העיקריים של ישראל ב-2016

בעשירייה השנייה של היעדים המובילים ביצוא הישראלי ניתן לציין את היצוא ל**ברזיל** ששמר השנה על יציבות לאחר שנים רצופות של ירידות (הסתכם בכ-745 מיליון דולר), וזאת בעיקר בזכות ההתאוששות בענפי היצוא העיקרים, כימיקלים ומינרלים, המהווים נכון להיום כ-70% מסך הסחורות המיוצאות למדינה. יצוא כימיקלים עלה ב-2016 בכ-3% בהשוואה לאשתקד ויצוא מינרלים רשם עלייה חדה של כ-46%. בנטרול היצוא של ענפים אלו מתקבלת ירידה כוללת של כ-21% ביצוא לברזיל, שנמצא מאז 2012 בנסיגה מתמשכת.

מדינה נוספת המתאוששת ממשבר כלכלי מתמשך היא **רוסיה**, המהווה גם היא יעד יצוא עיקרי וחשוב של ישראל. סך היצוא לרוסיה ב-2016 ירד בשיעור דולרי של כ-10% להיקף של כ-585 מיליון דולר - בעיקר לאור המיתון הכלכלי והנפילה בערך הרובל שהביאו לירידה חדה בביקושים של השוק הרוסי. את עיקר הפגיעה ספג יצוא תוצרת חקלאית המהווה כשליש מהיצוא, אשר ירד בשיעור של כ-28% לעומת אשתקד.

מדינות יעד חשובות נוספות ביצוא של ישראל הן **יפן**, **הונג-קונג**, **קוריאה הדרומית** ו**טייוואן**. היצוא למדינות אלו נשען רבות על הביקושים של תעשיית האלקטרוניקה המפותחת של השווקים ה"ל" ומאופיין בעיקר ביצוא מערכות וציוד בדיקה ועיבוד לתעשיית הרכיבים האלקטרוניים³¹.

היצוא ב-2016 ליעדים אלו התאפיין במגמה מעורבת: היצוא ליפן ירד בכ-4% לעומת השנה המקבילה אשתקד (להיקף של כ-700 מיליון דולר), היצוא לקוריאה הדרומית נותר ללא שינוי (כ-575 מיליון דולר), ביצוא לטייוואן חל גידול של כ-13% בהיקפים (לכ-675 מיליון דולר), וביצוא ל**הונג-קונג** נרשמה עלייה חדה של כ-27% לעומת 2015 (הסתכם בכ-635 מיליון דולר).

יעדים חשובים נוספים ביצוא הסחורות של ישראל היו: **בלגיה** - שם גדל היצוא בכ-15% השנה בעיקר בזכות יצוא כימיקלים ותרופות (הסתכם בכ-745 מיליון דולר), **קנדה** - שם רשם היצוא גידול של כ-10% (לכ-555 מיליון דולר), בעיקר בזכות יצוא מינרלים, ציוד הטלקום ומוצרי גומי ופולסטיק ו**אוסטרליה** - שם נרשמה ירידה של 3% ביצוא בעיקר בגלל יצוא כימיקלים (הסתכם בכ-480 מיליון דולר).

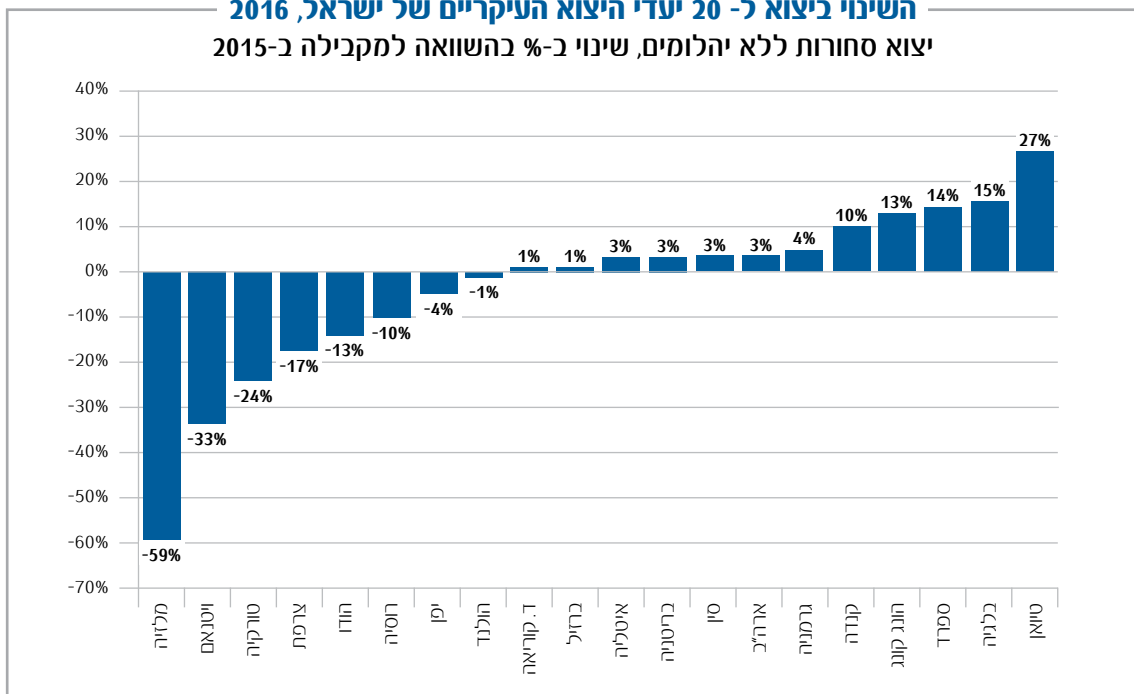
בדירוג יעדי היצוא העיקריים של ישראל לא נכללו מלזיה ווייטנאם למרות שבאופן רשמי היקפי היצוא למדינות אלו בשנת 2016 מזכים אותן בכניסה לרשימת "יעדי היצוא העיקריים של ישראל"³². הסיבה לכך היא שהיצוא למדינות אלו מורכב בעיקר מענף יצוא בודד המהווה מסה קריטית ביצוא למדינה - בנטרולו מסתכם היצוא בסכומים נמוכים משמעותית. היצוא ל**וייטנאם** לדוגמה, הסתכם בשנת 2016 בכ-1.2 מיליארד דולר, מתוך כך כ-1.1 מיליארד דולר הוא יצוא של רכיבים אלקטרוניים (כ-92% מסך

31 ענף זה מהווה נגזרת של תעשיית ה-Semiconductor ומושפע מרמת הביקושים של ענף תעשייתי זה. רבות מהחברות בענף מכשור למדידה ובדיקה עוסקות בפיתוח, ייצור ושיווק מערכות וציוד בדיקה ועיבוד לשוק ה-Semiconductor העולמי.

32 מבחינת היקפי היצוא ללא קשר לריכוזיות/איכות היצוא, מדורגת ווייטנאם כיעד היצוא ה-7 של ישראל בשנת 2016. מלזיה מדורגת כיעד היצוא ה-17. כאמור רובו הגדול של היצוא למדינות אלו מורכב מיצוא רכיבים אלקטרוניים.

היצוא). ללא יצוא הרכיבים עומד היצוא לוייטנאם על כ-96 מיליון דולר בלבד. היצוא **למלזיה** הסתכם בשנה זו בכ-585 מיליון דולר - רובו הקריטי - יצוא רכיבים אלקטרוניים (98.5% מסך היצוא). ללא ענף זה, כמעט ולא קיים מסחר בין המדינות. חשוב להדגיש שליצרנית השבכים והרכיבים הבינלאומית, אינטל, מפעלי בדיקה והרכבה במספר יעדים מרכזיים באסיה, ביניהם וייטנאם ומלזיה. ליעדים אלו נשלחים שבבים המיוצרים במפעלי הייצור של החברה בישראל. שינויים בהיקף יצוא הרכיבים למדינות נובע משיקולים והחלטות עסקיות של יצרנית הרכיבים בנוגע לחלוקת היצוא בין שוקי היעד השונים ואלו אינם מעידים על תמורות ברמות הביקושים של השוק המקומי.

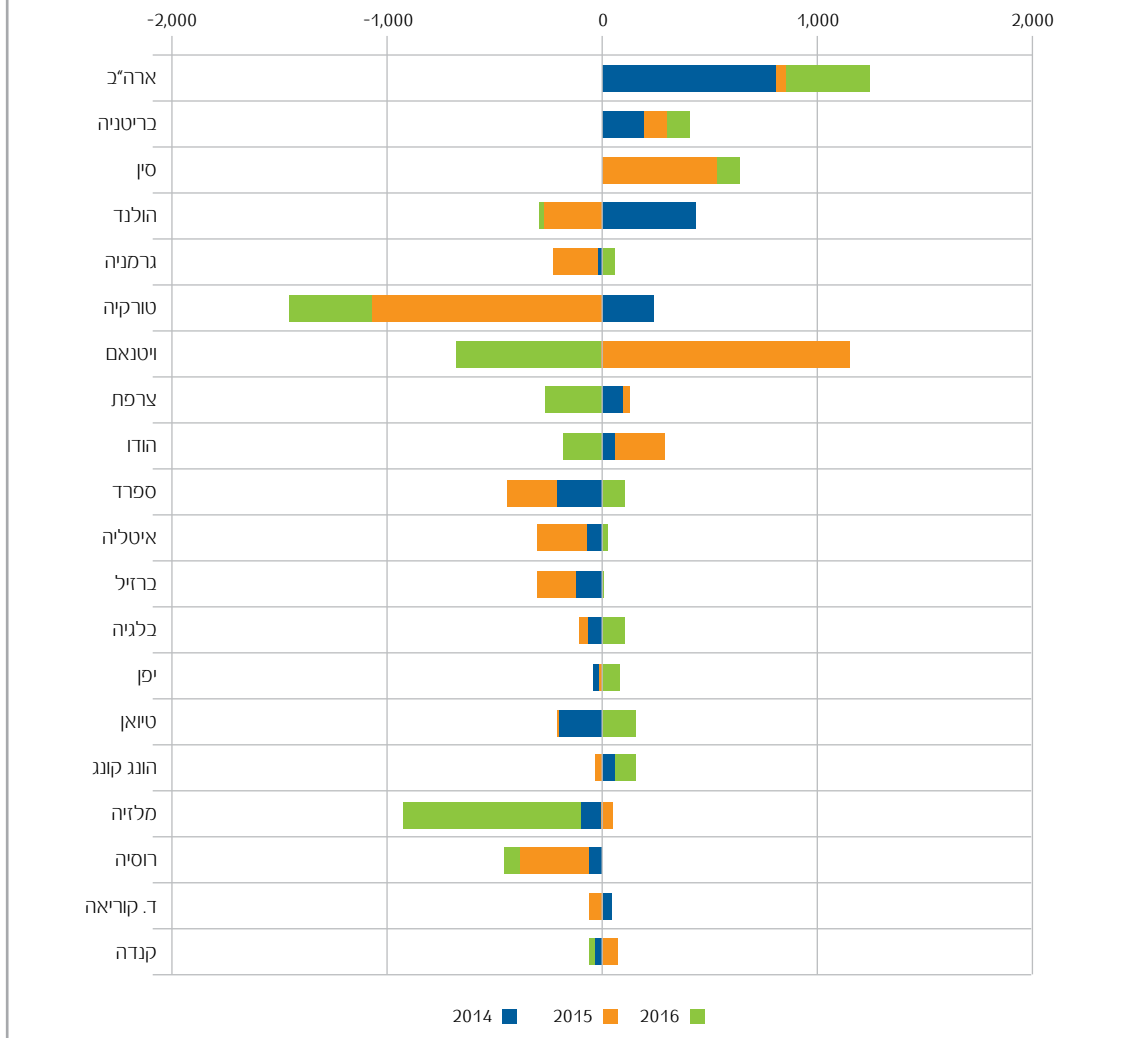
השינוי ביצוא ל- 20 יעדי היצוא העיקריים של ישראל, 2016
 יצוא סחורות ללא יהלומים, שינוי ב-% בהשוואה למקבילה ב-2015

עיבוד וניתוח: היחידה הכלכלית, מכון היצוא

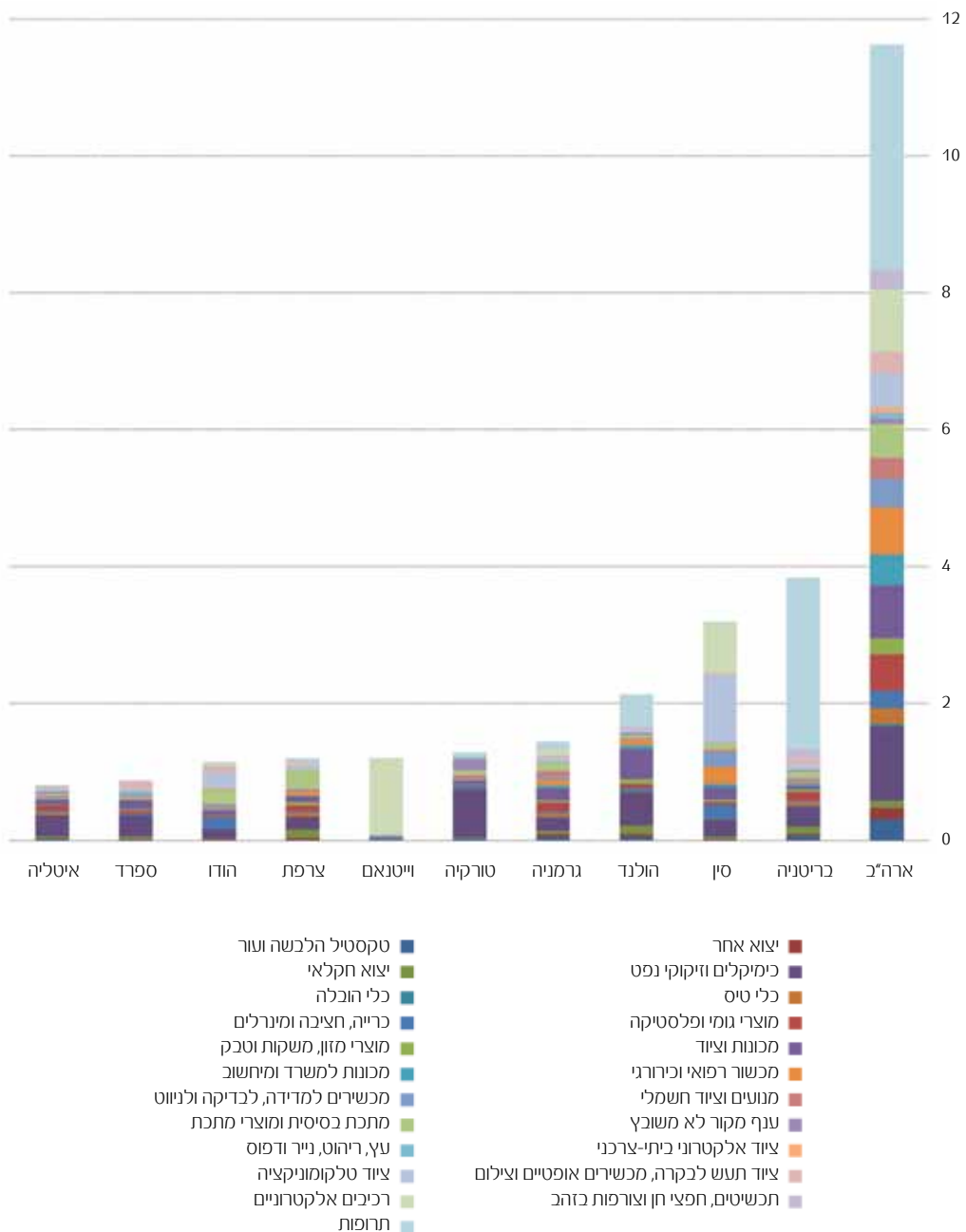
השינוי ביצוא ליעדי היצוא העיקריים של ישראל, 2014/2015/2016
יצוא סחורות ללא יהלומים, שינוי בערכים דולריים, כל שנה בהשוואה לקודמתה

עיבוד וניתוח: היחידה הכלכלית, מכון היצוא

היצוא ליעדים מובילים בחלוקה ענפית, 2016

בתרשים הבא מוצגים יעדי היצוא העיקריים של ישראל בחלוקה ענפית המדגישה ומכליטה את ההשפעה המהותית של ענפי היצוא הדומיננטיים על שווקי יצוא מובילים. כך לדוגמה ניתן לראות את משקלו הרב של ענף התרופות ביצוא לארה"ב ובריטניה, את הריכוזיות הרבה ביצוא לטורקיה, איטליה וספרד, הנובעת מחשיבותו הקריטית של ענף הכימיקלים ותזקיית הנפט והשפעתו הרבה של ענף הרכיבים האלקטרוניים על היצוא לשווקי סין וייטנאם. מנגד ניתן לראות את הביזוריות הרבה והרבגונית ביצוא לגרמניה, הודו וצרפת.

עיבוד וניתוח: היחידה הכלכלית, מכון היצוא

יצוא השירותים

נתוני מאזן התשלומים לשנת 2016 מצביעים על המשך הצמיחה ביצוא מגזר השירותים - **מבוע הצמיחה של היצוא הישראלי בשנים האחרונות**. בשנים אלו גדל יצוא מגזר זה בקצב מהיר יחסית, ולאור הקיפאון המתמשך ביצוא הסחורות היה הגורם העיקרי שתמך בצמיחת היצוא, או לפחות מנע את הירידה ביצוא הכולל. **הגידול המואץ ביצוא השירותים בשנים אלו הוא הגורם העיקרי למאזן הסחר החיובי של ישראל במאזן התשלומים - ולצד הירידה החדה ביבוא חומרי אנרגיה (מאז תחילת ההפקה ממאגרי הגז) תרם רבות לעודף בחשבון השו"פ.**

במהלך שנת 2016 חזר יצוא השירותים לצמות, זאת לאחר שבשנת 2015, לאחר שנים רצופות של צמיחה, נבלמה מגמת הגידול. עיקר הגידול בהיקפי היצוא נזקפים לזכות הצמיחה המואצת ביצוא שירותי מו"פ, תוכנה ומחשוב - **הגורם המרכזי לגידול במגזר השירותים בשנים האחרונות.**

על פי ניתוח נתוני מאזן התשלומים לשנת 2016 עלה יצוא השירותים בשיעור של כ-10% בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד, להיקף כולל של כ-39.3 מיליארד דולר³³. **יצוא השירותים העסקיים**, גדל בשיעור של כ-15% להיקף של כ-30 מיליארד דולר והוא מהווה כיום כ-77% מסך יצוא השירותים(!).

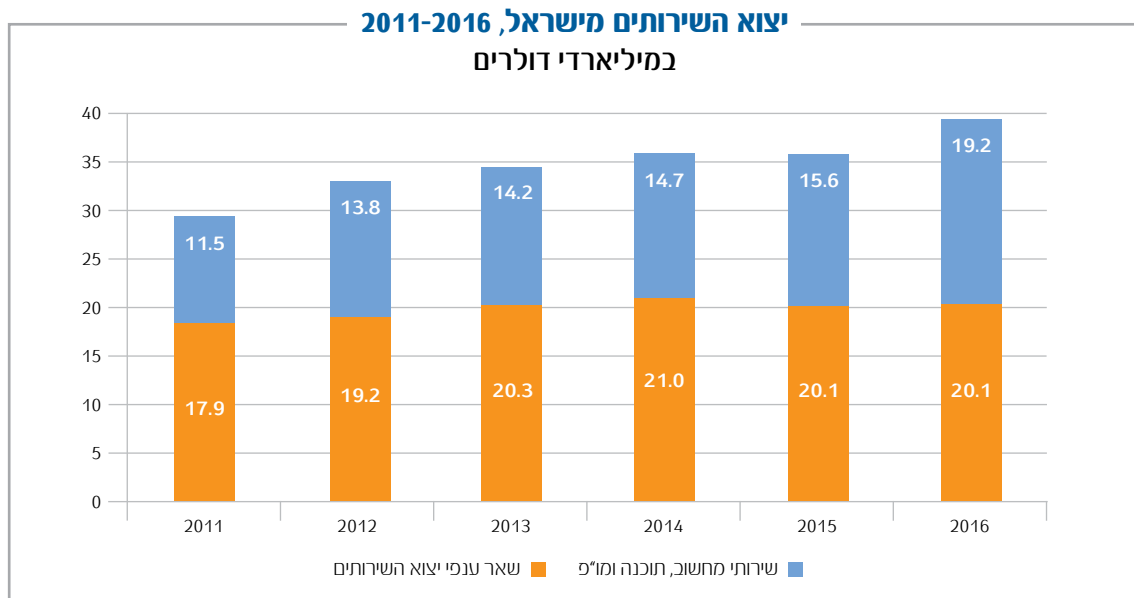
עיקר הגידול נרשם כאמור בזכות יצוא שירותי ההיי-טק (שירותי מו"פ, שירותי מחשוב ותוכנה). בדומה לתקופות קודמות, גם השנה נמשך הגידול בהיקף **יצוא שירותי מחשוב ותוכנה** מישראל, אשר עלה במהלך 2016 בשיעור של כ-16% והסתכם לכ-13 מיליארד דולר. **יצוא שירותי המו"פ**³⁴ גדל בשיעור של כ-43%, לכ-6.1 מיליארד דולר. **סך יצוא שירותי ההיי-טק הסתכם בשנת 2016 בכ-19.2 מיליארד דולר - גידול של כ-23% בהיקפים לעומת אשתקד. יצוא מגזר זה מהווה, נכון להיום, כמחצית מסך הכנסות היצוא של ישראל משירותים, ולמעשה כל הצמיחה שנרשמה בשנים האחרונות (2013-2016) ביצוא השירותים נבעה רובה ככולה מיצוא שירותי ההיי-טק. היצוא המצרפי של כל יתר ענפי השירותים נותר ללא שינוי ולמעשה לא רשם גידול משמעותי בהיקפים בשנים אלו.**

בשאר ענפי יצוא השירותים העסקיים נרשמה מגמה מעורבת: **יצוא השירותים המקצועיים** גדל בשיעור של כ-9% להיקף של כ-3.5 מיליארד דולר, כמו גם **יצוא המסחר הסיטוני** שעלה בכ-3% לכ-1.5 מיליארד דולר. מנגד ירד **יצוא השירותים לענפי התעשייה** בכ-4% להיקף של כ-2.2 מיליארד דולר, **יצוא שירותי הבנקאות והפיננסים** ירד בכ-4% לכ-650 מיליון דולר ו**יצוא שירותי התקשורת** ירד בכ-12% והסתכם בכ-340 מיליון דולר.

33 כולל יצוא שירותי הזנק. ללא יצוא ההזנק גדל יצוא השירותים בשיעור של כ-7% והסתכם בכ-37.6 מיליארד דולר.

34 הכולל שירותי מחקר ופיתוח בתחום המדעי-מחקרי בלבד, כולל חממות טכנולוגיות וחברות הזנק. לא כולל מרכזי מו"פ ותוכנה.

הגידול ביצוא השירותים בשנים האחרונות: בעיקר בזכות ההיי-טק

עיבוד וניתוח: היחידה הכלכלית, מכון היצוא

עוד עולה מניתוח השירותים כי **יצוא שירותי התיירות** הסתכם בשנת 2016 בכ-5.3 מיליארד דולר - עלייה קלה של כ-1.5% לעומת היקפו אשתקד, זאת לאחר שנתיים רצופות של התכווצות. ענף התיירות ממשיך לסבול מביקושים חלשים ומהתחזקותו המשמעותית של השקל מול האירו והרוכל בשנים האחרונות - התחזקות שפגעה משמעותית בתיירות הנכנסת מרוסיה והאיחוד האירופי.

בדומה לשנים קודמות, יצוא **שירותי התחבורה** ירד גם השנה והשלים ירידה שנתית רביעית רצופה - זאת בעיקר בהשפעת החולשה הכללית בפעילות הסחר הגלובלי. סך היצוא בענף זה ירד בשיעור של כ-10% להיקף של כ-3.6 מיליארד דולר.

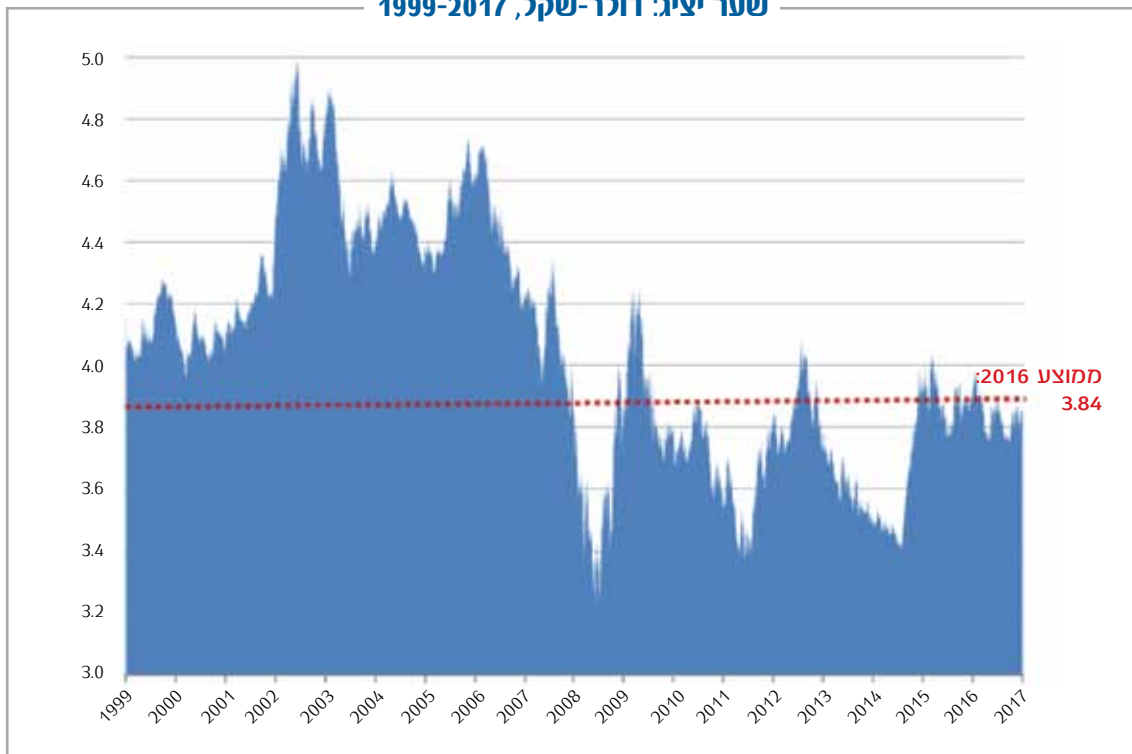
התפתחויות בשער החליפין

השינויים בשער החליפין ובמיוחד של הדולר מול השקל, הינם בעלי השפעה ישירה ומהותית על הכנסות החברות הישראליות במכירותיהן לחו"ל. על פי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, כ-86% מעסקאות היצוא מתבצעות בדולר ארה"ב, 11% מעסקאות באירו ו-3% הנותרים בכל יתר המטבעות.

שקל-דולר

חרף מגמת התחזקותו של הדולר מול המטבעות המובילים בעולם (ראו הרחבה בהמשך), בסיכום שנת 2016 נחלש המטבע האמריקאי אל מול השקל, ושערו הממוצע עמד על 3.84 ₪ - שחיקה של 1.1% לעומת שערו הממוצע בשנת 2015. שער הדולר ביום המסחר האחרון של 2016 נסגר על 3.845 ₪ - נמוך בכ-1.5% משערו בסוף 2015. במהלך החודשים הראשונים של 2017 חלה ירידה נוספת של כ-3.6% בשער הדולר מול השקל וזאת בניגוד למגמה העולמית³⁵.

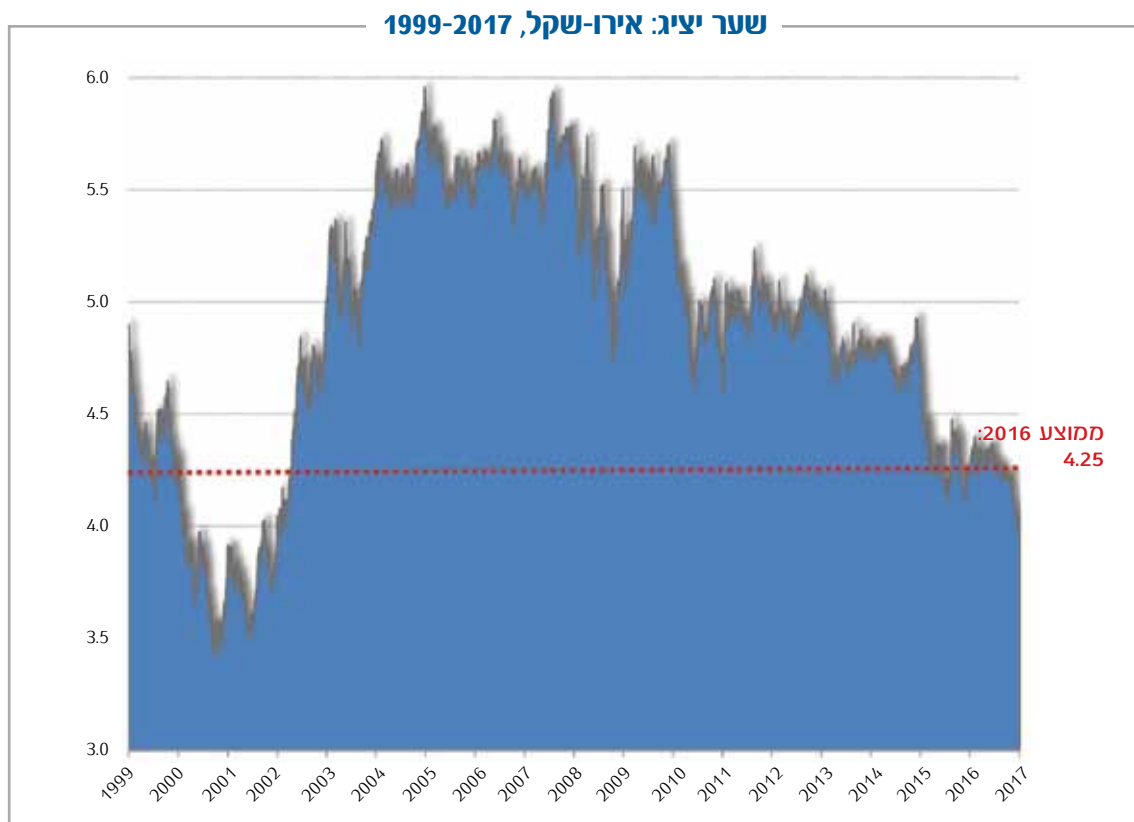
שער יציג: דולר-שקל, 1999-2017

מקור נתונים: בנק ישראל, ניתוח ועיבוד: היחידה הכלכלית, מכון היצוא

שקל-אירו

במקביל, המשיך השקל להתחזק מול האירו בקצב מהיר. בדצמבר 2016 נפל שערו של האירו אל מתחת לרמה של 4 ₪ - לראשונה מאז מרץ 2002. שער האירו ביום המסחר האחרון של 2016 נסגר על 4.0438 ₪ - נמוך בכ-4.8% משערו בסוף 2015. שער הממוצע של האירו-שקל בסיכום 2016 עמד על 4.25 ₪ - שחיקה של 10.5% בערכו לעומת שער הממוצע ב-2014 ושל 24.5% לעומת שער הממוצע ב-2007. במהלך החודשים הראשונים של 2017 חלה ירידה נוספת של כ-3.4% בשער האירו מול השקל³⁶.

מקור נתונים: בנק ישראל, ניתוח ועיבוד: היחידה הכלכלית, מכן היצוא

השקל מול סל המטבעות

לצורך מדידה כלכלית מדויקת יותר של שער החליפין, מודד בנק ישראל את התפתחות שער הריאלי-אפקטיבי של סל המטבעות, המורכב משער החליפין של השקל מול 28 מטבעות הסחר העיקריות של ישראל, בנטרול השפעת הפרשי האינפלציה מול כל מדינה.

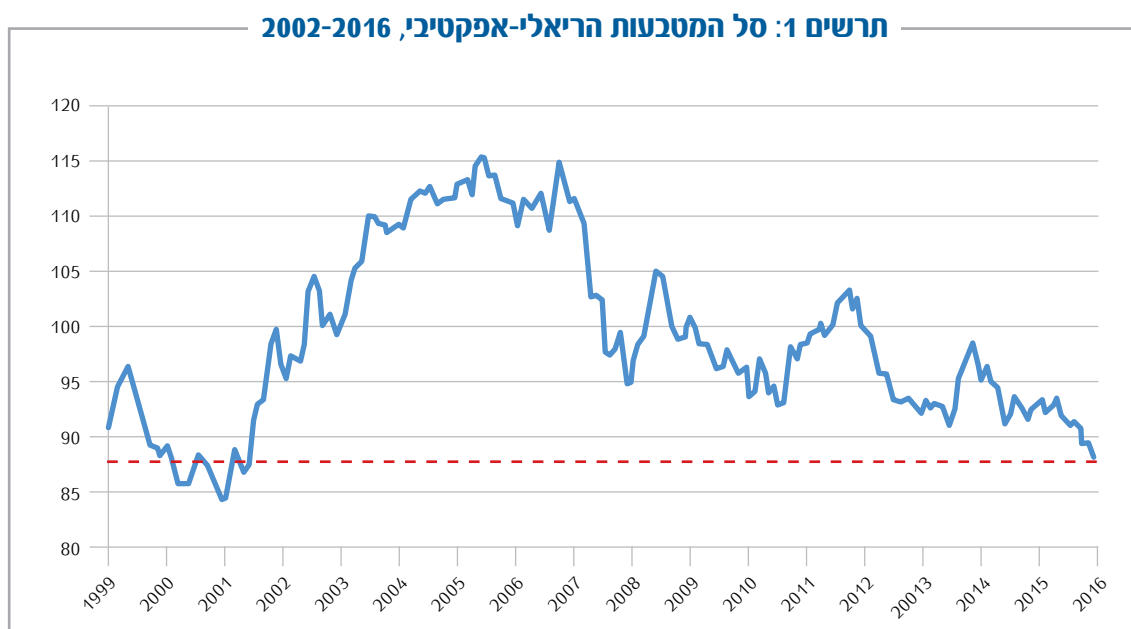
בחודש דצמבר האחרון ירד שערו של סל המטבעות אל מתחת לרף 90 הנקודות - וזאת לראשונה מאז דצמבר 2001, קרי שפל של 16 שנים בערכו מול השקל! הירידה נבעה בעיקר מהמשך התחזקותו של השקל מול האירו (נחלש ב-1.4% מול השקל), מול הפאונד הבריטי (ירידה של 1.1%) ומול הין היפני (אשר בניגוד למגמת התחזקותו בעולם השנה ירד בדצמבר ב-2.9% מול השקל). הדולר נותר יציב מול השקל ואף התחזק ב-0.2% - רבות בזכות הרכישות שביצע בנק ישראל במטבע בחודש זה.

36 נכון ל-21/02/2017 לעומת שער היציג בסוף 2016.

במחצית השנייה של 2016 עלה אומנם סל המטבעות וטיפס לרמה של 93.19 נק' (שיא של 9 חודשים), אולם במחצית השנייה של השנה נפל אל מתחת לרף 90 הנק' וחזר אל רמת השפל שנרשמה לאחרונה רק בדצמבר 2001. **בסיכום שנתי ירד שערו הממוצע של סל המטבעות בשיעור של 1.9% בהשוואה לממוצע השנתי ב-2015 - רמתו הנמוכה ביותר מאז 2001.** בעקבות התחזקותו המהירה של השקל בחודשיים הראשונים של השנה, נמשכת השחיקה המהירה בשער החליפין הריאלי והיא צפויה להגיע לרמות השפל הנמוכות מאז שהחל להימדד על ידי בנק ישראל בשנת 1999. **יצוין שסל המטבעות הנומינלי, הנמדד על ידי בנק ישראל באופן יומי, נפל במהלך חודש פברואר 2017 אל מתחת לרף 80 הנקודות - רמתו הנמוכה ביותר מאז החלה מדידתו.**

שפל של 16 שנים בסל המטבעות - לקראת שפל של כל הזמנים?

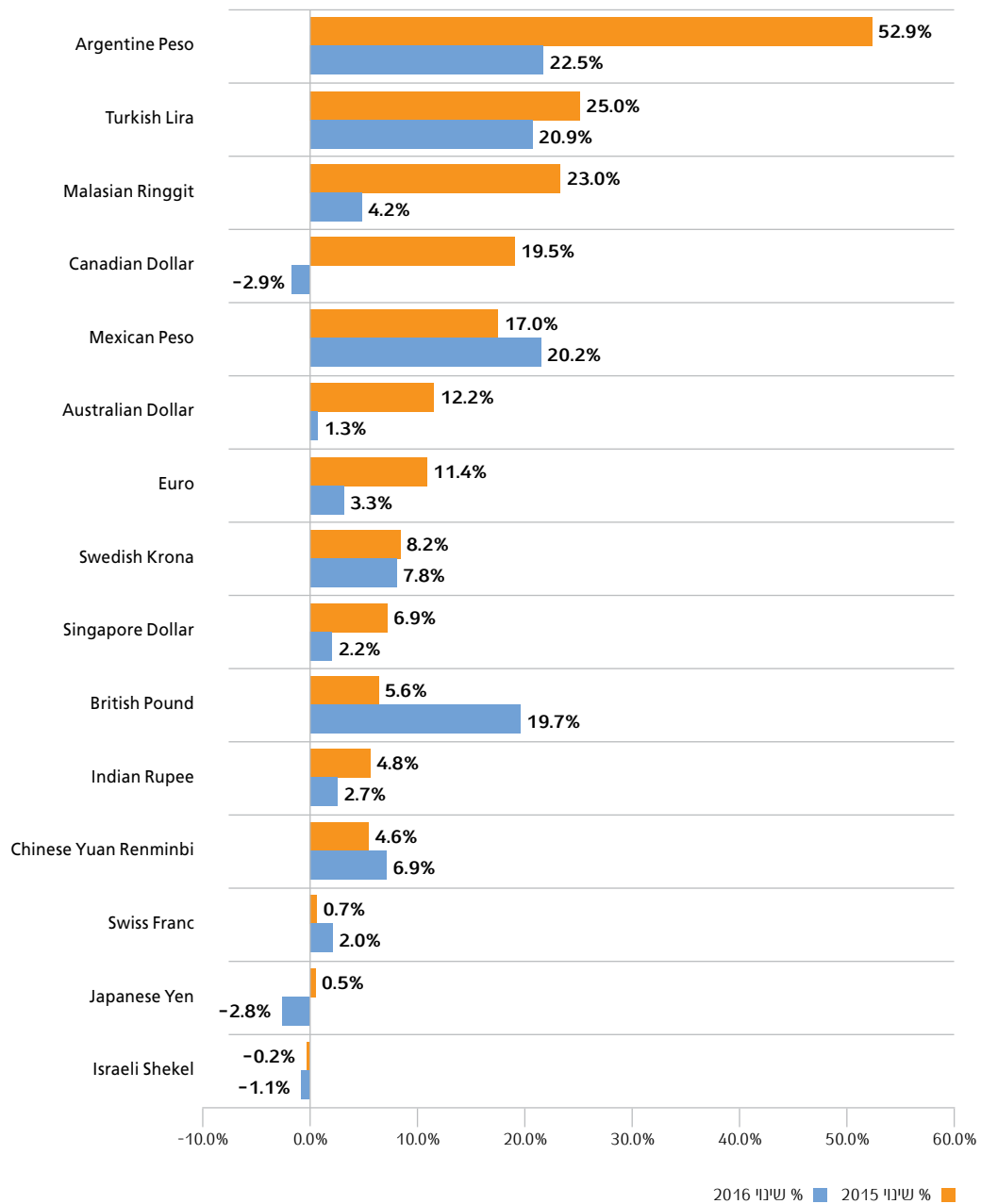
נתונים: בנק ישראל, מקור: היחידה הכלכלית, מכון היצוא

השפעת שער החליפין והתחזקותו של הדולר בעולם

בשנתיים האחרונות חלה עלייה משמעותית בשער הדולר בעולם. התחזקותו של המטבע האמריקאי נרשמה כמעט מול כל המטבעות, אולם מול השקל נסחר הדולר במגמה הפוכה, והשקל הישראלי היה מבין המטבעות היחידים בעולם שדווקא התחזק מול הדולר. כך לדוגמה, במהלך 2016 נחלש הדולר מול השקל בשיעור של 1.1%, אולם מול מטבעות אחרים דווקא רשם הדולר התחזקות משמעותית: הרופי ההודי נחלש מול הדולר ב-2.7% (לאחר שירד ב-4.8% ב-2015), האירו ירד ב-3.3% (לאחר שנפל ב-11.4% ב-2015), הפאונד הבריטי ירד ב-5.6% עוד לפני הברקזיט וקריסה של כ-20% בשער ב-2016 וגם הקורונה השבדית נחלשה בכ-8% בכל אחת מהשנים האחרונות. מגמה דומה התקבלה בין השאר גם במטבעות של סינגפור, אוסטרליה, ושוויץ - כשלמעשה השקל הוא מהמטבעות הבודדים בעולם שצבר ערך מול הדולר גם ב-2015 וגם ב-2016.

התחזקות הדולר מול מטבעות מובילים בעולם בשנתיים האחרונות

שיעור שינוי בשערי המטבע מול הדולר. שערים יציגים מול 31/12/2016 מול 31/12/2015 ו-31/12/2014 מול 31/12/2015

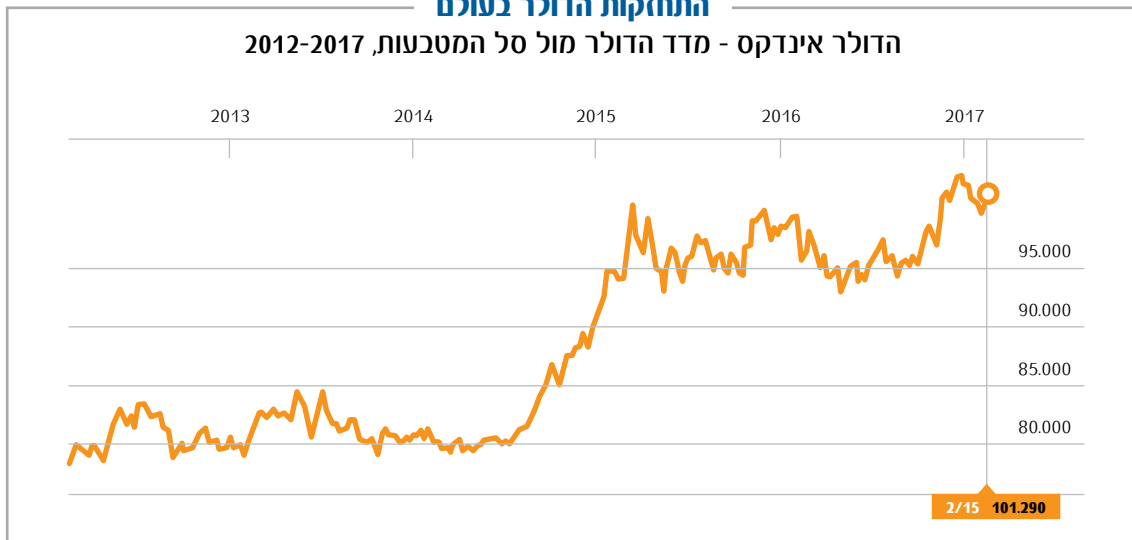

מקור נתונים: x-rates, עיבוד וניתוח: היחידה הכלכלית, מכון היצוא

התחזקות הדולר בעולם

הדולר אינדקס - מדד הדולר מול סל המטבעות, 2012-2017

מקור: בלומברג

למגמת התחזקותו של הדולר מול המטבעות המובילים בעולם נודעות השפעה רבה והשלכות מהותיות על היצוא מישראל, הן לטווח המידי והן לטווח הארוך.

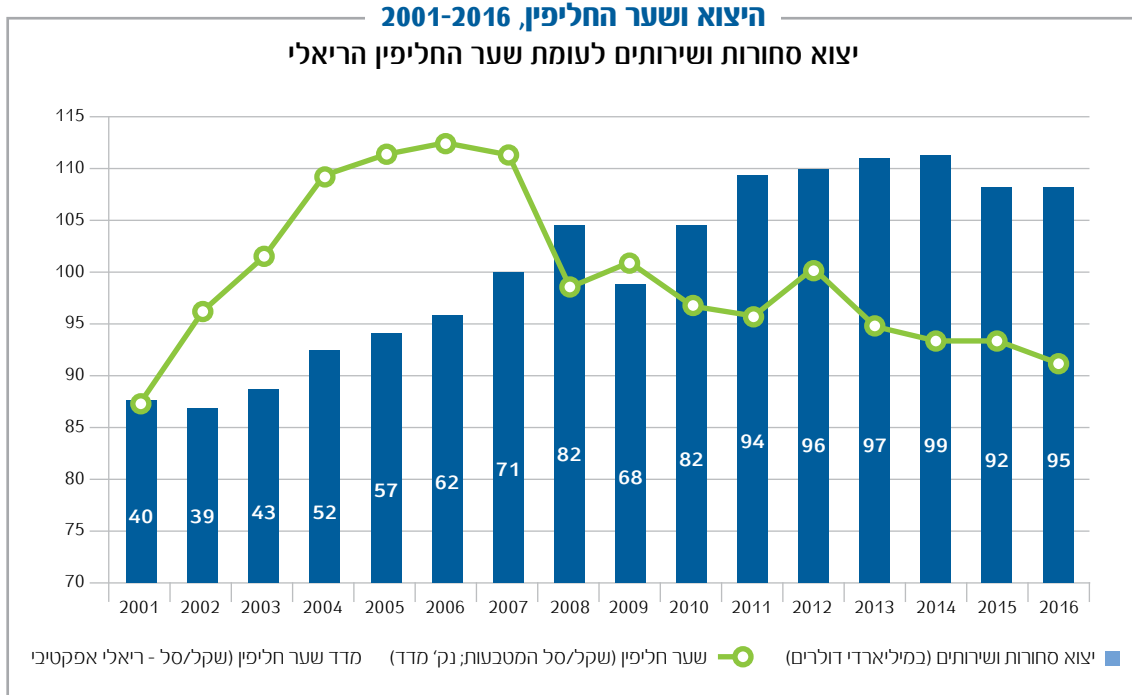
הפיחות שחל בשנתיים האחרונות במטבעות של מדינות רבות מול הדולר תרם לעידוד היצוא ועזר ליצואנים רבים בעולם להציע מחירים אטרקטיביים יותר בזירת המסחר הגלובלית. **לאפקט זה השלכות שליליות ביותר על היצואנים הישראליים שנאלצים כעת להתמודד עם שחיקה בהכנסותיהם עקב המטבע החזק מצד אחד ומאיךך חושפת אותם לתחרות הולכת וגוברת מצד יצרנים ויצואנים מיתר המדינות שכאמור נהנו מהיחלשות מטבעותיהן מול הדולר.**

חשוב להזכיר כי כל תיסוף של 10% בשער החליפין הריאלי-אפקטיבי גורר ירידה ריאלית של כ-2% ביצוא הישראלי, כאשר השפעה זו באה לידי ביטוי בפיגור של 8-14 חודשים, ולירידה של כ-0.5% בשיעור הצמיחה של המשק, דהיינו להפסד תוצר שנתי של כ-6 מיליארד ש"ח.

התחזקות השקל מול סל המטבעות גוררת שחיקה עקבית ומתמשכת ברווחיהם של היצואנים הישראליים ומצמצמת את כושר התחרות שלהם מול שווקים מתחרים בחו"ל. ממצאי ניתוח פיננסי מיוחד, שנערך בעבר על ידי היחידה הכלכלית במכון היצוא ובחן את ביצועיהן הפיננסיים של חברות היצוא הציבוריות בין השנים 2008-2013, הצביעו על ירידה ברורה ברווחיות החברות במקביל להתחזקות שער השקל. עוד העלה הדוח כי בשנים אלו חברות מוסות יצוא רשמו ירידה חדה יותר בשיעורי הרווחיות התפעולית והנקייה לעומת החברות המוכרות בעיקר בשוק המקומי, אשר ספגו ירידה מתונה יותר בשיעורי הרווחיות.

להערכתנו הקיפאון ביצוא החברות, והשחיקה בשיעורי הרווחיות, מושפעים ממספר גורמים, מבית ומחוץ, המכבידים משמעותית על פעילותם העסקית של היצואנים הישראליים בעולם - כשהמרכזיים ביניהם הם התחזקות השקל וההאטה בגידול הסחר העולמי.

בשנת 2017 צפויה אמנם התאוששות ביצוא מישראל, אך המשך ההתחזקות בשער החליפין עלולה לבלום גמגום זה ולהביא לכלימת המגמה החיובית ב-2018.

מקור נתונים שער חליפין: בנק ישראל, ניתוח ועיבוד: היחידה הכלכלית, מכון היצוא

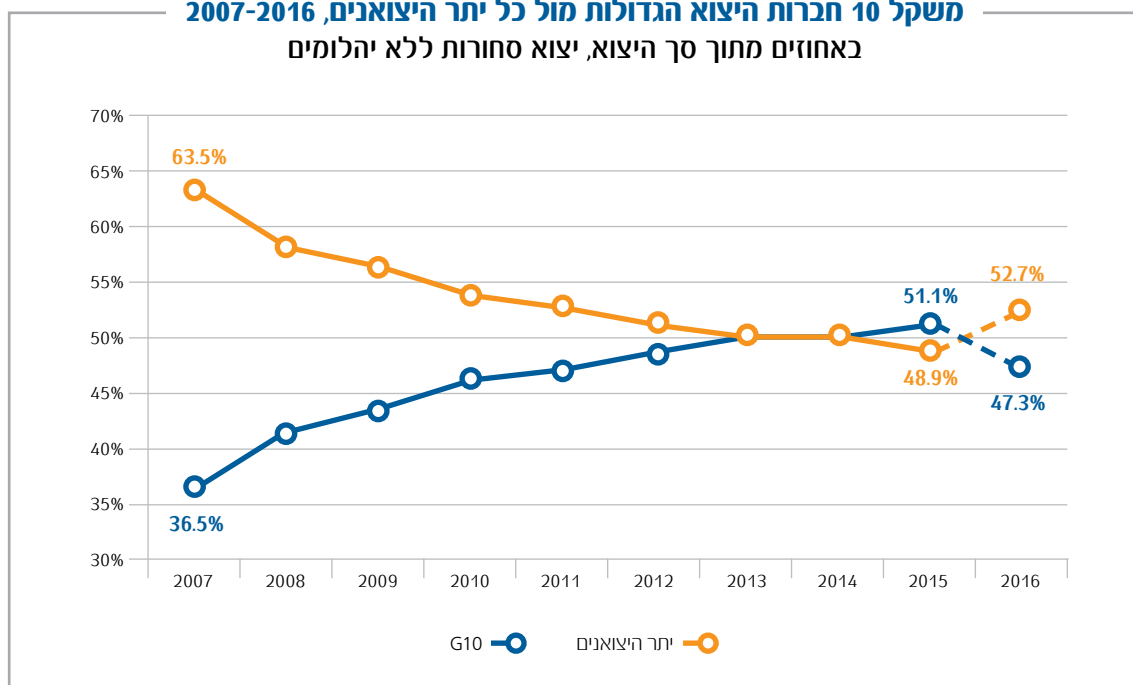

הריכוזיות ביצוא הישראלי

דוח ריכוזיות היצוא של היחידה הכלכלית במכון היצוא עוקב באופן שוטף אחר מגמות ביצוא הישראלי³⁷ וזאת על פי היקפי היצוא של החברות במשק. כניתוח משוקללים נתוני כלל החברות הנמצאות תחת בעלות החברה השולטת והם מחושבים באופן מצרפי, כך שבאופן זה נאמדת כלל פעילות יצוא החברה לרבות פעילותה המתבצעת על ידי חברות קשורות. דוח זה העלה בעבר ממצאים המצביעים על ריכוזיות הולכת וגדלה ביצוא הישראלי, התלות ההולכת וגוברת של היצוא (והמשק כולו) במספר מצומצם של קבוצות גדולות במשק, והקושי הרב העומד בפני היצואנים הבינוניים והקטנים בהגדלת היקפי מכירותיהם לחו"ל במשך השנים האחרונות. עם זאת, חשוב להדגיש גם את חשיבותן ותרומתן הרבה של חברות היצוא הגדולות לגידול ביצוא הישראלי, לתעסוקה ולצמיחת המשק.

באופן טבעי הריכוזיות ביצוא של החברות הגדולות עומדת בהתאמה גבוהה ביותר לריכוזיות ביצוא הענפי ואותן מגמות שחלו השנה בענפי היצוא הדומיננטיים התרחשו גם ברמת החברה. הירידה החדה שנרשמה השנה ביצוא הענפים הדומיננטיים (רכיבים אלקטרוניים וכימיקלים) התבטאה גם ביצוא החברות הדומיננטיות ובהתאם לירידה החדה במשקלם של ענפים אלו התרחשה במקביל ירידה מהותית גם במשקל חברות היצוא הגדולות.

משקל 10 חברות היצוא הגדולות מול כל יתר היצואנים, 2007-2016
באחוזים מתוך סך היצוא, יצוא סחורות ללא יהלומים

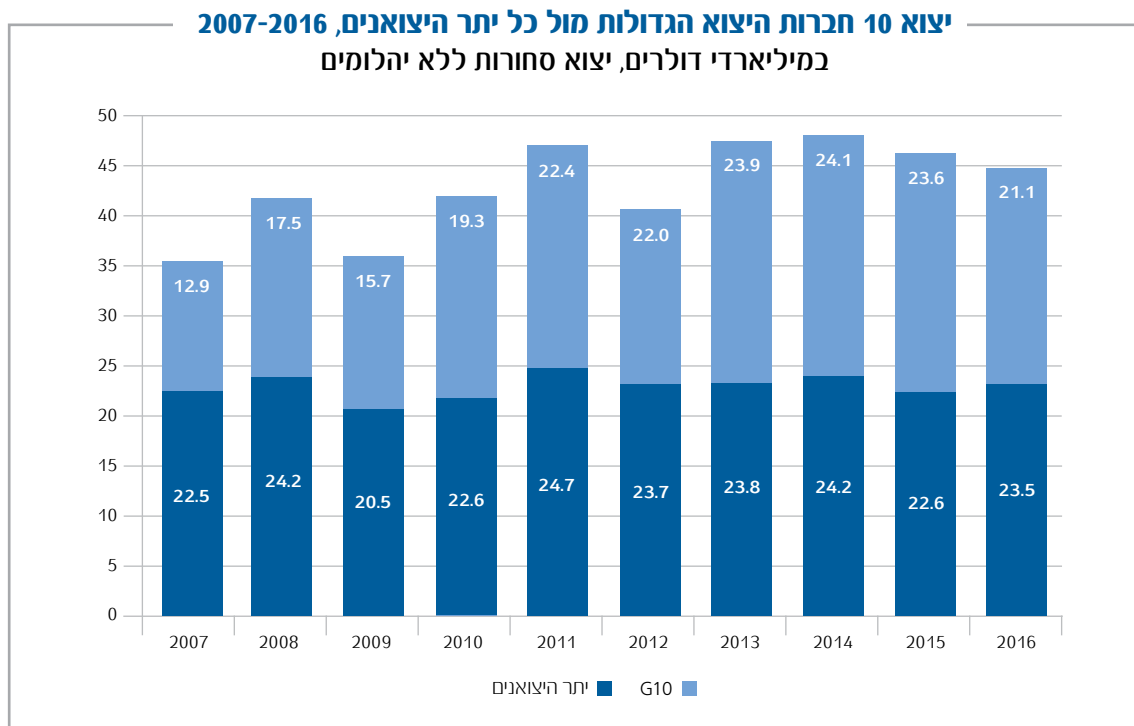
מקור: היחידה הכלכלית, מכון היצוא

37 כל הנתונים כניתוח זה מבוססים על נתוני יצוא סחורות ללא יהלומים כמונחים דולריים.

כפי שניתן לראות בתרשים, במהלך 2016 חלה ירידה משמעותית הן בהיקפי היצוא של חברות היצוא הגדולות במשק והן במשקלן בסך היצוא. סך היצוא של חברות אלו הסתכם בתקופה האמורה בכ-21.1 מיליארד דולר, ירידה של כ-11% לעומת היקפן אשתקד. משקלן של 10 חברות היצוא הגדולות מתוך סך היצוא³⁸ עמד על 47.3% בלבד, ירידה מהותית לעומת חלקן בשנים האחרונות.

כאמור, השפעה רבה נודעה לירידה בענפי הכימיקלים והרכיבים. כפי שציינו בתחילת הסקירה, להערכתנו היקף יצוא רכיבים אלקטרוניים מישראל יתאושש במהלך 2017. בנוסף, השפעת הירידה התלולה במחירי האנרגיה בעולם והתאוששות בביקושים צפויה לדחוף את ענף הכימיקלים, שצפוי אף הוא לרשום התאוששות מסוימת השנה.

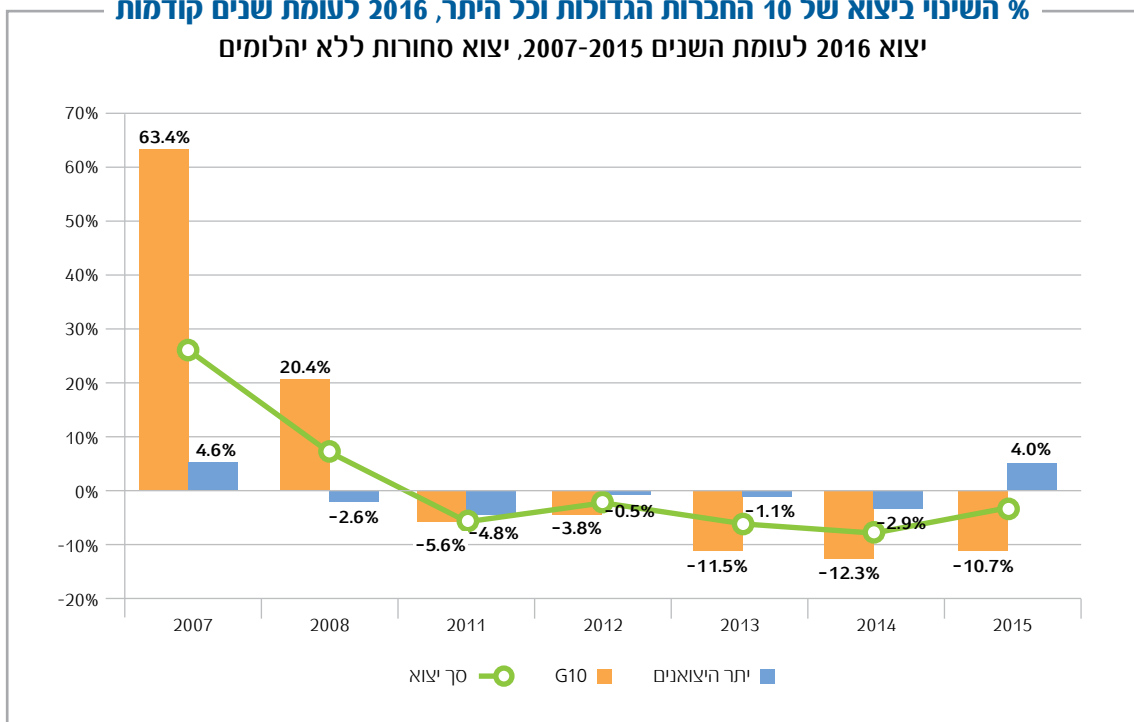
עם זאת חשוב להדגיש שהירידה במשקלן של 10 החברות הגדולות לא נבעה רק מצמצום חד בהיקפי היצוא שלהן, אלא גם הודות לגידול יפה שרשם ביצוא המצרפי של כל יתר החברות. היקף היצוא הכולל של חברות אלו הסתכם בשנת 2016 בכ-23.5 מיליארד דולר המהווה גידול של כ-4% לעומת היקפן המצרפי ב-2015. בהתאם לאלו, גדל משקלן של כל שאר חברות היצוא והוא עומד, נכון לסוף שנת 2016, על שיעור של כ-52.7% מסך היצוא.

מקור: היחידה הכלכלית, מכון היצוא

% השינוי ביצוא של 10 החברות הגדולות וכל היתר, לעומת שנים קודמות
יצוא 2016 לעומת השנים 2007-2015, יצוא סחורות ללא יהלומים

עיבוד וניתוח: היחידה הכלכלית, מכון היצוא

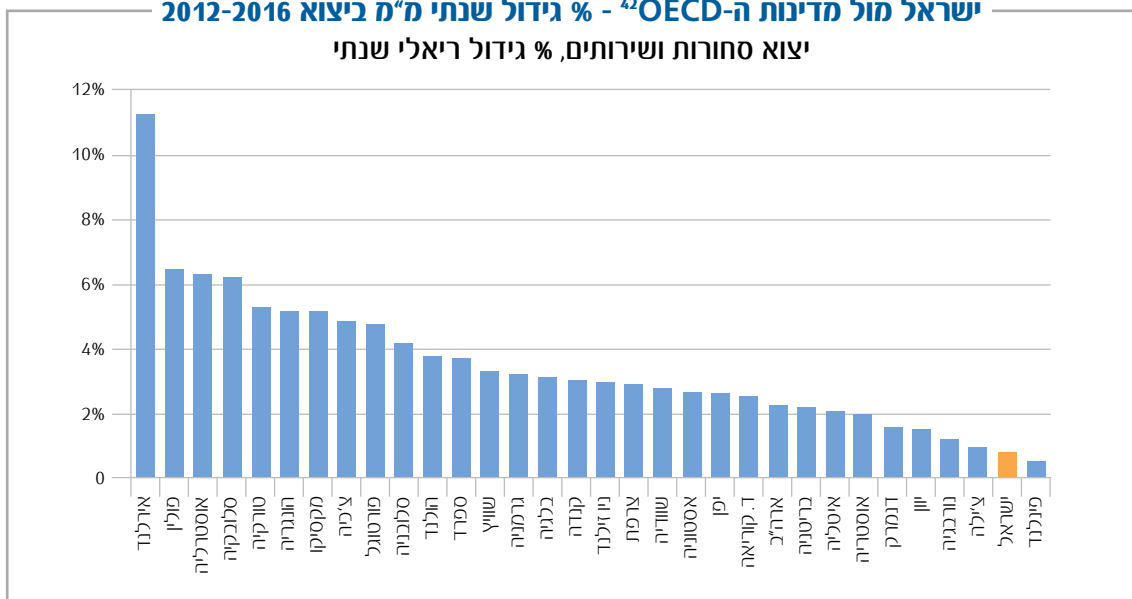
יצוא ישראל בהשוואה בינלאומית

יצוא סחורות ושירותים, % גידול ריאלי - על פי נתוני החשבונות הלאומיים

המגמה השלילית שאפיינה את היצוא הישראלי בשנים האחרונות הגיעה לשיאה במהלך 2015, בסיכומה ירד היצוא בשיעור חד של 4.3% - הירידה החדה ביותר מאז משבר האשראי העולמי. בשנת 2016 אומנם התאושש היצוא עם גידול של 3.9%³⁹, אולם נותר עדיין נמוך מהיקפו ב-2014⁴⁰. סך הכל בין השנים 2012-2016 צמח היצוא מישראל בקצב גידול נמוך של 0.5% בממוצע לשנה.

חולשת היצוא נובעת בין השאר ממגמות גלובליות עולמיות ומההאטה החריפה בצמיחת הסחר העולמי - מסיבה זו עלה הצורך לערוך השוואה בינלאומית של השינוי ביצוא לעומת שאר מדינות ה-OECD. ההשוואה, המבוססת על שיעור הגידול הריאלי ביצוא המדינות בשנים 2012-2016, העלתה שמבחינה זו מדורגת ישראל בתחתית הרשימה. כך למשל **אם בשנים 2004-2007 דורגה ישראל במקום ה-11 מבין מדינות ה-OECD מכחינת קצב הגידול השנתי ביצוא, בשנים 2012-2016 היא התדרדרה למקום ה-31(!).**

ישראל מול מדינות ה-OECD⁴² - % גידול שנתי מ"מ ביצוא 2012-2016
יצוא סחורות ושירותים, % גידול ריאלי שנתי

נתונים: OECD ולמ"ס, עיבוד וניתוח: היחידה הכלכלית, מכון היצוא

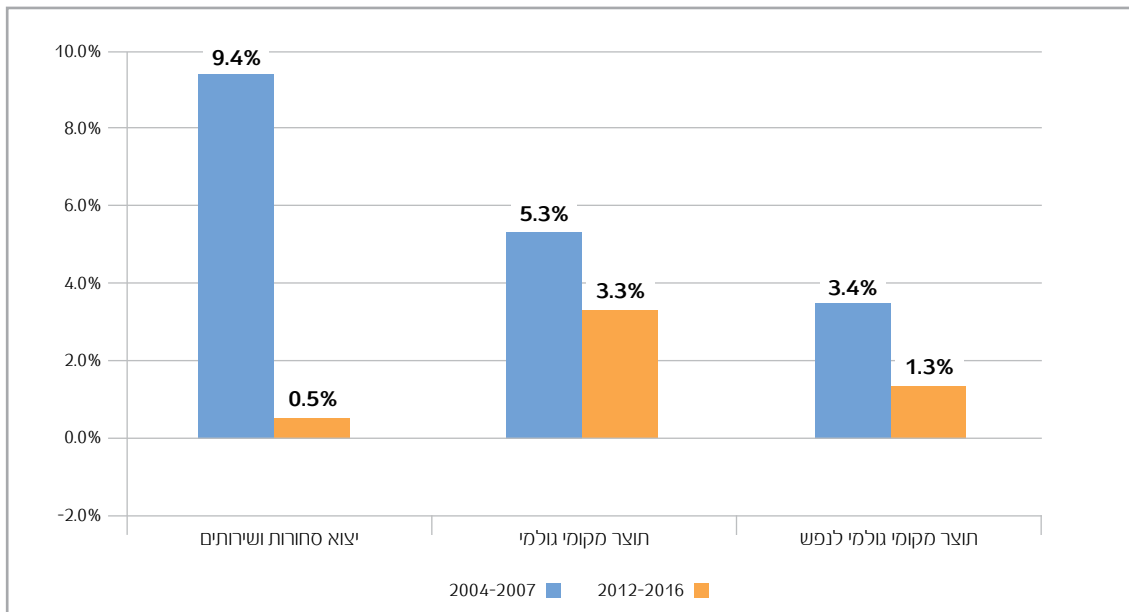
השפעת היצוא על צמיחת המשק היא מהותית ובעלת השפעה מידית. ההאטה החריפה בצמיחה ובצמיחה לנפש שחווינו בשנים האחרונות היא תוצאה ישירה של הדשדוש ביצוא הישראלי בשנים אלו.

39 נתוני חשבונות לאומיים, אומדן ראשון לרבעון רביעי 2016.

40 נתוני חשבונות לאומיים, משורשרים במחירי 2010.

41 ללא איסלנד ולוקסמבורג.

42 לעיל

נתונים: חשבונות לאומיים - למ"ס, עיבוד וניתוח: היחידה הכלכלית, מכון היצוא

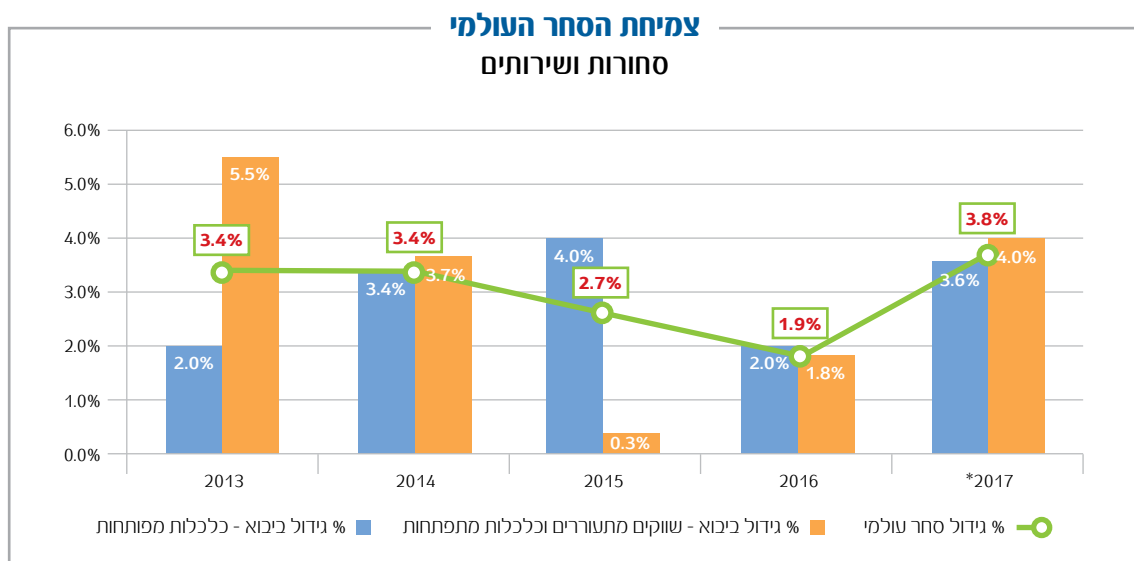
בהתאם לכך ניתן לראות בבירור את השפעת הגידול ביצוא על הצמיחה: בין השנים 2004-2007 צמח היצוא בקצב שנתי ממוצע של 9.4% ודחף לצמיחה ממוצעת של 5.3% בשנה וצמיחה לנפש של 3.4% לשנה. בשנות ההאטה האחרונות, בין השנים 2012-2016 צללה צמיחת היצוא לקצב שנתי ממוצע של 0.5% בלבד, כשבהתאם נפלה הצמיחה השנתית הממוצעת ל-3.3% בלבד והצמיחה לנפש ירדה לקצב שנתי ממוצע של-1.3% בלבד.

תחזית לשנת 2017

לאחר שנים לא פשוטות אשר אופיינו בירידה מתמשכת בפעילות הסחר העולמי, צופה קרן המטבע הבינלאומית כי בשנה הנוכחית (2017) יחול שיפור משמעותי בסחר הגלובלי ובצמיחה העולמית. בשנים האחרונות (2015-2016) נפל הגידול בהיקף הפעילות המסחרית הבינלאומית (שהיה נמוך ממילא) לשיעור של כ-1.9% בלבד - זאת בעיקר עקב ההאטה החריפה ביבוא המדינות המתפתחות. **עם זאת ב-2017 צופה הקרן התאוששות וגידול של כ-3.8% בסחר העולמי.**

היבוא של **השווקים המפותחים** המהווים יעד ליותר מ-60% מסך היצוא הישראלי, הציג מגמת צמיחה מרשימה בשנים האחרונות (2013-2015) אולם ב-2016 נפל לקצב גידול של 2%. בשנה הקרובה צופה הקרן התאוששות וגידול של כ-3.6% בהיקף היבוא של שווקים אלו.

שיעור הגידול בהיקפי היבוא של **השווקים המתפתחים** התכווץ משנה לשנה והגיע לשפל עם גידול של 0.3% בלבד ב-2015. בשנה שעברה (2016) נרשמה התאוששות מסוימת ועלייה של כ-1.8% בהיקפים והתחזית לשנת 2017 וצופות גידול של כ-4% בהיקפי היבוא של כלכלות אלו, המהוות יעד ליותר משליש מהיצוא של ישראל.

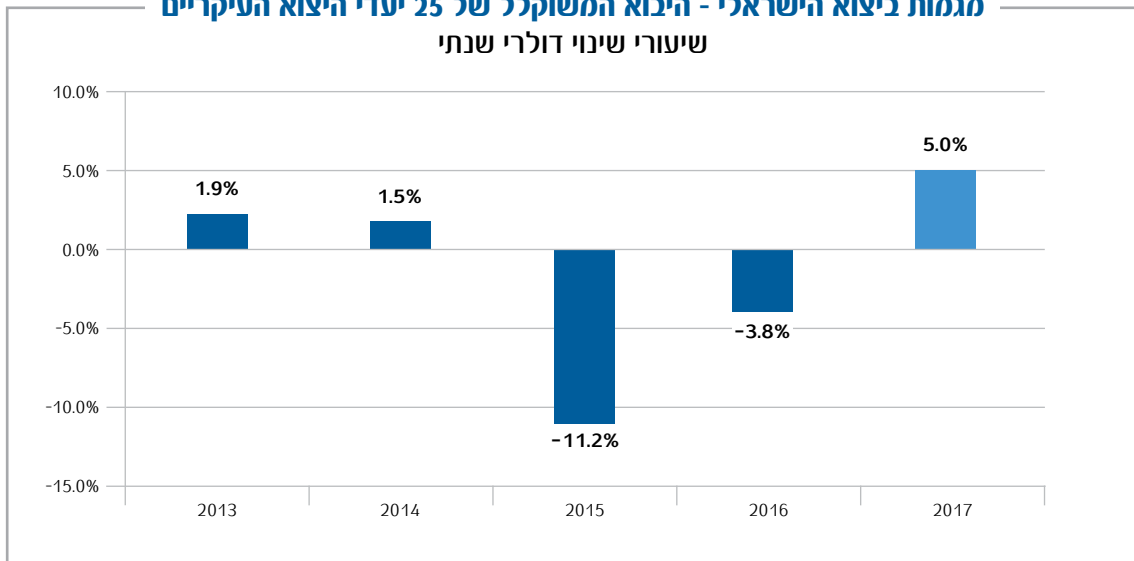

מקור: קרן המטבע הבינלאומית, World Economic Outlook - Jan 2017

אינדיקציה חשובה של ההשפעות הגלובליות על היצוא הישראלי ניתן לראות ממודל הסחר של מכון היצוא, המשקלל - על בסיס תחזיות גופי מחקר מובילים - את השינוי בהיקפי היבוא המשוקללים של מדינות היעד העיקריות של השוק הישראלי. שקלול זה מהווה אומדן מהימן לכיוון שבו נע ובו צפוי לנוע יצוא הסחורות בעתיד הקרוב. **ממודל זה ניתן לראות בבירור את ההאטה החדה שחלה בשנים האחרונות ביבוא הכולל המשוקלל של מדינות אלו, ובהתאמה את הקיפאון ביצוא הסחורות בשנים האחרונות וההחרפה שחלה ב-2015. בשנת 2016 הצביע המודל על ירידה מתונה יותר, ובשנה הבאה צופה המודל את התחזקות מגמת התאוששות בסחר אשר תבטא בשיעור גידול דולרי חיובי בהיקף הסחורות המיוצאות מישראל.**

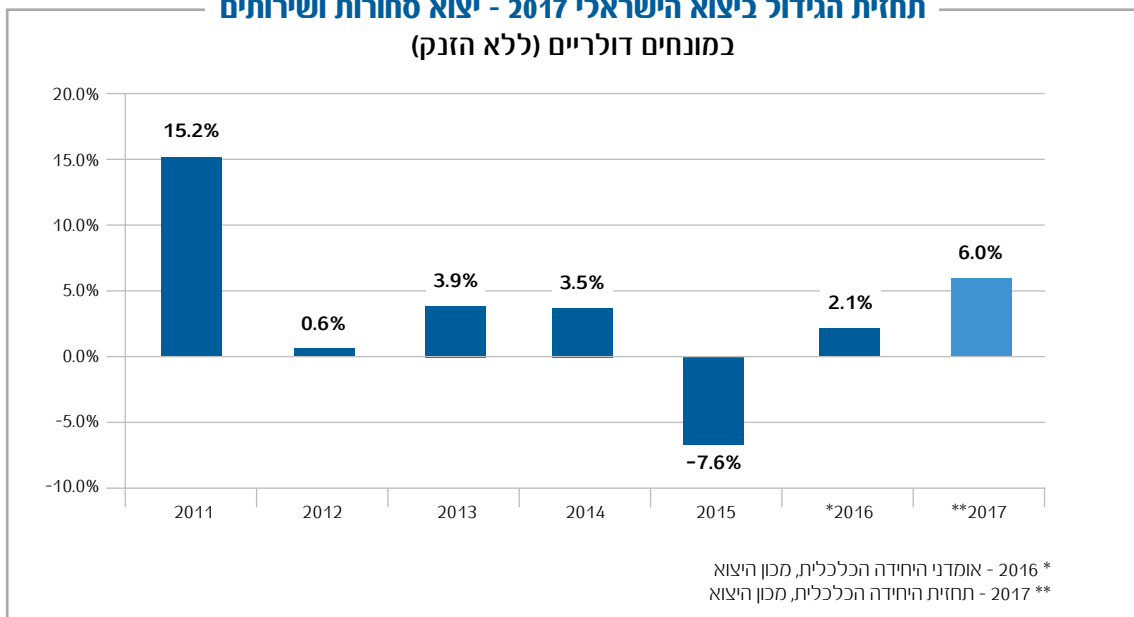
מגמות ביצוא הישראלי - היבוא המשוקלל של 25 יעדי היצוא העיקריים שיעורי שינוי דולרי שנתי

ניתוח ועיבוד: היחידה הכלכלית, מכון היצוא

על רקע האמור לעיל ובנוסף לבחינת מרכיבים נוספים בעלי השפעה על היצוא, אנו מעריכים שסך יצוא הסחורות והשירותים (ללא הזנק) צפוי לגדול בשנת 2017 בשיעור דולרי של כ-6% להיקף כולל של יותר מ-100 מיליארד דולר (ועלייה ריאלית של כ-4% ביצוא). להערכתנו בשנה זו צפויה התאוששות של היצוא הישראלי וזאת על רקע הגידול בתחזית הצמיחה העולמית והסחר הגלובלי, בהובלת המשק האמריקאי והשווקים המתעוררים (שווקי אסיה בעיקר).

תחזית הגידול ביצוא הישראלי 2017 - יצוא סחורות ושירותים במונחים דולריים (ללא הזנק)

ניתוח ועיבוד: היחידה הכלכלית, מכון היצוא

נספח

התאמות נתוני היצוא על פי נתוני סחר חוץ למאזן התשלומים

נתוני היצוא על פי **נתוני סחר חוץ** (הנגזרים לפי רשימוני היצוא) אינם כוללים התאמות שונות הנערכות בחישוב יצוא הסחורות והשירותים **במאזן התשלומים**.

עיקר התאמות היצוא נובעות משלושת הסעיפים הבאים:

1. רישום מכירות לפי שיטת התקדמות העבודות במפעלים גדולים: מפעלים אלה מבצעים פרויקטים גדולים, כאשר ביצוע חלקי של העבודות מוכר כמכירות, הניתנות לרישום בספרי החברה. הרישום במאזן התשלומים נעשה לפי דיווחי החברות העובדות לפי שיטה זו, כאשר סכומים המדווחים ברשומוני היצוא של חברות אלה, מקוזזים במקביל מנתוני סחר חוץ, לפי ספרי החברה.

2. סחר בינלאומי בסחורות הנמכרות בחו"ל, מבלי שהסחורות נכנסות או יוצאות את גבולות המדינה: לפי ההנחיות הבינלאומיות החדשות לרישום במאזן תשלומים, עסקאות אלה נרשמות כיצוא סחורות (בשנתון 2010 נרשמו העסקאות בחשבון השירותים), כאשר רכישת הסחורות בחו"ל או עלות הייצור בחו"ל על ידי קבלני משנה נרשמות כיצוא שלילי, בעוד שמכירת הסחורות בחו"ל ללקוח הסופי תירשם כיצוא חיובי. סיכום של שניהם יירשם כיצוא סחורות נטו.

3. יצוא לרשות הפלסטינית: יצוא זה נרשם מתוך מקורות המבוססים על חשבוניות מע"מ ואינו מתקבל דרך נתוני המכס, ולפיכך אינו כלול בנתוני סחר חוץ.

לפרטים נוספים:

איתי זהוראי

מנהל היחידה הכלכלית, מכון היצוא

טל': 03-5142803, דוא"ל: itayz@export.gov.il

שאולי כצנלסון

סמנכ"ל כלכלה ושירותים מקצועיים, מכון היצוא

טל': 03-5142961, דוא"ל: shauli@export.gov.il

מכון היצוא

www.export.gov.il